NR. 1 - 1989 - KR. 35,-

# TEGN

TIDSSKRIFT OM OG MED TEGNESERIER

★ Fra Magasinforlaget:
Knut Westad og
Morten Myklebust

★ Tegneserier

★ Tintin

★ Batman

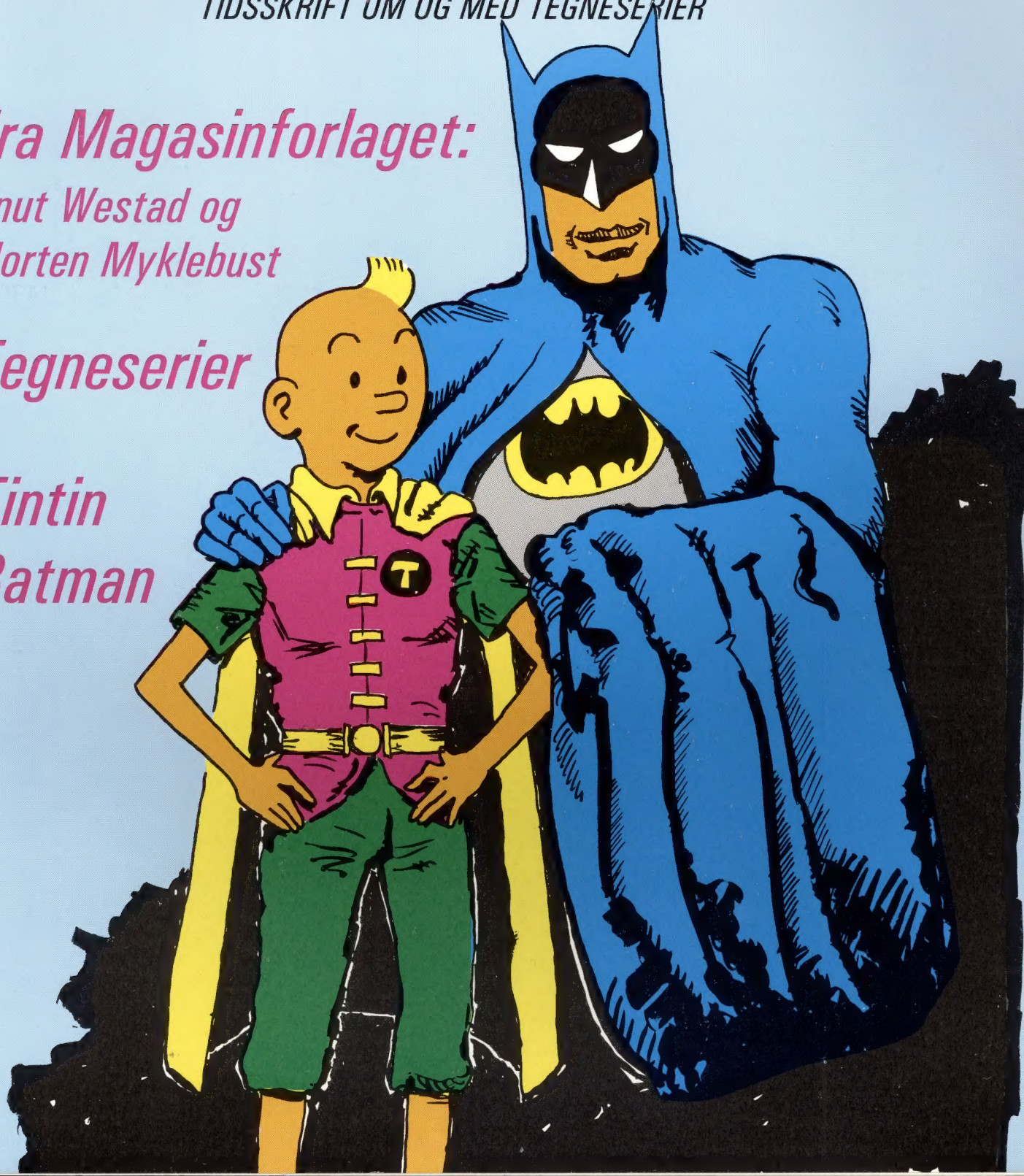

# ONKEL SKRUE - GIR LØNN FOR STREVET.

"Man blir ikke millionær av å ha bortskjemte medarbeidere", mener Skrue. "Dessuten er det billigere å skape forventninger enn å innfri dem."

Synes du onkel Skrue høres ut som en gjerrigknark? Da tar du feil, grundig feil. Han er bare så glad i pengene sine.

Egentlig vil onkel Skrue bare rusle omkring og prate til sine kjære i pengebingen dagen lang. Men én gang i måneden må han ta et sårt farvel med noen av dem, for da er det lønningsdag. Og da er det en fordel om man ikke har for store forventninger . . .

Skrue Pocket består av 288 sider med helt nye tegneserier. Pass på å få denne nye pocketboken i samlingen din. Da vil du fort skjønne hvorfor noen blir millionærer på rekordtid, og hvorfor de som er ansatt hos dem, aldri blir det.

**SKRUE POCKET**
**-ALDRI PÅ TILBUD**

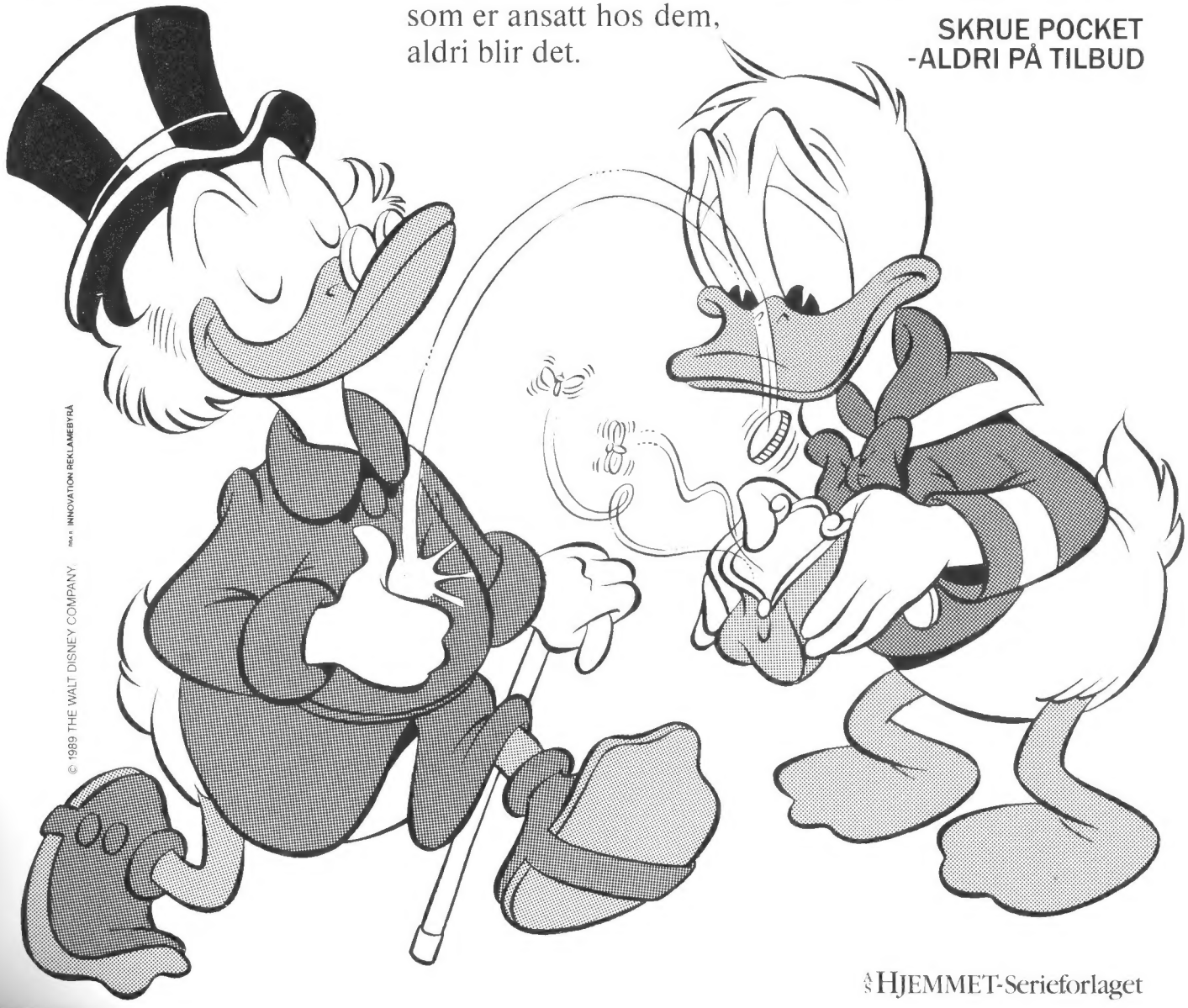

© 1989 THE WALT DISNEY COMPANY

INNOVATION REKLAMEBYRÅ

HJEMMET-Serieforlaget

# TEGN

Nr 1 - 1989 (11) 4. årg.

## *INNHOLD:*

*Leder:* **Etter tre år...** ____ 4
*TEGN i tiden:* _____ 5
Forlagsnyheter
Leserne skriver
Svik på svik
En pris for Donalds hode
Sproing-prisen
**50 år med den kappekledde korsfarer (Batman)** _____ 12
av Tor Sandberg
**Ikke Meninghetsfakultet akkurat...** _____ 18
(Intervju med Knut Westad og Morten Myklebust) ved Tore Feiring og Tor Sandberg
**Ikke Bustenskiold akkurat...** _____ 24
(Presentasjon av Ola A. Hegdal)
**Om kor vanskeleg det er å drive med fjellklatring** 25
Tegneserie av Ola A. Hegdal
**Tegneserier i kretsløp,** 29
teori ved Jon Gisle
**Tegneserier - ikke lenger bare tegneserier?** ____ 33
Ytring ved Tor Ødemark
**Sensur og død...** _____ 34
Ytring ved Finn Bjørklid
**Tintin - middel-mådighetens suksess,** ___36
av Jon Gisle
**Anmeldelser** _____ 42
**Kanskje vil vi ende opp slik som dette...** _____48
En tegneserie-advarsel om oson-laget av Robert Crumb

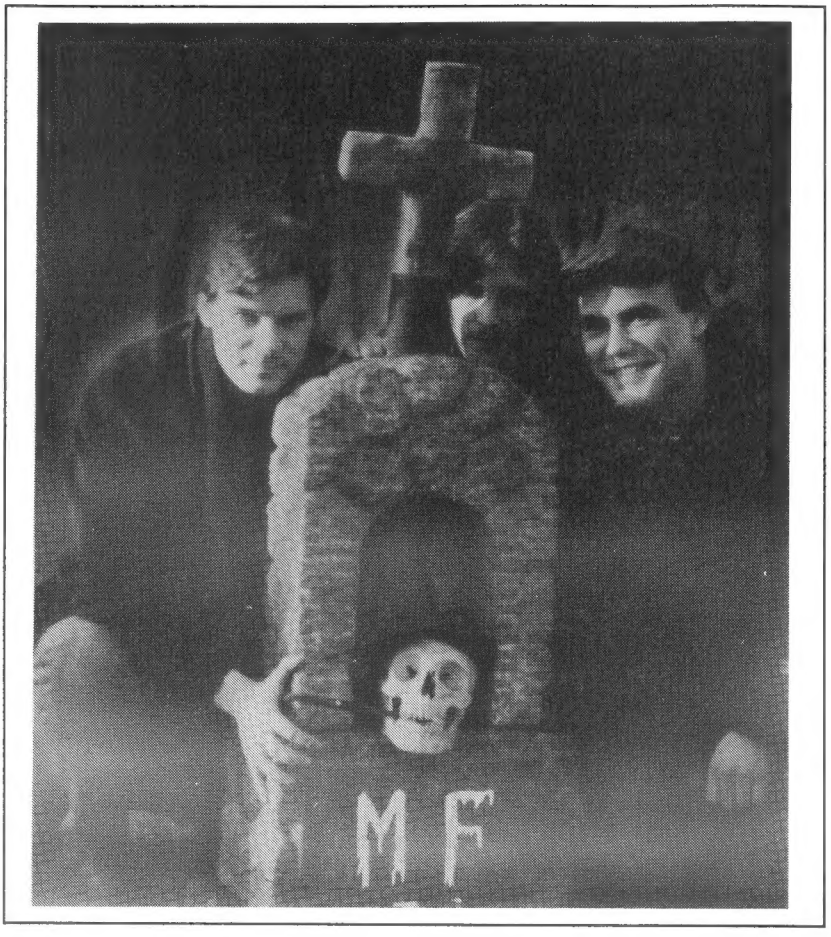


## REDAKSJONELT

**TEGN utgis av**
**TEGN A/L,**
**Boks 162, 1473 Skårer**
**TEGN utkommer kvartalsvis**
**TEGN utgis med støtte fra Norsk Kulturfond**

**ISSN 0801-6879**
**Foto:** Tor Sandberg
**Forside:** Finn Bjørklid

## REDAKSJONEN:

Tor Sandberg
*(The Fabulous Trønderbird)*
Tore Feiring *(annonser)*
Jon Gisle *(ansv. red.)*
Tor Ødemark *(økonomi)*
Finn Bjørklid *(delvis tilstede)*

**Fotosats:** Jet-Z Fotosats, Oslo
**Trykk:** Sandvig AS, Askim

**Layout & Pasteup:** ***The Great Pasteup Machines***
(Finn Bjørklid og Tore Feiring)
*Deler av TEGN er denne gangen laget i Aldus Page-maker med utskrift i laserprint.*

## ANNONSERING I TEGN:

Kontakt annonse-ansvarlig
Tore Feiring
Tlf.: (før 16.00) (09) 88 10 62
og (etter 16.00) (09) 88 50 79

## ABONNEMENT AV TEGN:

4 nummer (ett år) - 130.- kr.
Abonnement bestilles ved å betale til TEGNs postgiro **4 37 21 08**

# Etter tre år...

Når denne lederen skrives, er det omtrent tre år siden vi begynte arbeidet med det første nummeret av TEGN, De vet det nummeret som så ut som hofforganet til Norsk Rasekattklubb. På det tidspunktet var det få, selv innenfor TEGNs redaksjon, som trodde vi skulle klare å skape et levedyktig tidsskrift. Årene som har gått, har vist at det er behov for et tidsskrift som TEGN, og at markedet for et slikt tidsskrift er stort nok til at bladet kommer til å leve videre. Vi er nå kommet så langt at B-andelshaverne, som tok sjansen på å satse 250 kroner på oss i 1986, begynner å få valuta for pengene. Det var B-andelshaverne som skaffet oss den nødvendige startkapital, og de har nå fått flere blader for pengene enn ved å betale vanlig abonnement.

Vi regnet med at TEGN ville bli et typisk abonnementsblad med et meget beskjedent løssalg. Stor var derfor vår forbauselse da det viste seg at løssalget de første par årene var vel så stort som salget gjennom abonnementer. Det viste seg også at mye av løssalget gikk gjennom bokhandlere, mens Narvesen praktisk talt ikke var i stand til å selge TEGN i det hele tatt. Bokhandlersalget, sammen med det faktum at godt over 100 biblioteker står på TEGNs abonnementsliste, viser at vi når et annet publikum enn de som er «frelste» når det gjelder tegneserier. Vi antar at mange av våre mer sporadiske lesere er alment kulturinteresserte mennesker som nå og da kjøper blader i bokhandelen eller leser det på biblioteket. At abonnenttallet er såpass lavt, tar vi som et tegn på at vi ikke når så store deler av den typiske tegneseriefansen som vår forgjenger TEKST & TEGNING, som var et mer typisk fanzine.

I dette ligger det også at vi har ført en redaksjonell linje hvor vi har lagt vekt på å se på tegneseriene som kulturytring mer enn som samlerobjekt. Tegneserier er til for å leses.

Man kan gjerne oppbevare dem etterpå, på samme måten som man setter bøker i bokhylla, men når samlingen blir det vesentligste, det-ter undertegnede av lasset og skjønner ingenting. TEGN er for dem som *leser* tegneserier – ofte eller sjelden – og for dem som er interessert i å forstå hva tegneserier *er*.

Én fare ligger det i dette: TEGN kan bli eksponent for en elite av tegneserieskjønnere. Vi har hatt en tendens til fortrinnsvis å ta for oss såkalte «kvalitetsserier», som leses av et beskjedent publikum. Etter hvert begynner det å gå opp for oss at skal TEGN fylle sin misjon, må nok de populære seriene få noe bredere plass. I forrige nummer var det Donald, denne gangen er det Batman og Tintin, og så får vi se.

**Jon Gisle**

**Når katten er borte, er rotten konge.**
**Ordtak fra Bahama-øyene**

# Semic

lover sensasjonelle avsløringer om forholdet mellom Billy og Fantomet i slutten av april. Da kommer et Fantomet-blad og et Billy-blad som er sampakket, og som ikke selges på noen annen måte. Man må altså enten kjøpe begge bladene eller ingen av dem. Mystisk distribusjonsform, men det er altså en sensasjon ute og går et sted, da.

Omtrent samtidig kommer *Ogams veier* ut, og det er sjuende bind om Simon fra floden av Claude Auclair. Mange vil nok også se fram til Spiralis-album nr. 2, *Panda på ville veier* – også det med utgivelse ultimo april.

I mai kommer nok et interessant Fantomet-hefte. I eventyret «Mysteriet på Cape Cod» møter vår maskerte venn forfatteren Leo, som har en merkverdig likhet med Fantomet-forfatteren Lee Falk.

# Tegneserier for næringslivet

At tegneserier er mer enn blader for fansen, har vi visst lenge. Men at det finnes spesielle tegneseriestudioer beregnet på næringslivet, det er en nyhet for TEGNs garvede næringslivsjournalister. Men det eksisterer altså noe sånt i Norge, og navnet er *Risør Illustrasjons Studio.*

Vi tok en snakk med daglig leder, Per Henning Olsen, kjent for forsider i Agent X9 og gags i Buster og Mad. – Grunnen til at det hele startet, var økonomien, sier Olsen. –Forlagene betaler altfor dårlig, og det kombinert med dårlig tid og pirkete redaktører kunne av og til føre til lettere frustrasjon. I næringslivet er det mer penger å hente, og like utfordrende oppgaver som i tegneserieforlagene.

Illustrasjonsstudioet ble startet i november 1988 og har i dag to ansatte, Olsen og en selger. – Vi prøver stadig å knytte til oss frilanstegnere, fortsetter Olsen, – og per dato har vi mer enn nok å gjøre. Når vi får organisert oss litt bedre, vil vi gå på hele landet, og Sverige også. Men som sagt: Det trengs litt organisering, for vi er forholdsvis nystartet.

Per Henning Olsen, som nå holder på med en tegneserie for Sommerland i Bodø, kan også opplyse at det blir nordisk kunstfest med tegneserieutstilling i Risør 7.–16. juli. For øvrig oppfordrer han tegnere i det ganske land til å henvende seg til Risør Illustrasjon, Melkeveien 9, 4950 Risør. Tlf. 041/52 541.

**Tore Feiring**

Fritidsparken i Kristiansand kjører i år som i fjor en Walt Disney-uke. I fjor kom Disney-figurene fra Walt Disney World i Florida til Kristiansand; de var i parken hele tiden og deltok selvsagt også i show. I år kommer de tilbake. I fjor skaffet parken i tillegg til veie en Disney-tegner, den svenske promotion-tegneren Einar Lagerwall. Hvilke planer man har i år, er ikke mulig å få ut av leder av prosjektet, Terje Formo, men i neste nummer av TEGN håper vi å kunne avsløre alle detaljer vedrørende årets Disney-uke.

Kunstakademiet i Oslo åpner nå dørene for kulturen. Tirsdag den 28. mars skal man ha en spesiell tegneseriedag med en eller to forelesere utenfra. Kurt Østergaard, dansk, men bosatt i Horten, skal lage en utstilling om tegneserier som blir hengende fra 28. mars og noen uker framover.

# Hjemmet

Svein Erik Søland kan fortelle at Donald-utstillingen fra Universitetsbiblioteket nå skal til flere steder i landet. Gjennom Statens bibliotektilsyn har en rekke lokale bibliotek fått tilbud om utstillingen eller deler av den, men i skrivende stund (slutten av februar) har man ikke oversikt over hvor mange som har svart positivt. Det synes i alle fall klart at utstillingen skal til Trondheim.

Ellers har salget av *Donald Duck & Co.* sunket noe i det siste og er nå nede i under 220 000. Drømmetall for andre tegneserieutgivelser, men likevel. Søland minner om at salget for 20 år siden var helt nede i 120 000, og han har antagelig et poeng når han mener at vi her har å gjøre med et syklisk fenomen. De som den gangen leste Donald (eller vendte Donald ryggen), er nå blitt foreldre, og er preget av at de selv ikke hadde noe godt forhold til Donald som barn. Det er verdt å merke seg at de fleste Donald-kjøpere er voksne mennesker, som kjøper bladet enten til sine barn eller – ikke minst – til seg selv. Søland mener bestemt at de fleste Donald-lesere er over 15 år, og det tror TEGN han kan ha rett i.

I april kommer for øvrig et nytt hollandsk-tegnet Donald-album, og til høsten planlegges noe som kanskje er enda mer spennende, nemlig et album med Donald-serier fra det amerikanske forlaget Gladstone. Den ledende tegneren her er Don Rosa, og hvis Hjemmet klarer å få tak i noen av hans serier, har vi virkelig noe å glede oss til.

I Frankrike har det kommet et nytt Ullkorn-album med tittelen *Etter oss kommer syndfloden.* Hjemmet har det til vurering for oversettelse.

Endelig mener Søland om at Asterix fyller 30 år 29. oktober i år, og det må selvfølgelig feires!

## Cappelen

går inn i en konsolideringsfase. Ut over det vi nevnte i forrige nummer av TEGN, er det bare kommet én ny tittel til på vårprogrammet, og det er *Manuel Montana* av spanjolen Angel Prado. Det er korte detektivhistorier med fine farger, absurd humor og nydelig tegnet, sier Cappelens tegneserieredaktør Jón Sveinbjørn Jónsson. Albumet, som trolig utkommer i april, er en samproduksjon med det danske forlaget Bogfabrikken.

Det går rykter om at Cappelen vil legge ned sin tegneserieproduksjon, men Jónsson tror ikke helt på de ryktene, og han burde jo vite hva han snakker om. Men det må til en vurdering av omsetningstallene så langt før man kan planlegge høstutgivelser. Nedleggelse kan bli nødvendig i verste fall, hvis lønnsomheten viser seg å være for dårlig.

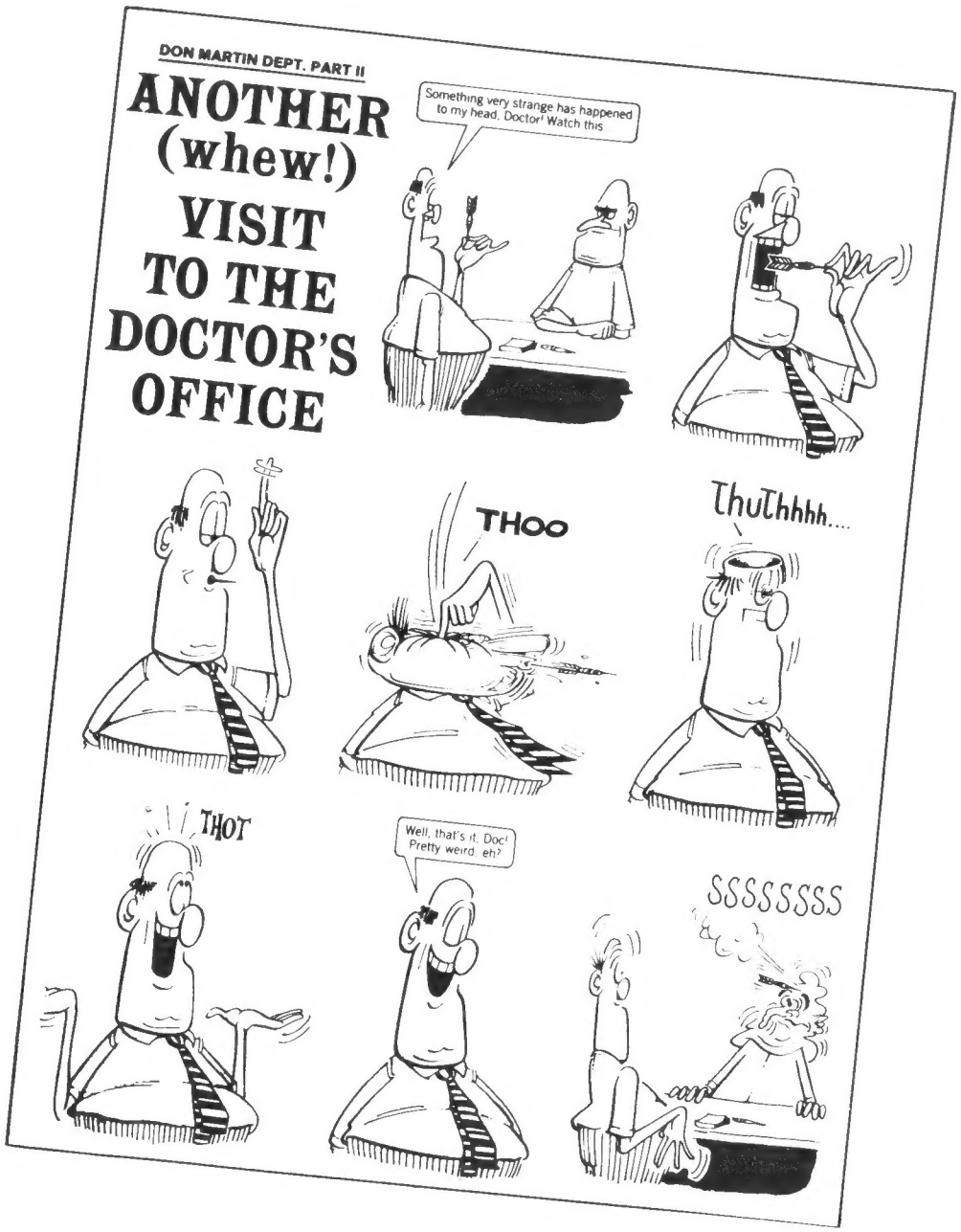
DON MARTIN DEPT. PART II
ANOTHER (whew!) VISIT TO THE DOCTOR'S OFFICE
Something very strange has happened to my head, Doctor! Watch this
THOO
ThuThhhh....
THOT
Well, that's it, Doc! Pretty weird, eh?
SSSSSSSS

## Bladkompaniet

I Bladkompaniet jobbes det jevnt og trutt for å ta igjen forlag som Semic og Hjemmet. Rapporter fra Bladkompaniet tyder nå på at deres hjertebarn *Pyton* er gått forbi konkurrenten *Mad* i opplag. Undertegnede synes både Bladkompaniet og Semic burde tenke gjennom forflatningen av språket i disse to bladene. Forøvrig er det mye god tegning å se i Pyton, og det er prisverdig at forlaget satser på å heve standarden og øke salget av norske serier.

*Biggy* heter den nyeste satsingen til Bladkompaniet, et rent jenteblad, for jenter, om jenter, visstnok ikke av jenter. Bladet antas å komme ut med sitt første nummer i april. Seriene kommer opprinnelig fra Tyskland.

Don Martin har som kjent sluttet i Mad etter 31 års trofast tjeneste. Han har begynt å tegne blant annet for det amerikanske bladet *Cracked*, en gammel konkurrent til det amerikanske Mad. Bladkompaniet har skaffet seg rettighetene til Don Martins nye serier og alle hans pocketbokutgivelser, og disse kommer nå ut i en ny publikasjon, som redaksjonen for enkelthets skyld har valgt å kalle *Don Martin*. Noe misvisende, kanskje, for det Martin-materialet som foreligger er for lite til å fylle hele bladet.

*Don Martin* blir utgitt i 4 farver, og pocketbøkene blir brukket om til bladformat. Dessuten vil bladet inneholde et 16-siders svart/hvitt-bilag, titulert avvekslende med Don Martins forskjellige lydord. Rosinen i pølsa blir trolig forsiden, laget spesielt for Norge av Don Martin selv.

Flere titler på tapetet fra Bladkompaniet:

*Nam*, som gjenspeiler Vietnam-krigen, og som vil bli et spesialhefte på 100 sider med amerikanske serier.

*Magnum*-spesialhefte med 100 sider Conan og Red Sponja.

*Tommy og Tiger'n* i eget hefte, med Snoopy og i tillegg bi-serier fra *Humor og Kanari*.

Bladkompaniet har som kjent kjøpt opp forlaget Atlantic, og med det følger blant annet heftet *Ghostbusters*.

**Tor Ødemark**

**Hallo!** Jeg går i 3. klasse på Os Gymnas, og skal over nyttår ha ferdig en særoppgave om "Norske og amerikanske undergrunns-serier".

Siden jeg bare har norske undergrunns-serier fra de siste årene, kommer dette til å bli litt vanskelig, men siden Finn Bjørklid er forhenværende redaktør i Brage, og har vært aktiv i norsk tegneseriemiljø, vil jeg spørre om hjelp.

Hvis du (Finn Bjørklid) kunne skrive om norske undergrunns-seriers historie for 1970- og 80-årene (og tidligere) og hvem som var aktiv, evt. låne meg blader, eller ta kopier av blader og sende dem til meg, vil jeg være svært takknemmelig. Alle utgifter skal naturligvis bli returnert.

Jeg vet at det jeg spør om er litt mye, men på egen hånd har jeg liten sjanse til å finne ut noe, og jeg ser meg derfor nødt til å spørre etter hjelp. På forhånd takk. Vennlig hilsen

**Yngve K. Raustein**
**Nordmarka**
**5200 Os**

***Det er ganske mye du spør om!*** Brevet ditt har ligget som min dårlige samvittighet i lengre tid. Jeg svarer i TEGN slik at flere kan dra nytte av det. Evt. at andre er interessert i å bidra med en hjelpende hånd og derfor tillater jeg å trykke adresse din.

Jeg synes dessuten du er litt passiv på egne vegne. Det er klart at du kan finne ut veldig mye på egne vegne, og du venter vel ikke at jeg skal skrive særoppgaven for deg. Og jeg låner *aldri* ut noe fra mitt rikholdige bibliotek. Selv mine redaksjons-kollegaer har vanskelig for å levere tilbake.

Derimot kan jeg lede deg litt på rett veg med noen tips. Jeg har selvfølgelig lenge *tenkt* på en slik artikkel, min fascinasjon for en type som *Robert Crumb* burde være kjent, men har hittil rygget tilbake for mengden. Det siste er også ment som en liten advarsel. Både amerikanske og norske undergrunnstegneserier er kanskje for omfattende for en særoppgave. Et godt råd er å avgrense oppgaven noe. Et avgjørende spørsmål:

Hvordan definerer vi undergrunn eller underground?

Jeg kan på stående fot tenke meg følgende

kategorier:

**1:** Norsk undergrunn: stort sett amatør-serier av entusiastiske, men uprofesjonelle tegnere, men hvor et fåtall, iallefall i den første tiden, var ideologisk orientert overfor undergrunn-serier (som "alternativ-serier" eller "comix") som en spesifikk politisk genre som skulle fungere (fungerte) som et alternativ til den offsielle kulturen generelt og i særdeleshet den kommersielle serie-kulturen. Virkemidlene var provokative effektter og spøking med tabuer, som f.eks. *"Kong Lov"*. Dens bevisste funksjon var ment å være politisk bevisstgjørende og dens historiske funksjon var en bestemt virkelighets-orientering som ga sosialt fellesskap, og kan merkes den dag i dag, f.eks. hos *Chr. Nielsen*.

**2:** Amerikansk undergrunn: ideologisk basert som forlengelsen av en politisk bevegelse. Eksempelvis organiserte tegnerne seg. Dens historiske funksjon var bruddet med en stivnet tradisjon og samtidig en forlengelse av denne, f.eks. har rebellen Robert Crumb aldri brutt med sin barndoms lesning og serie-fascinasjon.

**3:** Hva med med undergrunns-serier som *ikke* var ideologisk fundert og ikke bare amatør-tegnernes glade forlystelser med papiret, f.eks. pornografiske serier som de anonyme *The Tijuana Bibles* fra mellomkrigsårene?

**4:** Hva med religiøse serier som et bestemt mot-kulturelt fenomen, og hvis propagandaiver og overdrivelser ikke var mindre eller verre\bedre enn "undergrunnens" politiske serier. Med amerikansk underground mener vi alltid left wing, eller raddis-serier, som vi s a på norsk, men amerikansk undergrunn har også en fascistisk og rasistisk tradisjon, selv om ikke disse delte samme marked og publikum.

**5:** Hva med andre lands undergrunns-serier, f.eks. tyske (som omtegnet og omskrev Asterix til å omhandle atomkraft-motstand), belgiske og franske. Og hva med minoritets-seriene, f.eks baskernes nasjonalistiske serier.

Dette var for å problematisere spørsmålet en smule, men tilbake til spørsmålet om materiale. *Gard Lunde* har skrevet en artikkel "Nyere tendenser i norsk undergrunn" som du finner i formingslærernes tidsskrift *Forming i skolen nr. 2/83* som fortsatt er en foregangs-artikkel om norsk undergrunns historie. I tid strekker den seg fram til og med ny-utgaven av *Brage*. Den omhandler ikke tiden etter, dvs. miljøet rundt *Weired Ideas*-gutta og Norsk Tegneserieforum med mere. I den forbindelse kan man merke seg at disse har utgitt et hefte i kompaniskap med Folkebevegelsen mot hasj. Det representerer faktisk et brudd med tradisjonen som til da i hovedsak var pro-hasj. Brage, hvor jeg var med-redaktør, stilte seg i prinsippet nøytral, iallefall utad. I ettertid kan man kanskje tolke Brage som et overgangs-fenomen....

Jeg sier ikke at dette er bra eller dårlig, men at det representerer et tidsbilde. Det er en relevant innfallsvinkel eller bare et tankespinn fra min side. Gard Lundes artikkel nevner typisk nok ikke Slottsparken med et ord en eneste gang.

Ellers har Steinar Arneson redigert en bok, *En verden av tegneserier, del 2*, Villrose Norsk Forlag 1987 (omtalt i TEGN), hvor *Haakon Isaksen*, som er (akkurat som Gard Lunde) en veteran innenfor norsk undergrunn, har skrevet et langt og interessant kapittel.

Og amerikansk undergrunn? En bra bok er *A History of Underground Comics* av Mark James Estren, nyutgave ved Ronin Publishing 1986, men ikke særlig revidert og kan fortsatt skaffes fra f.eks. *Tronsmo Bokhandel*. Den omhandler kun fram til 1972, men det var også høydepunktet som historisk fenomen. Amerikansk undergrunn som bevegelse knakk på noe så banalt som økende papirpriser, men det er kanskje kjent? Ytringsfriheten har sin pris, for å si det slik, eller er alltid økonomisk fundert. Denne boka trekker etter min mening noen slutninger som er direkte gale, men det kunne ikke forfatteren vite på den tiden han skrev den. Ellers har det gamle *Heavy Metal*-bladet kjørt en artikkel-serie om det samme som ikke var dårlig, selv om den manglet visuelle eksempler. Mine blader ligger på loftet, og der beveger jeg meg ikke uten advokat,

men jeg synes å huske at de sto en gang i 1982, og skrevet av undergrunnens sanne bebrillete anarkist, Jay Kinney, og redaktør av et blad som eksisterer periodisk den dag i dag, nemlig *Anarcy Comix*. Amerikansk undergrunn stavet comics som comix, uten at den betydningen merkes særlig i dag.

En bra antologi er tobindsutgaven (i ett bind) *The Apex Treasury of Underground Comics* og *The Best of Bijou Funnies*, Omnibus Press, 1975, som har interessant forord og intervjuer og genuine fotos, som jeg sikkert kommer til å bruke en gang i min ennå uskrevne artikkel. På dansk finnes den uhyre tendensiøse og nærmest usmakelige *Portræt av et oprør*, hittil utkommet i fem bind, utgitt av Bogfabrikken. Første bind heter *Slip drifterne løs - sex i amerikanske undergroundstegneserier*. Personlig skulle jeg uten vanskeligheter ha skrapt sammen en antologi som ville ha gitt stikk motsatt inntrykk. Med kunnskap om emnet er det ikke så ille, uten er den rått spekulativ, eller med andre ord - meget dansk. De selges forøvrig på billigsalg på Tronsmo nå, hører jeg. Ta en telefon dit om noen er interessert.

Hvordan finne ut av dette? Jeg har nevnt at bokhandelen Tronsmo kan hjelpe, men også vanlige norske biblioteker har plikt til å hjelpe, selv om de ikke alltid liker tegneserier. En hensikt med en særoppgave er nettopp å lete fram stoffet, filtrere kildene og skape et meningsfullt konsentrat. Kunnskapen finnes der ute. Hvis man ser etter vil man snuble over uante mengder av kunnskap og facts. Kanskje det hele kan munne ut i en spennende artikkel for TEGN? *Lykke til!*

**For TEGN,**
**Finn Bjørklid**

MY BABY DROVE UP IN A BRAND NEW CADILLAC ♪♪
SHE SAID "HEY COME HERE DADDY I AIN'T NEVER COMIN' BACK! ♪♪
CONTINENTAL
PHIL PERFECT
HØRER DU, TERRY, DEN FORFÆRDELIGE MUSIK, SOM ØDELÆGGER UNGDOMMEN? HVAD ER DET NU, DEN KALDES ... NÅH JA, ROCK'N'ROLL! JA, SÅDAN KALDES DEN...
KOM SÅ! HER VIL VI IKKE STÅ OG HÆNGE!!
SERGE CLERC

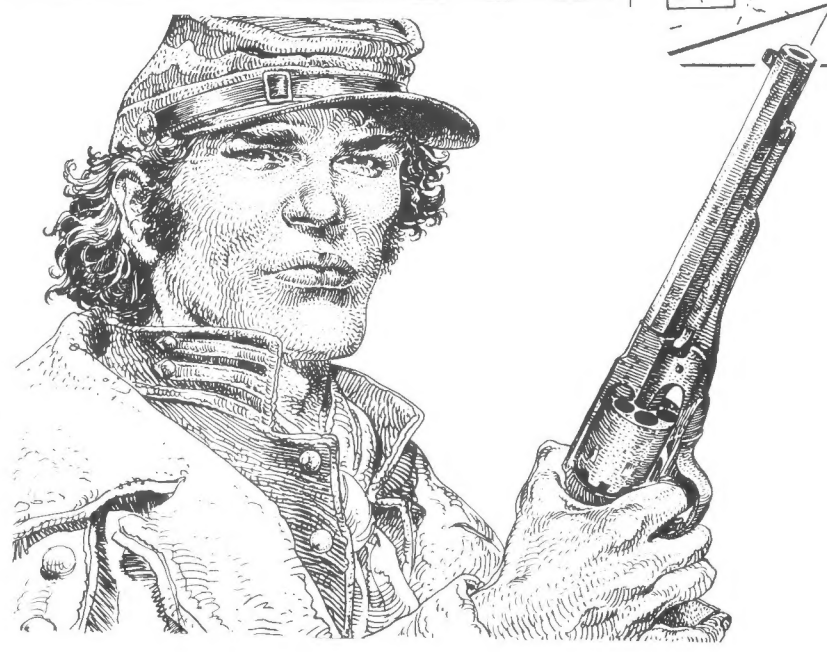

## Tegneserie-skole i Danmark?

Den danske tegneserieentusiasten Anders Hjort-Jørgensen er primus motor i forsøket på å starte en tegneserie-skole i Hadsten ved Århus. Skolen var opprinnelig tenkt som en 2-årig skole for folk som hadde idéer om en mulig profesjonell serieskaperkarriere. Men dårlig økonomi og liten interesse i Undervisningsministeriet satte en stopper for de planene.

Johannes Olesen, praktisk ansvarlig inspektør for «skrivebordsskolen», har sammen med Anders Hjort-Jørgensen revidert planene og har nå mottatt positive signaler fra ministeriet. I de nye planene søker man bevilling til to prøvekurs, hvert på et halvt år. Innbefattet i kurset er også en praksisperiode hvor praktikanten får prøve seg på et tegneserieforlag eller lignende.

Mest bemerkelsesverdig ved de nye planene er kanskje at man nå krever at elevene for å bli opptatt på skolen må ha publisert minst én tegneserie enten på et av de store forlagene eller på eget forlag, og kan dokumentere det. Med andre ord er skolen nå for profesjonelle som ønsker å videreutvikle seg, møte kolleger og få ny inspirasjon.

Det har vært stor interesse for planene blant danske serieskapere, og Johannes Olesen mener at med grønt lys fra departementet vil man satse på å starte opp til høsten 1990.

**Kurt Østergaard**

## Svik på svik

Den oppmerksomme leser (og hvem er ikke det?) har lagt merke til at det er visse spalter i TEGN som har fått en viss status av tradisjon. Som denne. Og akkurat *denne* ville vi ikke savne i samme grad som vi ville med andre. Eneklte talsmenn i TEGN vil gå så langt som å si at det ville være lettelse å slippe og se denne spalte, *Svik på svik*, i et enkelt nummer.

Men her er den. Igjen! Denne gangen er det Steffen Kronborgs artikkel om Donald Duck i siste nummer av TEGN (nr. 4/88 for å være nøyaktig) som har oppnådd den tvilsomme ære. Det var den oppmerksomme Kronborg selv som på sitt behagelige dansk noe nøktern kunne fastslå at *et afsnit uheldigvis faldet ut. Afsnittet hører hjemme på side 23 i 3. spalte efter det første afsnit, som slutter med ordet "reaksjonsmønstre"."* Nemlig.

TEGNs oversetter (siden TEGNs korrektur-leser nekter å lese dansk korrektur - det skal de som *ikke* liker å lese Svik på svik-spalten være glade for...) må ha glimset ved gjeldende avsnitt. Og TEGNs redaksjon reagerte ikke på mangelen, siden artikkelen var så god i seg selv. Men det er også det manglende avsnittet. Slik at vi trykker det utfor Svik på svik-spalten som en egen artikkel. Den oppmerksomme leser vil vite å plassere den i sin rette sammenheng.

## En pris for Donald Ducks hode...

**I Steffen Kronborgs artikkel (TEGN 4/88) ble det stilt spørsmål om anden er fullstendig uegnet til å skildre mennekelige reaksjonsmønstre siden dens anatomi ikke har de rette anatomiske karakteristika: ben, armer, ansikt, nese, ører, munn og mere. Her følger Steffen Kronborgs utdyping.**

Det er slik at Disney-tegnerne viser deres genialitet ved å omskape figurens anatomi til et langt mer kompleks struktur. Dermed snus svakheten i andens enkelhet til en styrke. Donald Duck er fortsatt en and - men en menneksliggjort and med utrolig mange utfoldelsesmuligheter.

Tilføyelsen av bein og armer, samt en endring av hele kroppens statur er viktige ledd i denne transformasjonsprosess henimot en mer kompleks figur. Men tydeligst merker man nok endringens betydning for figurens anvennelighet i forbindelse med utformingen av Donalds hode. I motsetningen til det opprinnelige andehode rommer Donalds *hode* nesten alle de ingredienser som skal til for å gjengi hele det menneksleige følelesregister - og enda gjengi det mer uttrykksfullt enn hos mennesket selv!

For eksempel er Donalds øyne og øyenbryn i Disney-tegnernes regi forvandlet til et glimrende medium til overføre voldsomme stemningssvigninger fra den enorme glede (vidt oppspilte øyne) til enorm sinne (helt smale øyne). På samme måte kan Donalds nebb, som både fungerer som menneksets nese, munn og kinn, endre form og størrelse helt etter situasjonen. Faktisk har Disney-tegnerne (og særlig Carl Barks) utført et mindre kunststykke i kraft av deres omskapelse av det statiske og lite inspirerende andehode til et hode hvor *hver eneste* linje er variabel. Denne vellykte syntese av det enkle og komplekse er uten tvil en av årsakene til Donald Ducks store suksess.

Men rammen omkring Donald Duck-serien består av mer enn selve tittelfigurens anatomi og fysiognomi. Også persongalleriet og miljøet for handlingen er elementer i seriens faste mønstre. Og akkurat som for Donalds utseende gjelder det for disse deler av seriens rammer at de kombinerer enkelhet og mangfoldighet. I starten av seriens levetid besto dens faste besetning bare av Donald selv, men det ble hurtig klart at *En* person kunne ikke bære en hel serie alene. Da Carl Barks overtok serien var da også rollelisten blitt utvidet med de tre nevøene Ole, Dole og Doffen. Denne tilføyelsen ga muligheten for en lang rekke humoristiske innslag og dramatiske konfrontasjoner. Men stadigvekk var det faste persongalleriet i Donald Duck *for* begrenset for Barks' ambisjonsnivå. Barks hadde (eller fikk) større ambisjoner for sin serie, og det var blant annet gjennom tilretteleggelsen av rammene for streben han for alvor fikk muligheten til å vise sine evner.

**Steffen Kronborg**

## FRA FRIMERKER TIL SERIER

-Målet er å alltid ha et eller annen sjelden blad på tilbud, sier Arnt Årnes, eier av en ny tegneseriebutikk i Oslo, **Alva Forum**. Den ligger på Grønlandsreiret, og har spesialisert seg på serier for samlere. Skjønt, det er ikke bare serier, men også uke-blader, kriminalbøker og andre hefter av mer eller mindre forgangen alder.

-Joda, bekrefter Årnes, vi kan nok kalle oss et slags antikvariat, men med hovedvekt på tegneserier. Vi har et utrolig stort utvalg av Donald-blader fra 60-70 årene som er meget ettertraktet, men også science-fiction er nå i skuddet. Det er faste kunder, gjengangere som kommer ofte tilbake.

Arnt Årnes, bror av Sverre Årnes, driver også frimerke-auksjon, og har begynt med tegneserier her også. Men samlermarkedet for serier er trangt, det kommer lite inn til auksjonene. Han regner med at markedet vil eksplodere når de nye seriene får samlerverdi. Tegneseriesamlere er den samlergruppe som sannsynligvis vil bli blandt de mest lidenskapelige ved siden av postkortsamlere.

-Til Alva Forum kommer også de som kjøper blader for bare å lese dem, avslutter Årnes som er fornøyd med responsen etter at butikken åpnet 1. oktober i fjor.

**Tore Feiring**

## Storoppkjøp i den franske tegneserieverdenen

Den katolske Ampère-gruppen har kjøpt flere av de franske tegneserieforlagene, deriblant Dargaud og Casterman. Da dette er en eiergruppe preget av en svært konservativ katolsk ideologi, er det usikkert hvilke konsekvenser det får for utgivelsene. Kanskje vil den eksperimentelle biten av Dargaud bli mindre.

# BEST•SELGERE FRA LUTH & CO.

**FASHION ILLUSTRATION IN EUROPE**

En samling av det mest interessante av Europas moteillustratører. 23 unge trendsettere i en bok. Og til en pris spesielt beregnet på studenter!

KUN KR. **270,-**

**WORKBOOK 11 — CALIFORNIA EDITION**

En spennende presentasjon av U.S.A.'s vestkyst. Californias illustratører, fotografer og designere viser at det er her det skjer!

KR. **621,-**

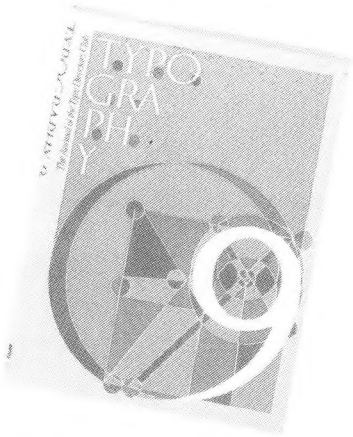


**TYPOGRAPHY 9**

En rekke ypperlige typografiske arbeider. 191 prisvinnere samlet i en bok.
Alle typer typografi er representert. Detaljer av hvert verk.
BESTILL DENNE BOKEN NÅ! KR. **421,-**

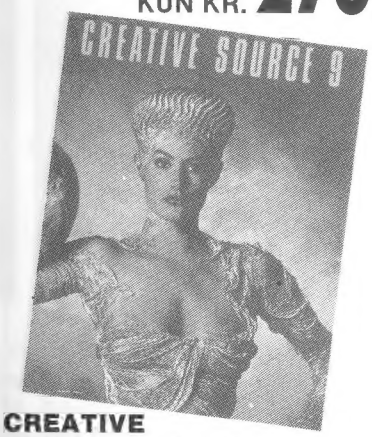


**CREATIVE SOURCE CANADA 9**

Det beste av Canadas rike kombinasjon av kulturbakgrunn vises i denne boken. Grafisk formidling på det aller ypperste!

KR. **621,-**

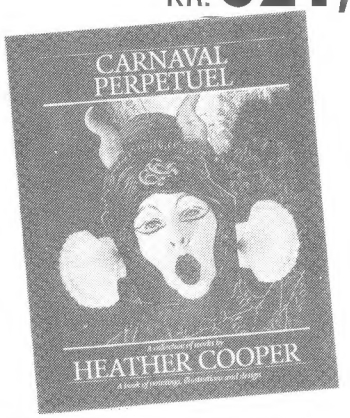


**CARNAVAL PERPETUEL**

Illustrasjoner av en av Canadas beste artister: HEATHER COOPER. Kjøp denne boken, og la hennes fantastiske indre karneval glede deg også!

KR. **432,-**

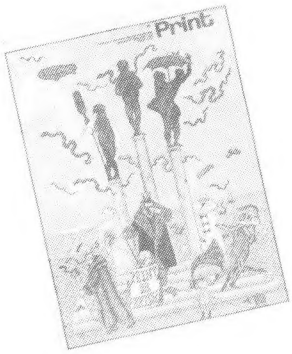


**PRINT MAGAZIN**

U.S.A.s ledende grafiske tidsskrift!

Kontakt oss for abonnement/pris!

## VI HAR MER ENN 900 FAGBØKER INNEN DEN GRAFISKE BRANSJEN!

**BESTILLINGSKUPONG — Luth & Co. A/S — Postboks 34, Grorud, 0197 Oslo 9. Tlf. 02-32 29 10**

- ☐ Fashion Illustration in Europe
- ☐ Carnaval Perpetuel
- ☐ Workbook II, California edition
- ☐ Creative Source, Canada 9
- ☐ Typography

Navn .....

Adresse .....

.....

Poststed/Nr. .....

TEGN NR. 1, 89

**LUTH & CO. A.S** *Forbruksmateriell for trykkerier, aviser og reklamebyråer*

*PROF. BIRKELANDS VEI 34B, POSTBOKS 34 GRORUD, 0917 OSLO 9, TEL. 02 32 29 10, BANKGIRO 7054.05.04111*
*TELEFAX: 02 30 68 85, TELEX: 71558 Luth N POSTGIRO 5 12 15 46*

# SPROING PÅ DELING

Da Norsk Tegneserie-Forum skulle dele ut sin årlige honnør «Sproing» som takk for årets beste leseropplevelse, skjedde det merkelige at begge prisene i realiteten ble delt mellom SEMIC og Bladkompaniet. Den svenskeide seriegiganten og den lille norske entusiasten, som har trykket utbryterne fra giganten til sitt bryst!

Prisene til beste norske serie tilfalt

– Christopher Nielsen for albumet *En fettsugers bekjennelser* (SEMIC) og

– Arild Midthun & Terje Nordberg for albumet *Troll* (Bladkompaniet).

Begge disse fikk likt stemmetall i avstemningen blant noen hundre medlemmer i NTF og andre serievenner.

Nielsens fettsuger er en ellevill samfunnssatire helt uten hemninger og vilje til å følge spillereglene. Nielsen bryter bevisst med normene for hva som er *comme il faut* å fortelle om, og normene for hvordan man lager tegneserier. Nielsen er en rebell, rabulist og rabiat villmann. Han lager vanvittige tegneserier – og finner sitt publikum. Suksessen er overraskende, og absolutt vel fortjent.

Nordberg & Midthun på den andre siden er dannede og drevne seriehåndverkere. De kan sitt fag ut og inn og lager smilende snille serier av høy internasjonal standard. De har ristet fram små og store vesener fra fjellknauser og skogkratt, blandet om, trappet opp konflikten og snekret sammen en happy end. Troll er like mye *middle of the road* som Fettsugeren er *underground*. NTF har gjennom lykkelige omstendigheter pekt på at den norske serieproduksjonen har stor spennvidde, selv om den er liten.

*Christopher Nielsen, NTF-president Inge Vadla og Terje Nordberg samlet rundt SPROING-fjæra. (Foto T. Algard)*

I den internasjonale klassen ble *Tommy og Tiger'n* en ubestridt ener. Bill Wattersons observasjoner av et barns tanker og det kompliserte livet i en familie har slått an over hele den vestlige verden. På bare et par år har Tommy og Tiger'n blitt en av våre mest elskede humorserier. Nå var det SEMIC som fikk æren av å oversende hyllesten til USA (siden deres album var ute tidsnok til å komme med i avstemningen), mens Bladkompaniet (som gir ut serien i blad og bok) og VG som har gjort serien kjent blant de mange, skal ha sin del av æren.

En honnør også til Norsk Tegneserie-Forum som arbeider hardt med å lese *alle* serier som kommer ut i løpet av et år, for så å nominere kandidater og legge dem fram for avstemning. På denne måten oppnår man flere fordeler:

- NTF holder forlagene litt i øret,
- man får en mer systematisk kvalitetskontroll enn avisenes tilfeldige anmeldelser av serier,
- hele seriemiljøet blir aktivisert og brukerne får si sitt,
- flinke serieskapere får en velfortjent oppmuntring og en stor takk for god innsats,
- medias oppmerksomhet blir rettet mot gode og interessante serier.

*– Christopher Nielsen og Terje Nordberg delte broderlig på NTFs Sproing-statuett (en kobberfjær med pennesplitt-spiss). NTFs leder Inge Vadla og Kulturdepartementets Helge Sønneland delte ut prisen på Deichmanske bibliotek i Oslo. (Arild Midthun var i England og kunne ikke overvære seremonien.)*

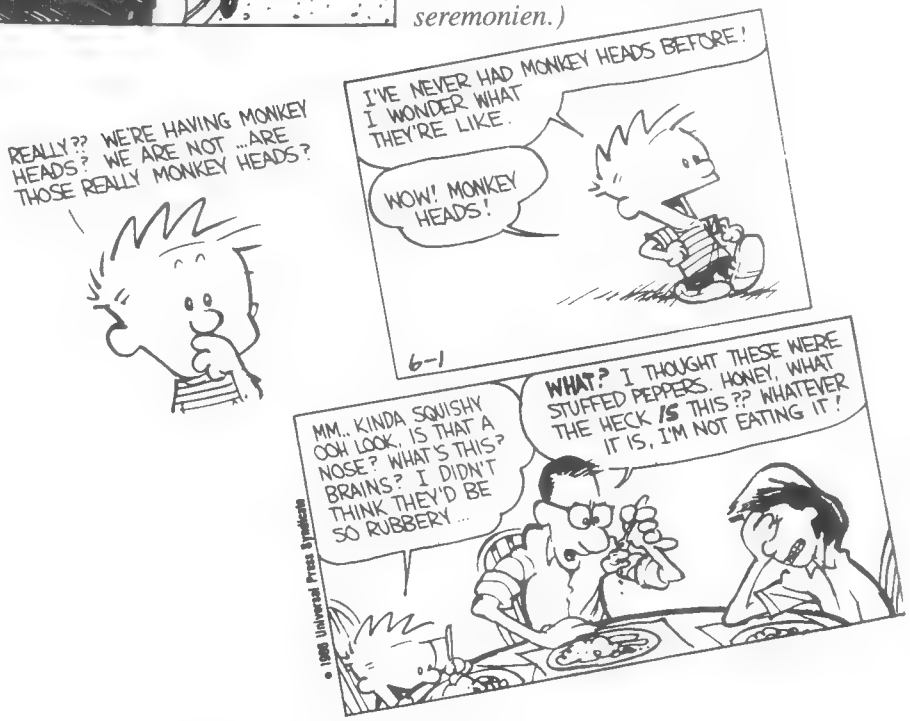
REALLY?? WE'RE HAVING MONKEY HEADS? WE ARE NOT ...ARE THOSE REALLY MONKEY HEADS?
I'VE NEVER HAD MONKEY HEADS BEFORE! I WONDER WHAT THEY'RE LIKE.
WOW! MONKEY HEADS!
6-1
MM.. KINDA SQUISHY OOH LOOK, IS THAT A NOSE? WHAT'S THIS? BRAINS? I DIDN'T THINK THEY'D BE SO RUBBERY...
WHAT? I THOUGHT THESE WERE STUFFED PEPPERS. HONEY, WHAT THE HECK IS THIS?? WHATEVER IT IS, I'M NOT EATING IT!
© 1990 Universal Press Syndicate

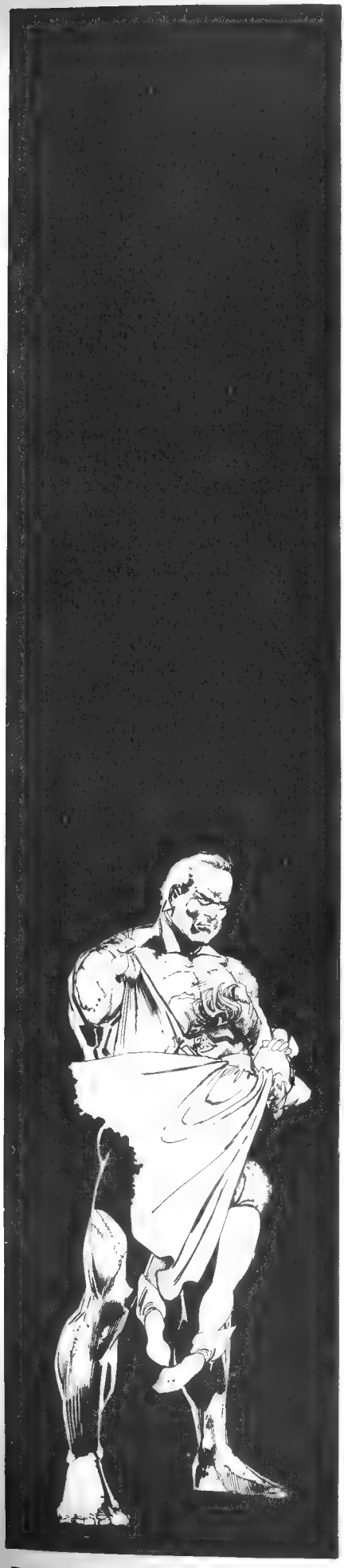

*Batman er 50 år. Det er imidlertid ingen alder for verdens største detektiv.*

# 50 år

## med den kappekledte

# korsfarer

**Sent en kveld omkring 1924 ble Martha og Thomas Wayne brutalt skutt ned og drept i en mørk bakgate ved navn Crime Alley i Gotham City. En durkdreven forbryter ved navn Joe Chill avfyrte de dødelige skuddene. Etter at kruttrøyken hadde drevet bort stod en gutt på rundt ti år igjen ved siden av de langsomt kjølnende likene av sine foreldre. Hans navn var Bruce Wayne. 15 år senere dukket han igjen opp i Gothams mørke bakgater. Da var han imidlertid langt mer skremmende å se – kledt som han var i Batmans drakt.**

I mai er det 50 år siden Batman innledet sitt korstog mot Gothams kriminelle. I jubileumsåret er han populær som aldri før. Svært få superhelter har oppnådd en så anselig alder som vår alles Lynvingen. Hva Bruce Wayne selv mener om denne popularitetenvites ikke. Hadde vi spurt ham, ville han antageligvis bare ha ledd brydd og kikket ned i cocktailglasset sitt. Bruce Wayne og Batman har alltid vært to fundamentalt forskjellige personer, selv om de altså er en og samme mann.

I 1938 skapte Supermann furore da han kom flyvende inn i tegneserieverdenen. Livet i rutene ble aldri det samme etter at mannen av stål begynte å sjonglere med planeter. Ganske snart dukket flere forbryterbekjempere opp, den ene sterkere og mer fabelaktig enn den andre. Omtrent et år etter at Supermann hadde utført sine første bragder her på jorden, dukket Batman opp. Drakten hans var ikke av helt samme design som i dag og hjelpemidlene heller ikke like omfattende. Imidlertid var han like skjebnesvanger som nå for de skurker som stiftet nærkontakt med ham og hans knyttnever.

## Hvordan Batman ble til

Det var den unge tegneren Bob Kane som fikk idéen til Batman. Tegneseriene fra Batmans første år kan tyde på at Kane var alene om å tegne og beskrive den maskerte vigiliantens dåder, men det er slett ikke riktig. Bill Finger hadde en finger (!) med i utformingen av svært mange av historiene. På tegnesida spilte folk som Jerry Robinson, Mort Meskin, Dick Sprang, Carmine Infantino, Win Mortimer og Jim Mooney alle en større eller mindre rolle.

Ingen kan imidlertid ta fra Bob Kane æren for å ha skapt en heltefigur med varige kvaliteter. Inspirasjon til sin mørke knekt fikk Kane fra flere hold. I fremste rekke var Douglas Fairbanks sr. i rollen som Zorro viktig. En annen tegneseriefigur som trivdes best i skyggene,

nemlig The Shadow, gav også Kane noen idéer. Filmversjonen av Mary Roberts Rhineharts roman The Bat, hjalp Kane til å finne et skikkelig skremmende utseende på Gotham Citys forbryterverdens skrekk. I tillegg til dette lånte Kane mye av Sherlock Holmes' fortreffelige deduksjonsevner og Harry Houdinis evne til å slippe fra enhver lås og slå.

Med hensyn til Batmans alter ego, Bruce Wayne, er det mange som har påpekt likheten med navnet Bob Kane. Begge navnene klinger på samme måte i munnen. Det er da vel heller ingen tvil om at Batman på en måte var oppfyllelsen av en del av Kanes hemmelige drømmer. En annen forklaring på navnet Bruce Wayne er at Bruce er inspirert av Robert Bruce (1274-1329) en heltemodig skotsk konge som jaget engelskmennene ut av Skottland for siden å dø av spedalskhet. Wayne skal visstnok være inspirert av «Mad» Anthony Wayne, en revolusjonær krigshelt, hvorom intet mer vites av undertegnede.

Etter at Kane hadde navnet klart, varte det ikke lenge før han kunne presentere Lynvingens forhistorie, som forøvrig er en av de mer troverdige i superhelt-tradisjonen. Som sønn av den rike og meget godhjertede doktor Thomas Wayne og en om mulig enda mer godhjertet mor i fru Martha, hadde ikke den unge Bruce en eneste bekymring i sitt unge liv. Idyllen ble imidlertid brutt da Joe Chill møtte familien på vei hjem fra et kinobesøk. Foreldrene ble drept da de forsøkte å ta til motverge etter at Chill hadde truet med pengene eller livet. Joe Chills tredje kule ble imidlertid stanset av Bruces brennende blikk. Mannen med ekteparet Waynes blod på sine hender flyktet ut i natten og ble borte – iallfall for noen år.

På sine foreldres grav sverget Bruce å bekjempe alt det onde i verden. En lignende ed ble forøvrig avlagt av en mann ved navn Christopher Walker omtrent 350 år tidligere. Han ble det første Fantomet. Til å begynne med planla Bruce å utøve sin selvpålagte plikt på innsiden av loven. Målet var å bli politimann eller advokat. Da det imidlertid gikk opp for ham at loven setter

kompani seg for å føre inn et formildende element. Løsningen ble The Boy Wonder – Robin.

Det var omtrent ett år etter introduksjonen av Batman at han fikk sin gode hjelper. Det hadde seg slik at Bruce Wayne en kveld var til stede på en sirkusforestilling. Der opptrådte blant annet The Flying Graysons med et halsbrekkende trapesnummer. Denne spesielle kvelden ble imidlertid vingene deres klipt. To av de tre falt i døden. Bare én var igjen – den unge Richard Grayson, også kalt Dick. Batman tok seg av Dick, kanskje fordi det viste seg at forbrytere stod bak hans foreldres dødsfall. Felles skjebne er felles trøst. Før Dick fikk hevne sine foreldre, måtte han imidlertid gjennomgå et omfattende treningsprogram. Han fikk også en drakt i merkelig skrikende farger. Dessuten fikk han et alias – Robin, inspirert av Robin Hood.

Introduksjonen av Robin ble en stor suksess. Ganske snart ble det nesten en regel blant superheltene å ha en yngre medhjelper. I de aller fleste tilfellene ble superheltene samtidig formyndere til sine drabanter. Andre forhold eksisterte så å si ikke, av ukjent grunn. Så nå var det altså to som bebodde Waynegodset. Denne tosomheten varte imidlertid bare i tre år. I 1943 bestemte man seg for å introdusere nok en person som etterhvert ble ganske sentral i Lynvingemyten. Hans navn var Alfred, og han var engelskmann til fingerspissene. I hjemlandet hadde Alfred gjennomført en mislykket karriere som varieteartist. På sitt dødsleie hadde imidlertid Alfreds far, Jarvis, bedt om at Alfred måtte reise til USA og fortsette den gjerning han selv hadde avbrutt. Jarvis hadde nemlig vært Thomas Waynes hovmester. Alfred flyttet inn på Wayne manor og der har han (med et lite opphold) vært siden. Alfred var forøvrig langt rundere i kinnene til å begynne med enn hva han etterhvert ble. Det vites ikke om det var master Bruce og master Dicks nattlige eventyr som tæret på kiloene.

I 1966 skjedde det utenkelige i en tegneserie (iallfall til inntil ganske nylig) at en av hovedpersonene, Alfred, ble drept. I hans sted flyttet Dicks tante Harriett inn – en klar forverring, spør du meg. Til alt hell viste det seg imidlertid at Alfred likevel ikke var død. Etter noen år vendte han atter tilbake til godset. Det viste seg at Alfred i tida som hadde gått, hadde vært forvandlet til monsteret med navn «The Outsider». Batman hadde hatt mangt et oppgjør med denne skapningen uten å ane at det var sin forhenværende hovmester han skamslo knokene på.

DANSET, PØH! JEG VEDDER PÅ AT HVIS LYNVINGEN SKULLE HA BLITT SKADET, SÅ VILLE DET VÆRE FORDI HAN HADDE UTFØRT NOE HEROISK. JEG SKULLE ØNSKE DU HADDE LIGNET HAM, BRUCE!
THE END.

*Hvem skulle tro at denne fløtepusen var i stand til å skremme vannet av de mest forherdete forbrytere?*

## Skurkene

Men nå foregriper vi begivenhetenes gang. La oss se på hva som videre skjedde utover i 40-årene med Gothams maskerte menneskejeger og guttevidunderet.

Enhver forbryterbekjemper trenger forbrytere å bekjempe for å kunne utføre sin oppgave. Skal han virkelig få bryne seg, må det noe mer enn en skarve lommetyv til. Batman har i så måte fått sin rikelige dose av superskurker. Her har det ikke bare begrenset seg til en skallet vitenskapsmann som i Supermanns tilfelle. Nei, Batman har fått bryne seg på langt forferdeligere fiender.

Den verste av dem alle er Jokeren, The Clownprince of Crime. Jokerens utseende er basert på Conrad Veidts sminke i filmen «The Man Who Laughs» (1928), forøvrig etter en roman av Victor Hugo. I denne filmen spiller Veidt, som var en beryktet skrekkfilmskuespiller i stumfilmens dager, Gwynplaine, en engelsk adelig som ble tatt bort fra sine foreldre som barn. Gwynplaine vokste opp hos et omreisende tivoli, malt som en alltid smilende galning. Alltid smilende er også Jokeren – og også fresende, frådende, vanvittig gal.

I den senere tid (jfr. «The Killing Joke» av Brian Bolland og Alan

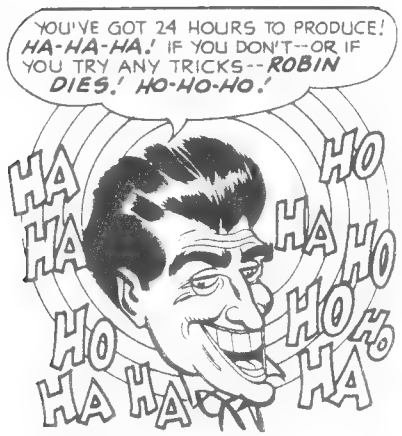


*Jokeren må vel kunne betegnes som Batmans verste fiende så langt. Få om noen er i stand til å konkurrere med «The Clownprince of Crime» når det gjelder ondskap og dødelige spøker.*

Moore) har det vist seg at Jokeren startet opp som komiker. Imidlertid var det ingen som lo av ham. I et forsøk på å forsørge sin gravide kone Jeannie, valgte han den brede vei. Kona døde etter kortslutning i en melkeflaskevarmer. Dette sammen med et bad i giftige kjemikalier førte Jokeren inn i galskapen. Hans grønne hår, hvite hud og røde, glisende munn (også en følge av kjemikaliebadet) har gjort ham til en av de mest oppsiktsvekkende skurker noensinne. Det at Jokeren har en abnorm sans for groteske mord, gjør ham ikke mindre skremmende og dermed for de flestes vedkommende, interessant.

Two-Face eller Janus som han også har blitt kalt, er en av de andre eksepsjonelle skurkene Batman har måttet hamle opp med. Opprinnelig var Two-Face den meget dyktige statsadvokaten Harvey Kent. Etternavnet ble senere endret til Dent, trolig på grunn av at man ikke ønsket noen sammenblandinger med en viss herr Kent i Metropolis. Dent fikk under en rettssak halve ansiktet ødelagt av syre. Det medførte at han fikk en splittet personlighet. Dette ble senere ytterligere markert med den mynten han alltid lar velge for seg. Mynten har en god og en ond side, akkurat som Two-Face selv. Dent fikk takket være plastisk kirurgi sitt vakre åsyn tilbake. Imidlertid sørget en dynamittladning for å føre ham ut i vansirelsen og vanviddet igjen.

MY ACTING CAREER IS FINISHED.' THE ONLY ROLE I CAN EVER PLAY NOW IS TWO-FACE.' AND I WON'T EVEN NEED ANY MAKEUP.' THERE'S IRONY FOR YOU.' PAUL SLOANE IS GONE--AND IN HIS PLACE STANDS TWO-FACE.'

*Harvey Dent – Two-Face – har vært en av de andre bemerkelsesverdige skurkene Batman har fått bryne seg på.*

## Kvinnene

Andre skurker som her er verdt å nevne, er Chester Oswald Cobblebot – kjent som Pingvinen, Jonathan Crane – eller Fugleskremselet, Edvard Nigma – Gåten og Ras al Ghul med datter Talia.

Sistnevnte giftet seg forøvrig med Batman ut på 70-tallet engang. Dette skjedde imidlertid uten Batmans vitende og vilje. Talia bringer oss imidlertid over på Batmans kvinner.

Det har vært hevdet fra enkelte hold at det muligens har vært noe mer enn forbryterbekjempelse Batman og Robin har hatt felles. Dette tilbakevises imidlertid sterkt av det faktum at det har vært et utall kvinner i Bruce Waynes liv. Det er ikke få som har falt for ham (og hans penger og posisjon). Også Batman har fått sin del av godbitene.

Til å begynne med var Bruce forlovet med Julie Madison. Hun måtte vike for sosietetskvinnen Linda Page. Frøken Page oppgav imidlertid både glitter og stas for å bli sykepleier. Deretter fulgte et kortere eventyr med nyhetsfotografen Vicki Vale. Silver St. Cloud var en av de mer interessante senere kvinnebekjentskapene. Hun forstod at Bruce og Batman var en og samme person. Også Batwoman i Barbara Gordons skikkelse (James Gordons datter) forstod sammenhengen mellom playboyen og skurkenes skrekk. Catwoman og Jegerinnen er to andre spennende bekjentskaper, sammen med Batgirl. Sistnevnte viste seg imidlertid å være Bruces niese.

## Via science fiction tilbake til realismen

Selv om Batman på mange vis har vært en realistisk serie, med kvinnebekjentskaper, dødsfall, fyll og spetakkel, gikk det litt over stokk og stein på 50-tallet. Batman ble interplanetarisk, må vite. Ikke bare slo spissøre knock-out på grønne menn av ulike størrelser, han besøkte også andre planeter og galakser rett som det var. Dessuten fikk han en del ikke særlig heldige forbundsfeller. Blant annet begynte han å dra på en maskekledt hund. En magisk skapning fra en annen dimensjon – Batmite, gjorde også sitt inntog.

Med 60-årene vendte imidlertid Batman tilbake til realismen. Det var så absolutt til alles beste. Både leseren og Batman selv trivdes best når han fikk smyge seg omkring i de mørke bakgater. Dette tiåret innebar forøvrig en del endringer. Av de mer praktiske var det at Bruce fikk installert ny heis til hulen sin og byttet ut direktelinja til Gordon med et lyssignal. Et gult ovalt flaggermusemblem på brystkassa, kom også til.

Robin begynte på college. Der begynte han å operere på egen hånd. Ikke rart at Bruce ble ensom og flyttet de 14 miles fra Wayne manor inn til bykjernen. Der fikk han forøvrig mer enn nok å gjøre med et korrupt bystyre etterhvert.

Ikke alle synes å være klar over at det har vært to Robiner i løpet av hans snart 50-årige karriere. Dick Grayson ble etterhvert lei av å svinge rundt i rødt, gult og grønt.

*Kvinnene har vært mange i Batman/Bruce Waynes liv. De har opptrådt både med og uten maske.*

begrensninger for de som skal håndheve den, og også at den skaper smutthull hvor skyldige kan smette ut, forstod han at han måtte håndheve loven på en atskillig mindre byråkratisk og mer direkte måte. Bruce fortsatte imidlertid sine studier. Blant de fagene han benyttet både dag og natt for å sette seg mest mulig inn i, var kriminologi, psykologi, fysikk og kjemi. Dessuten trente han opp kroppen sin til etterhvert å kunne yte ganske så formidable prestasjoner. Bruce ble litt av en akro-bat!

Så langt var det imidlertid ikke klart for Bruce hvordan han skulle opptre. For å få mest mulig handlefrihet innså han at en maskering var på sin plass. Ettersom det er allment anerkjent at forbrytere er både overtroiske og feige, bestemte Bruce seg for at han ville kle seg i en drakt som var mest mulig skremmende og overjordisk. Dermed ville han få et psykologisk overtak før første knyttneve falt.

## Flaggermusen

En kveld Bruce satt i sin komfortable stue for åpent vindu, forvillet en flaggermus seg inn. Bruce tok dette som et omen. Han laget like etter en drakt som tok utgangspunktet i flaggermusens utseende. For at ikke andre skulle få mistanke til hans andre og nattlige identitet, begynte Bruce å føre et playboy-liv av dimensjoner, så fort studiene var unnagjort. Takket være at faren hadde etterlatt ham en anselig formue, var dette mulig. Bruce ble derfor ganske snart kjent som en søvnig og giddesløs person som sjelden beveget seg et skritt uten en drink i den ene hånden og en blondine i den andre. Så fort natten falt på, var han imidlertid ute på sine faste patruljer for at Gothams lovlydige borgere skulle få sove så trygt som overhodet mulig. Ingen fant noen grunn til å mistenke playboyen for å være den samme som førte en proper neve overfor herdede gangstere med blå skjeggstubber.

Bob Kane hadde i og med dette skapt en troverdig helt som folk i langt større grad var i stand til å tro på enn for eksempel Supermann. Der hvor mannen fra Krypton smeltet seksløperne, fjernet Batman dem med et velrettet kast med batarangen. Hvem som helst kunne egentlig ha kledt seg i Batmans drakt, men ingen er i stand til å iføre seg Clark Kents hemmelige trikot uten å ende opp gjennomhullet av bly.

Batman ble en umiddelbar hit på det amerikanske tegneseriemarkedet. Det tok ikke lang tid fra han avanserte fra deltakelse i Detective Comics til et helt eget blad. Kane og hans tropper benyttet ethvert knep for å holde på leserne. Ganske snart ble en rekke sentrale personer og Batman-tilbehør introdusert. Til å begynne med hadde Bruce sin hemmelige identitet i en kiste. Denne ble imidlertid erstattet av en gigantisk hule under herr Waynes bolig – The Wayne manor.

Denne hulen ble innredet med alt som seg hør og bør for en forbryterbekjemper. I tillegg til en dinosaur i fullt format og vitenskapelig utstyr egnet til å gjøre Petter Smart misunnelig, fikk Batman snart en batmobile, et Batplane, et Batcopter, en Batboat og andre framkomstmidler som setter kollektivtrafikken helt i skyggen. Av andre fikse tilbehør fikk Batman et utstyrsbelte som rommet alt fra den meget hendige batarangen til ut- og innbryterverktøy av alskens slag. Batman fikk også en telefon med direkte linje til Gotham Citys politisjef, James Gordon, men det var først etter en tid. Til å begynne med likte nemlig ikke politivesenet at denne maskerte ukjente gikk dem i næringen.

## Robin – The Boy Wonder

Lynvingen alene ble for mange lesere nesten for svart og dyster. Det at forbrytere til å begynne med som regel endte opp døde etter en dyst med ham, var heller ikke med på å gjøre ham til en helt akseptabel helt for alle. Derfor bestemte Kane &

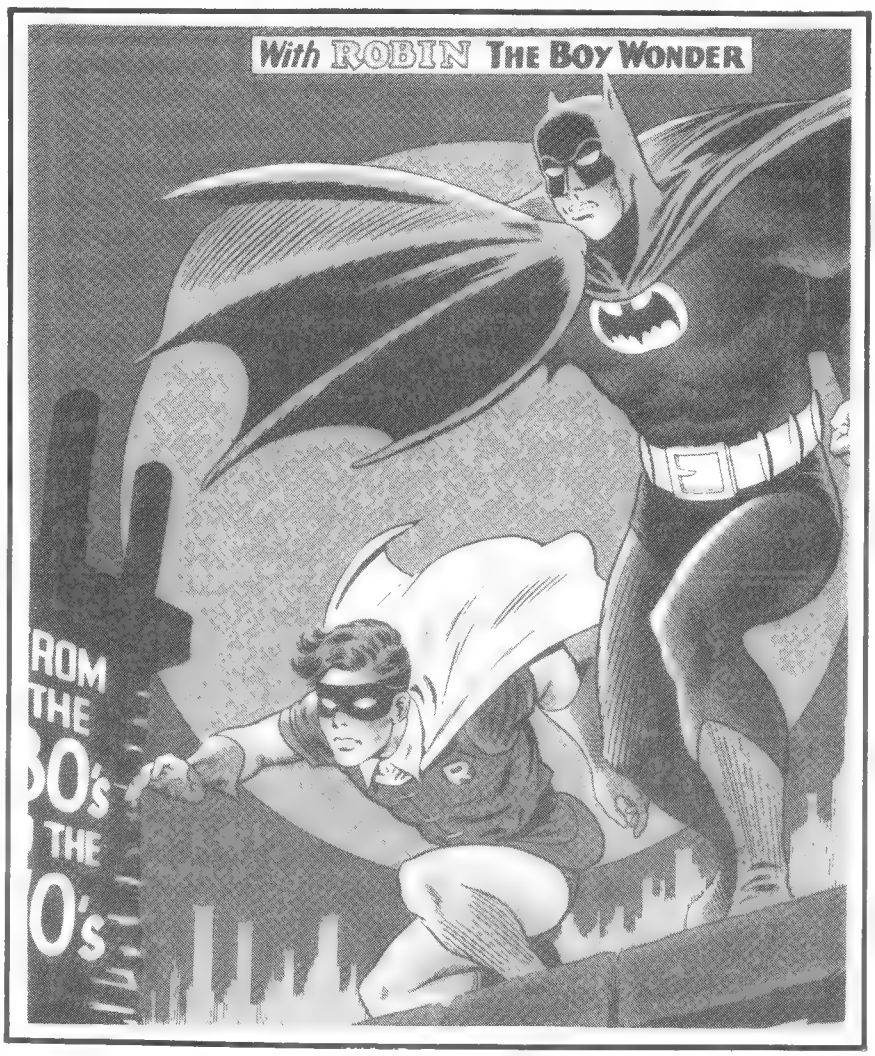


*Den dynamiske duo har tilsammen snart 100 år bak seg i kamp mot Gothams forbryterverden.*

Han laget en ny sort drakt, fant navnet Nightwing og ble medlem, senere leder, av The Teen Titans.

I en periode patruljerte Batman Gothams nattestille gater på egen hånd. Etter noen tid kom han imidlertid i kontakt med unge Jason Todd. Deres første møte fant sted da Jason forsøkte å stjele hjulkapslene av The Batmobile. Batman fant imidlertid ganske snart også andre egenskaper hos ungdommen. Etterhvert ble det til at han fikk overta Robins nedstøvede drakt. Nylig ble forøvrig Jason Todd myrdet av Jokeren. Batman må igjen håndheve loven på egen hånd.

Dette bringer oss helt fram til i dag. Når vi ser på de 50 årene som har gått, er det et utall tegnere som har vært med på å tilføre nye elementer til legenden om homo chiroptera, menneskeflaggermusen. Blant de mange kan vi nevne Dennis O'Neill, Frank Robbins, Neal Adams, Dick Giordiano, Jim Aparo, Steve Engelhart, Marshall Rogers, Len Wein, Irv Novick og Walter Simonson. Nylig (nåja, relativt nylig, da) har Frank Miller gjort furore med sitt verk The Dark Knight Returns. Denne serien satte opplagsrekord i USA med sine mer enn en million solgte eksemplarer.

Så langt har vi bare nevnt tegneseriene om Batman. Flere fjernsynsserier og filmer er imidlertid også laget, for ikke å snakke om de utallige hørespillene i radio. Dessuten finnes det så vidt jeg vet, også romaner med utgangspunkt i Batman.

Nylig har svensk fjernsyn vist en av de fjernsynsseriene som er blitt laget om den dynamiske duo. Adam West som Batman var imidlertid langt på vei en parodi. Større spenning knytter seg til filmen som nå er under innspilling. Her møter vi Jack Nicholson som Jokeren (et tilsynelatende helt fortreffelig valg). Michael Keaton (sist i Beetlejuice) spiller verdens største detektiv.

Batman fikk forresten sin hevn. Nå er Joe Chill forlengst død.

**Tor Sandberg**

## Kilder:


Batman: From the 30s to the 70s (Bonanza Books).
The Greatest Batman Stories Ever Told (DC Comics 1988).
The Killing Joke (DC Comics 1988).
A Death in the Family (DC Comics 1988).
Aschehougs konversationsleksikon 1920.
A Pictorial Story of Horror Movies (Hamlyn 1974).

*1939-utgaven av Batman er ganske ulik dagens versjon. Bruce Wayne har imidlertid beholdt evnen til hardtslående argumenter overfor de som beveger seg på feil side av loven.*

T·H·E GREATEST Joker STORIES EVER TOLD
"I laughed, when I saw him, in spite of myself..."
17 OF YOUR FAVORITE JOKER STORIES
288 PAGES HARDCOVER
COMING IN DECEMBER TO A STOCKING NEAR YOU
AVAILABLE AT:
SPRINT TEGNESERIER
CHRISTIESGT. 14 - 5015 BERGEN - TLF. 31 47 60
®, TM DC COMICS INC. © 1988

# Ikke menighets-fakultetet, akkurat

**For godt og vel to år siden møttes Morten Myklebust, Knut Westad og et par andre tegneseriefanatikere for å dele noen øl og et par pizzaer. Mens brygget ble drukket og kjøttlefsa ble fortært, diskuterte de muligheten av å starte opp et tegneserieblad. Det ble med praten. Den gang...**

*Morten Myklebust*

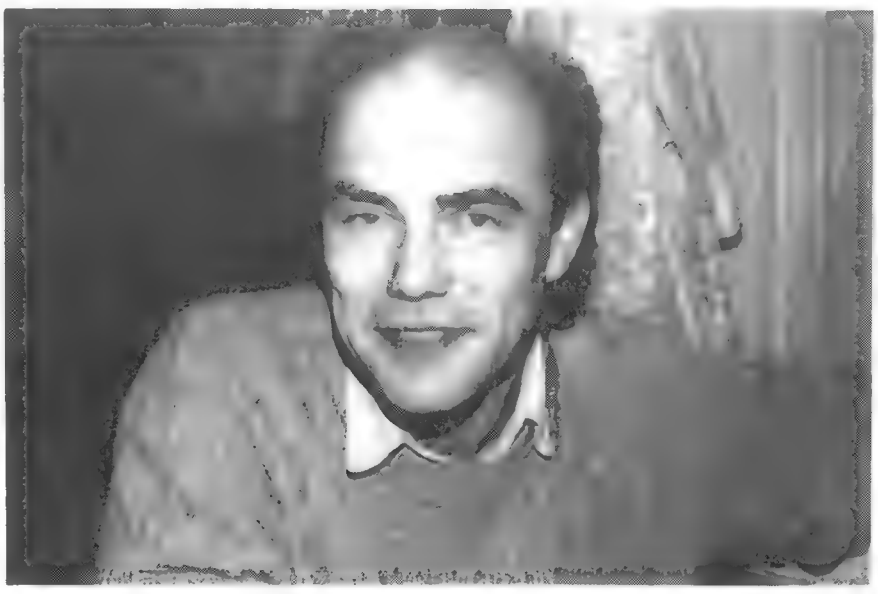

*Knut Westad*

For et par år siden kom Tom Erik Stålung inn i bildet. Han hadde forlagskontakter. Ved hjelp av disse fikk planene med ett atskillig mer kjøtt på beinet. Et kort svangerskap senere var bladet i butikkene: *Rødt, hvitt og rått* – utgitt på MF. MF står ikke for Menighetsfakultetet – derimot for Magasinforlaget. Likheten var ikke helt utilsiktet, skal vi tro de to førstnevnte herrer.

–Det var frustrasjonen over ikke å få ut ting vi laget som var bakgrunnen for at vi startet MF, forteller Morten Myklebust. Han har krøllet sammen sin lange, hengslete kropp på en benk i en hovedstadscafé. Myklebusts lange hår omkranser et magert ansikt med en markert nese og en skurkebart. Du vet en slik som sjørøvere som regel lot pryde sine grimme åsyn.

–Opprinnelig hadde vi tenkt å kalle oss noe slikt som «Morbide tegneserier», men Stålung var ikke særlig interessert i et slikt sykelig navn når han skulle representere oss. Derfor ble det i stedet Magasinforlaget, til en viss grad tilpasset det at det er noe som heter Menighetsfakultetet.

## Mennene bak

Foruten Myklebust og Westad er mennene bak første nummer av MF Ivan Andreassen, Ola Heggdal, Bob Wood, Jon Ewo og Frank N. Stein. Det skulle vel ikke overraske noen at sistnevnte opererer med et pseudonym. Bakgrunnen for dette er frykt for represalier fra Steins yrkeskolleger, skal vi tro Myklebust.

–Det at han er med i MF kan brukes mot ham. Av yrkesmessige årsaker har han derfor bestemt seg for å være anonym.

–Men vi kan røpe at han er stor, stygg og grønn, skyter Westad inn. Han gliser fandenivoldsk og ser på intervjuerne med dyptliggende djevelske øyne. Enslige hårstrå krøller seg oppe på hans veldige isse.

–Dessuten har Stein en masse skjegg. Han er også fagekspert på okkultisme. Det er en fandens fyr!

Hm – det virker som om denne Stein er rette mann på rette plass. Okkultisme og faenskap er jo en hovedingrediens i MFs produksjon så langt.

Idet dette skrives (slutten av februar) har ikke Westad og Myklebust fått noen tilbakemelding fra Narvesen på hvordan salget har gått. De må imidlertid selge oppunder 3000 eksemplarer for å få det hele til å balansere.

## Lavbudsjett

-Vi har hatt svært lave utgifter på bladet, røper Myklebust før han tar en ny slurk av kaffekoppen. Midt i en grimase fortsetter han:

-Ingen har fått betalt for å bidra. Alle har jobbet gratis. Dessuten har jeg selv et reprokamera, slik at vi har sluppet billig unna på den måten også.

*Rødt, hvitt og rått* har et opplag på 15 000 eksemplarer. Narvesen tok hånd om 13 500 av disse. De resterende ble distribuert på egen hånd rundt omkring i spesialforretninger i Oslo. Salget der har visstnok gått veldig bra.

-Det hele kostet oss 48 000 kroner. Grunnen til at vi fikk utgiftene til å bli så lave, har også sammenheng med at vi valgte et dansk trykkeri, fortsetter Myklebust.

## Framtidsplaner

Så langt første nummer. Nummer to er godt i gang, men ikke så godt som planene var. Opprinnelig hadde man håpet å få det ut i butikkene omtrent samtidig med det bladet du nå leser. Dessverre sprakk dette tidsskjemaet ganske så grundig. Nå håper man på utgivelse rundt første juni.

-Det har vist seg vanskelig å holde dette på det planlagte nivået, sier Myklebust ettertenksomt. -Jeg har imidlertid ferdig fire av mine ti sider. Ivan er også snart ferdig. Knut er vel snart ferdig med layout'en...

Westad er fraværende idet dette blir opplyst. Derfor kan han ikke bekrefte forholdet.

-Ola skal bare ha en side i neste nummer. Dessuten vil vi i neste nummer ha en ny mann med. Det er en belgier...

Det blir med ett dødsstille rundt bordet. Den siste opplysningen ble levert så lett og uanstrengt fra Myklebust at det ikke går opp for intervjuerne hva det var han sa – ikke med en gang, men så:

-En belgier?

-Joda, det er en som nå er bosatt i Tønsberg. Han har lang erfaring. Tidligere har han laget album for Dargaud. Han heter Alain Masson. Myklebust forteller at det var hans samboer som formidlet kontakten med Masson. Hun arbeider som sosionom i Tønsberg kommune. Via arbeidsformidlingen fikk hun rede på at Masson savnet beskjeftigelse. MF var ikke sene med å komme med et tilbud.

-Det rareste av alt er at det faktisk finnes nok en belgier i Tønsberg. Denne har også syslet med tegneserier tidligere.

Vi vet at det er en klisjé, men vi bruker den likevel: Verden er ikke stor.

-Masson vil bidra med åtte-ti sider. Manuset er ved Knut og Ivan, forteller Myklebust videre.

MF vil fortsette i de bloddryppende spor de har begynt å sette. Også nummer to vil inneholde saker og ting som passer best på kirkegårder etter midnatt.

-Bjarne Buset på Semic sa hele tiden at vi måtte legge fram en genre. Da vi kom med forslag om en skrekktegneserie, mente han det var tingen. Dessuten skjer det så mye i samfunnet som kan passe inn i serien vår, at vi nå kan gi ut 10 MF, bare vi får produsert dem. Grøss og galskap står høyt i kurs, svarer Westad med ett. Han ante sikkert våre spørrende blikk! (Hvorfor grøss og gru?)

-Alt skal imidlertid handle om konkrete saker. I første nummer klarte vi å holde denne målsettingen, kanskje med unntak av Heggdals bidrag. Det var vel litt på kanten. Vi må vel diskutere om vi skal ha det såpass anarkistisk, eller om vi skal stramme inn, bryter Myklebust inn igjen før han fortsetter..

-Da vi kom i gang med arbeidet for første nummer, hadde jeg en tid jobbet med en serie om abortmotstand. Jeg ringte Bob, og så skrev

han ut et manus etter noe samsnakk. Da var jeg i gang og hadde noe helt konkret å arbeide med. Og Myklebust arbeidet og arbeidet – men bare på kveldstid. Skal man holde hodet over vannet er man avhengig av inntekter, og det gir ikke tegneserier om Satan og det som verre er.

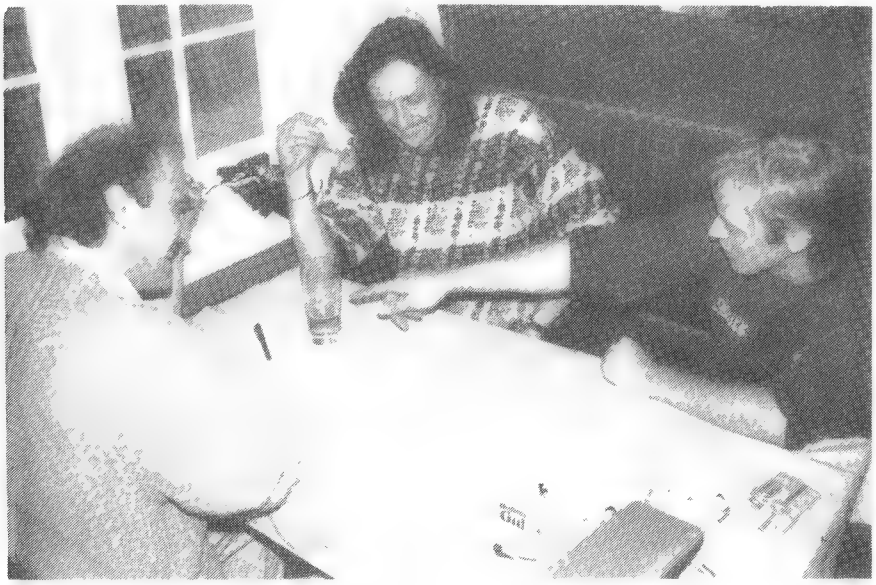

–Det er et paradoks at tegneserietegnere ikke har råd til å samle på tegneserier, skyter Westad inn. – Det er også et problem at det tar så lang tid å få ting ferdige og ut på markedet. Jeg har lenge hatt en svært omstendelig stil. Nå har jeg imidlertid kommet til at jeg kanskje må stilisere stilen min betraktelig. Det er ingen hensikt i å tegne 260 meter med tau på en skute i bakgrunnen av tegningen. Jeg må få ned tiden jeg bruker. Dessuten er det jo slik at halvparten forsvinner i reproen likevel, så lenge det ikke er Myklebust som står bak reprokameraet da.

Mannen bak reprokameraet betyr mye. Ofte benytter man standardtider. Det betyr at mye kan gro igjen og forsvinne. – Trykking er ofte et problem, skyter fagekspertisen inn – altså Myklebust. Mannen er jo utdannet. –Jeg har lært av dette. Det blir vel kanskje mer bruk av flater i tida framover, mener Westad og ser litt resignert ned i ølglasset til Myklebust. Han på sin side finner å ta fram en plastpose fra den lange støvete frakken. Viser fram dagens fangst etter besøk i en av byens mest oppegående tegneseriebutikker. Westad griper begjærlig fatt i Hermann, Dufaux og Griffo, før han selv viser fram et hefte med tydelig stolthet. Det er amerikansk og omhandler Fantomet. En ny start for ham. Historien skal fortelles om igjen. Det er selvsagt av stor interesse for en gammel Fantomet-tegner som Westad.

Samtalen rundt bordet dreier over på amerikanske tegneserier av i dag. Westad poengterer at mye som blir sett på som nytt, egentlig bare er overtagelse av gamle franske teknikker fra 50- og 60-tallet. Myklebust påpeker at USA er delt. På den ene siden kvalitet som The Killing Joke, på den andre siden «slike yankee-greier med Bang Bang, og spørrespalter hvor innskriverne får opplyst at det lar seg gjøre å gjennomføre en begrenset atomkrig».

–Det er et splittet marked. De holder liv i den billige dritten, samtidig som de tester prestisjeformatet, mener Westad.

## Kunst og kommersialisme

Vel og bra, men dette skulle nå handle om MF og Norge da.

–Bommerten som ble gjort i Norge, var at ingen satset på tegneseriene da interessen var som størst. Det har ikke eksistert noen stimuleringstiltak fra de store forlagene, mener Westad. –Norske forlag skulle ha hatt agenter.

–Dessuten må vi arbeide for å få brukt mediet i andre sammenhenger. Ikke bare som underholdning. Næringslivet har vel innsett dette mer enn forlagene. Både Myklebust og Westad har atskillige jobber bak seg for næringslivet. Nylig ble det forresten åpnet et illustrasjons- og tegneseriestudio i Risør som utelukkende skal arbeide for næringslivet. Allerede nå har man flere oppdrag enn man rekker over... Er det slik vi skal få et tegneseriemiljø her til lands?

–Det er bedre med serier enn vanlig reklame, mener Myklebust. –Iallfall når yrkesgruppa vår kan dø ut hvis vi bare skal benytte forlagene som grunnlag for inntekter.

Feiring prøver seg: –Men er det ikke en fare med næringslivsserier? Vil ikke seriene bli utvatnet på denne måten?

Westad nærmest bjeffer: –Nei, tvert imot. Vi har ingen prestisje å tape. Dessuten er det mye å vinne på å utvikle folks forståelse for tegneserier og ulike teknikker.

Myklebust fullfører: –Skal man kunne bli bedre er man dessuten avhengig av å kunne få tegne. Uten

kanaler dør det. Dessuten kan man tjene mer som bilselger. Man får forståelse gjennom erfaring. Derfor må vi gi ut et eget blad.

## Hva skal MF være?

Dermed er vi inne på MF igjen. På tide, kanskje.

–Kall MF et samlingssted for norske tegnere. Vi ønsker og har allerede fått kontakt med flere tegnere enn de som deltar i første nummer. Vi kan ikke gi ut alt som vi måtte få, men vi kan kanskje gi muligheter for et miljø. Et sted hvor man kan lære de mest elementære tingene. Men dette skal ikke være noen videreføring av Brage. MF skal ikke være et sted for eksperimentering.

–Brage er et tilbud for individuelle bidrag. MF vil være med på å utvikle produktene, gjerne ved å planlegge serier fra starten i en redaksjon. Vi har tross alt holdt på i noen år nå og kan bidra med noe der hvor ferskere tegnere møter veggen. En yrkesindustri må til. Vi vil gjerne bli et slags mini-United Artists. Vi er ute etter å styrke yrkesgruppa. Westad begynner å få opp dampen.

Myklebust følger opp: –Norske serier har så langt vært veldig eksperimentelle, uten at man har kjent det grunnleggende. Man må kjenne reglene for å kunne bryte dem.

Myklebust og Westad tror ikke det vil by på problemer overfor de etablerte forlagene at de nå søker å finne talentene og gi dem et sted å være i og med MF.

–Nei, førstereaksjonen var kanskje at de nå fikk konkurranse, men i ettertid har de vel innsett at vårt produkt ikke har noen parallell her til lands, verken når det gjelder pris eller type. Jeg tror de nå skjønner at vi gjør hva de ikke har anledning til, mener Westad.

–Dessuten må det da vel være til forlagenes fordel at vi ønsker å heve nivået. Så kan de heller plukke opp talentene senere, sier Myklebust.

Det kan også være en smitteeffekt her. Da Magnum kom på markedet i Sverige, gikk også opplaget til Agent X9 opp.

–Første nummer av Rødt, hvitt og rått fikk veldig oppmerksomhet. Oppslagene var mange og tildels meget store i norsk presse. Vil det være mulig å følge opp dette med blad nummer to?

–Det tradisjonelle utgangspunktet i skrekkseriene er jo å ta fatt i en samfunnsaktuell greie og parodiere denne. Skrekkserier inviterer til få sider og en kuvending i slutten. «Dette skulle han ikke ha gjort.» Så enkelt er det. Med gode nok serier vil man kunne skape rabalder uansett. Jeg tror vi til neste nummer har en historie vel egnet til å skape slikt rabalder. Forsida vil også gjøre sitt til at vi sikkert vil få oppmerksomhet. Vi kommer jo til å legge oss på ømtålelige tema, lover Myklebust og Westad, før de igjen lener seg fram over bordet og sitt snart tomme ølglass.

La oss få legge til at neste nummer også inneholder en serie av Roger Kordahl – tidligere Fantomet-redaktør.

## Mannen som gikk fra ånden

**Knut Westad er altfor gammel, hevder han selv, men han er nå ikke så gammel som den figuren som skapte hans ry her til lands. Vi tenker selvsagt på Fantomet, en serie som Westad tegnet fra 1978 til 1984. Men selv om Westad altså er altfor** gammel, er han ikke mer enn drøyt 33 år. Han bor i Oslo og tjener gode (?) penger på å arbeide for næringslivet.

Det startet med realskole, språkgym (–Jeg forsømte fransken og det angrer jeg på nå) og videre studentfagkurs. Mens jevnaldrende kjøpte rekkehus og Volvo, fortsatte Westad på forskjellige skoler, etter hvert på slike som har mer til felles med hans yrke nå. I tillegg spilte han gitar.

–Jeg var en garasjerocker og spilte med lokale band nede i Vestfold på 70-tallet. Jeg har vel fortsatt ambisjoner i den retning, innrømmer Westad og legger an et skjevt Elvis-glis.

I 1977 begynte Westad så smått å få oppdrag for Semic. Til å begynne med var det miniplakater og omslag det var snakk om. Året etter kom imidlertid Fantomet inn i bildet. I seks år levde Knut og Kit sammen i tykt og tynt, men så fant Knut det for godt å forlate ånden som går.

–Det var flere årsaker til det, men den viktigste var devalueringa av den svenske valutaen. I løpet av den tida jeg arbeidet med Fantomet, fikk jeg en reallønnsnedgang på 40 prosent. Jeg jobbet fortere og fortere, men lønna var den samme. Den stod etter hvert ikke i noe som helst forhold til det arbeidet jeg utførte. Jeg hadde lyst til å tjene mer penger.

Derfor begynte Westad i større grad å tegne omslag til fagpresse og til tegneserier. Dessuten begynte reklameoppdragene etter hvert å bli mange.

–Mellom annet har jeg laget et skolehefte om telekommunikasjon på oppdrag fra Gyldendal og Televerket. Jeg har også laget fagforeningsinformasjon for Norsk Ballettforbund, trekker Westad fram som tilfeldige eksempler. På siden av dette har han også arbeidet med tegneserier. Hjemme i bokhylla står seks årsverk, hvorav to er blitt solgt. Han arbeider for å få solgt resten også. Dessuten har Westad andre oppdrag på gang.

–Det er to forskjellige serier jeg nå arbeider med. Den ene omhandler Nord-Norges strategiske betydning og har også innslag av økopolitikk. Det blir en thriller. Dessuten har jeg planer om en eventyrserie. Denne har jeg arbeidet med siden 82-83. Svært mye materiale er blitt innsamlet og gjennomgått, men jo mer man leser jo mer innblikk får man i forholdene, og det medfører at opplegget må endres.

Dette prosjektet har sekundærstatus, røper Westad, som også kan opplyse at handlingen er lagt til Sørøst-Asia.

# Med Riksantikvaren i ryggen

Det er ikke alle norske tegneserieskapere gitt å få støtte fra fylker og riksantikvaren. Det har imidlertid Morten Myklebust nå fått. Prosjektet som har vunnet gjenhør innerst i de mest byråkratiske korridorer, er basert på et skuespill av Kåre Holt. *Kristina av Tunsberg* heter skuespillet, og det er et historisk spill, slik som tegneserien blir historisk og mest mulig autentisk.

Morten Myklebust er bosatt i Tønsberg, og han har etter hvert rukket å bli 27 år gammel. Han er utdannet typograf. Etter militæret begynte han å praktisere sin yrkesutdannelse mens han hele tiden tegnet ved siden av. Da han mente han hadde opparbeidet nok erfaring som tegner, sluttet han i jobben, med det mål å kunne livberge seg utelukkende av tegningene sine. Samtidig kjøpte Myklebust leilighet på Stovner, så her var det ingen mangel på optimisme, som man forstår.

–Jeg klarte meg så vidt, mye takket være at jeg fikk en del oppdrag fra Cappelen, hovedsakelig bokomslag. Dessuten laget jeg en del forsider for Semic og hadde også noen reklamejobber. Det er ofte gode penger forbundet med reklamejobber, men samtidig er man veldig bundet da.

Så langt har Myklebust bare vært publisert i Serie Spesial foruten MF. Så vidt vi husker var det en etter-den-store-krigen-historie. Myklebust har imidlertid også solgt andre ting til Semic.

–For vel et år siden kjøpte de en serie på 19 sider som omhandler en ung gutts opplevelser under første verdenskrig. Så langt har den imidlertid ikke kommet på trykk. Kanskje fordi de ikke har funnet en passende sammenheng for den. Semic har forresten mye av norske serier liggende. Det dreier seg om flere tegnere, og til sammen kan jeg tenke meg at det er noe slikt som 60–70 sider.

Det siste året har imidlertid Myklebust hovedsakelig vært opptatt av noe han selv betegner som et kjempeprosjekt – ikke minst fordi han så langt har sendt søknader om støtte til et tjuetalls institusjoner og etater. Så langt har det lykkes ham å få tak i 18 000 kroner på denne måten.

–Ideen min var å lage en serie med utgangspunkt i Tønsberg, egentlig hva som helst. Kristina er en figur som alle kjenner i Tønsberg og etter hvert ble det slik at jeg ønsket å lage en serie om henne. Kåre Holts skuespill ble mitt utgangspunkt. Jeg forela ideen for Holt. Var hjemme hos ham en kveld og viste ham noen skisser jeg hadde laget. Holt var med en gang veldig med. Han godkjente mine planer så å si med en gang.

Etter den tid har fylkestinget i Vestfold bevilget 15 000 kroner til prosjektet, og nå nylig fikk jeg et reisestipend på 3000 kroner, slik at jeg skal kunne reise til Bergen og se på gamle bygninger. Etter at jeg hadde fått ferdig manuset i A4-format, gikk jeg til Semic. De gav meg et støttebrev om at de kan tenke seg å gi ut serien når den er ferdig. Med dette brevet gikk jeg så videre til riksantikvaren. Han har nå gitt meg tilgang til alt de har av arkiver, i tillegg til at han vil fungere som rådgiver.

Dette er imidlertid ikke det mest oppsiktsvekkende, kan Myklebust røpe. Serien, som vil bli på 46 sider i farger, vil nemlig få et tillegg. Riksantikvaren ønsker åtte sider bakerst i bladet for å kunne presentere funn som er aktuelle i forbindelse med serien. Myklebust har også møtt velvilje fra annet uventet hold.

–Skoledirektøren i Tønsberg har uttalt at han ser den pedagogiske verdien i en slik serie. Det er ikke utelukket at den vil bli tatt i bruk i skolen der, forteller Myklebust med glød i blikket. Han håper på en god del solgte klassesett.

–Jeg bruker opptil en uke på hver side. Grunnen til at det tar så lang tid, er at alt må være riktig, både sko, klær og våpen. Det er til enorm hjelp at jeg har fotoarkivet tilgjengelig. Uten det ville oppgaven ha vært så uendelig mye større.

For å få gjennomslag for sin idé, har Myklebust benyttet seg av referanser. –Det var *Skumringens venner* av Bourgeon som virkelig fikk opp øya på dem, forteller han.

–Jeg har lyst til å gjøre noe stort, innrømmer Myklebust. –Jeg har lyst til å få aksept. Jeg er interessert i å få noe ut i dette populære mediet.

**Tore Feiring og Tor Sandberg**

# Ikke Bustenskiold akkurat...

**Denne påsken ble en engelskmann sittende fast med brukket hofte oppi et norsk fjell. Dette renner oss i hu da vi skal mene noe om en annen, mer verbal fjellklatrer, nemlig Ola A.Hegdal.**

Ola A. Hegdal (A står for *Aineias*, som opprinnelig er sønn av Ankheises og kjærlighetsgudinnen Afrodite, jfr. *Iliaden*) er norsk som ingen annen. En yngling med åpent ansikt, og lange blonde lokker som skilles midt på og dyttes bak ørene og faller frem når han tegner. For det er det han gjør. Tegner. Meget personlig. En kvass, ekspressiv stil med åpne flater, fyldig skravering, forsåvidt figurativ, men alltid på kanten av det absurde. Dermed står han med begge beina solid plantet innenfor den norske tegner-tradisjonen. Ikke i samme grad innenfor den norske tegneserie-tradisjonen (hva nå *den* er...), men *det* er like mye hans styrke.

TEGN er stolt over å kunne trykke tre sider med den selvinnlysende tittelen **Om kor vanskeleg det er å drive med fjellklatring på ein 6 m2 stor planet...** som følger disse ordene.

Lesere med åpent sinn for symbolisme vil kunne finne meget å hente. Likevel er den konkret nok til at selv de mest statisk tegneserie-aktige tegneserielesere vil kunne finne gjenkjennelse. Det er faktisk en avdød flipper fra USA som denne tegneserien først gir assosiasjoner til, nemlig Vaughn Bodé.

Den som fortsatt har innledningen med den strandete engelskmannen i bakhodet, vil med en rask blaing i Ola A. Hegdals tegneserie være innforstått med assosiasjonen. For også her er det snakk om strandete personer, om fallhøyde, om bratte tinder, om ordspill, om religion, om gammel og ung, om meta-fysikk, om det ytre rom, om våre indre stengsler, og om hvor vanskelig fjellklatring egentlig er.

Ola A. Hegdal er kommet et sted fra Ingensteds og markert seg med et brak. Han er en av redaktørene bak freelanceprosjektet (et godt norsk ord) *Magasinforlaget* med grøsserbladet **Rødt, hvitt og rått**.Det er fyndig presentert et annet sted i herværende TEGN. Han har også, sammen med den gamle Brage-tegneren Steffen Kverneland, begått en kalender (årets) og en bok. Den siste heter **Små gleder for dei fleste depresjonar**. Omslagstegningen viser en parafrase over Edvard Munchs *Skriket*: En gjenkjennelig person som holder seg for ørene mens trikken kommer bak. Det man derimot skal merke seg er at denne parafrasen, i motsetningen til alle andre, fra Robert Thom Karlsen til Andy Warhol, *ikke* skriker.

Begge de overforstående er utgitt av det utmerkede avisforlaget Dag og Tid. De rette kulturkjenner vet dermed at dette er forkjempere for nynorsken. Vi sa innledningsvis at Ola A. Hegdal er norsk som ingen andre eller få andre. Og - joda, han både skriver nynorsk til daglig og har den samme praksis i sine snakkebobler. Det gjør ham til en flott, men likefullt sjelden fugl i det norsk tegneserie-miljøet. Og det neste spørsmålet som den oppmerksomme leser stiller seg kan øyeblikkelig besvares med heftig hoderystig. Nei, Ola A. Hegdal tar *ikke* opp arven etter Bustenskiold. Det er nå tidsregningen begynner!

**Finn Bjørklid**

OM KOR VANSKELEG DET ER Å DRIVE MED FJELLKLATRING PÅ EIN 6M² STOR PLANET....

„EIN LYT LEVA SOM E,N KAN.....?"
„- OG IKKJE SOM EIN VIL."
MM- BRA SMÅEN. TRU KAN.. .....?"
MEN... „TRU-"
„-TRU KAN FLYTTE FJELL!!"
JAHODO!
ÆRLEG TALT, SMÅEN- DEN VAR DA IKKJE SÅ VANSKELEG ...
MESTER- DU VEIT VEL AT EG IKKJE ER HEILT GLAD?
EG HAR OPP-FATTA AT DU HELLER VILLE HA BRUKT UNGDOMSTIDA DI TIL Å UTFORDRE TYNGDE-KRAFTA HØGT OPPI EIN ELLER ANNAN NATURLEG KONSEN-TRASJON AV GRÅSTEIN – JA.
JAJA, MEN NO ER JO PROBLEM-ET LØYST! TRU KAN FLYTTE FJE..., MESTER!
OGSÅ?
SÅ FLYTTER EG, VED HJELP AV TRUA, EIT FJELL OPP HIT TIL KLODEN VÅR!
AH-86

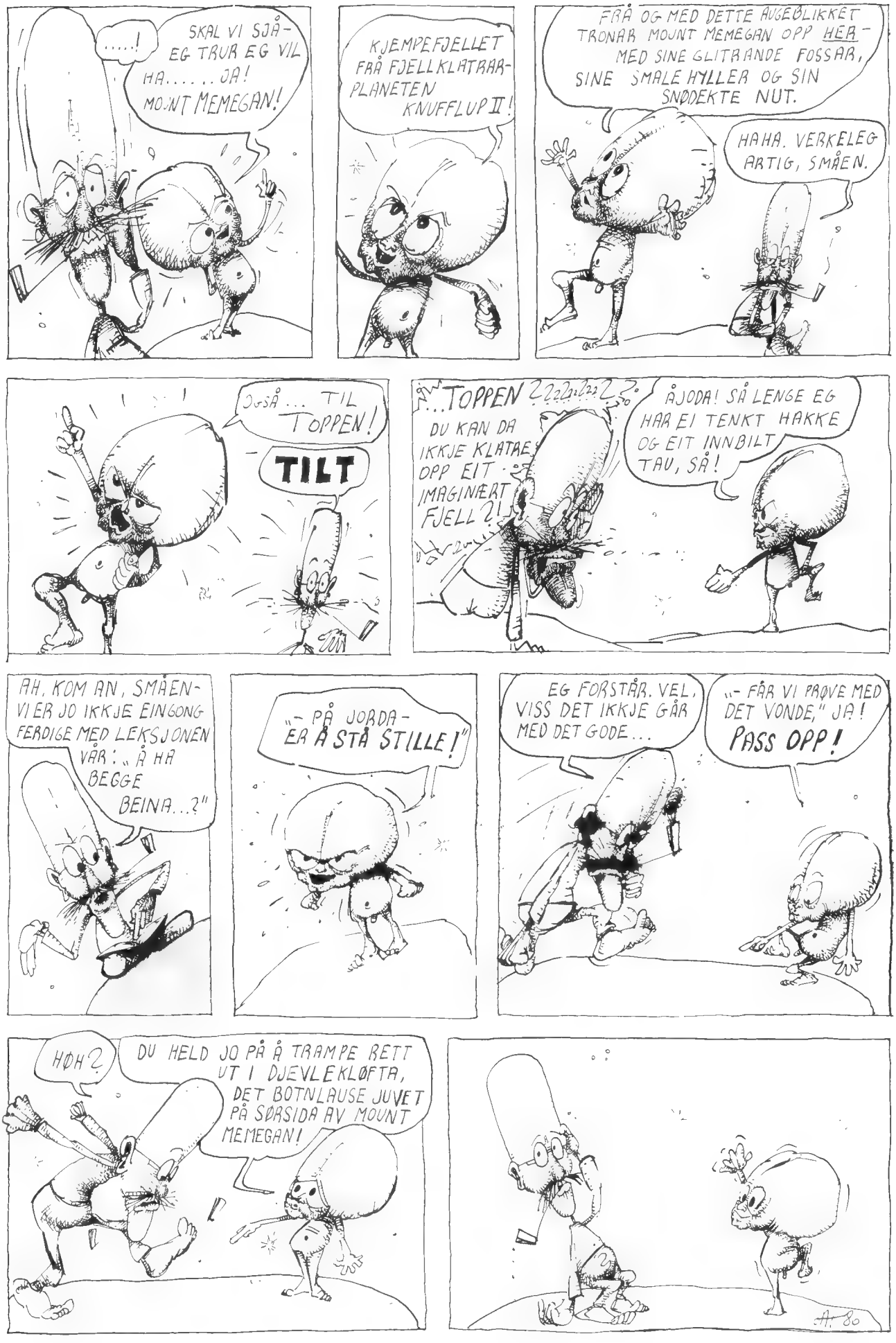
.....!
SKAL VI SJÅ - EG TRUR EG VIL
HA.....JA!
MOUNT MEMEGAN!
KJEMPEFJELLET FRÅ FJELLKLATRAR-PLANETEN KNUFFLUP II!
FRÅ OG MED DETTE AUGEBLIKKET TRONAR MOUNT MEMEGAN OPP HER - MED SINE GLITRANDE FOSSAR, SINE SMALE HYLLER OG SIN SNØDEKTE NUT.
HAHA. VERKELEG ARTIG, SMÅEN.
OGSÅ ... TIL TOPPEN!
TILT
...TOPPEN ?2222222?
DU KAN DA IKKJE KLATRE OPP EIT IMAGINÆRT FJELL?!
ÅJODA! SÅ LENGE EG HAR EI TENKT HAKKE OG EIT INNBILT TAU, SÅ!
AH, KOM AN, SMÅEN - VI ER JO IKKJE EINGONG FERDIGE MED LEKSJONEN VÅR: „Å HA BEGGE BEINA...?"
„- PÅ JORDA - ER Å STÅ STILLE!"
EG FORSTÅR. VEL, VISS DET IKKJE GÅR MED DET GODE...
„- FÅR VI PRØVE MED DET VONDE," JA! PASS OPP!
HØH?
DU HELD JO PÅ Å TRAMPE RETT UT I DJEVLEKLØFTA, DET BOTNLAUSE JUVET PÅ SØRSIDA AV MOUNT MEMEGAN!
A. 80

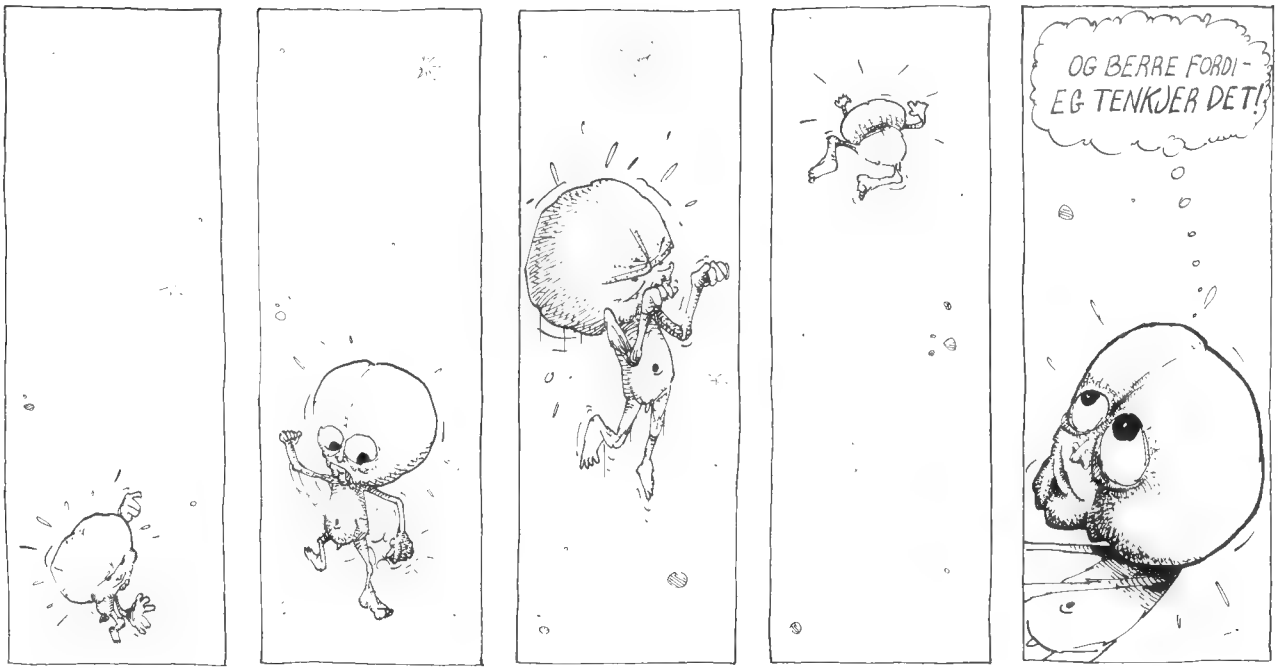
OG BERRE FORDI-
EG TENKJER DET!

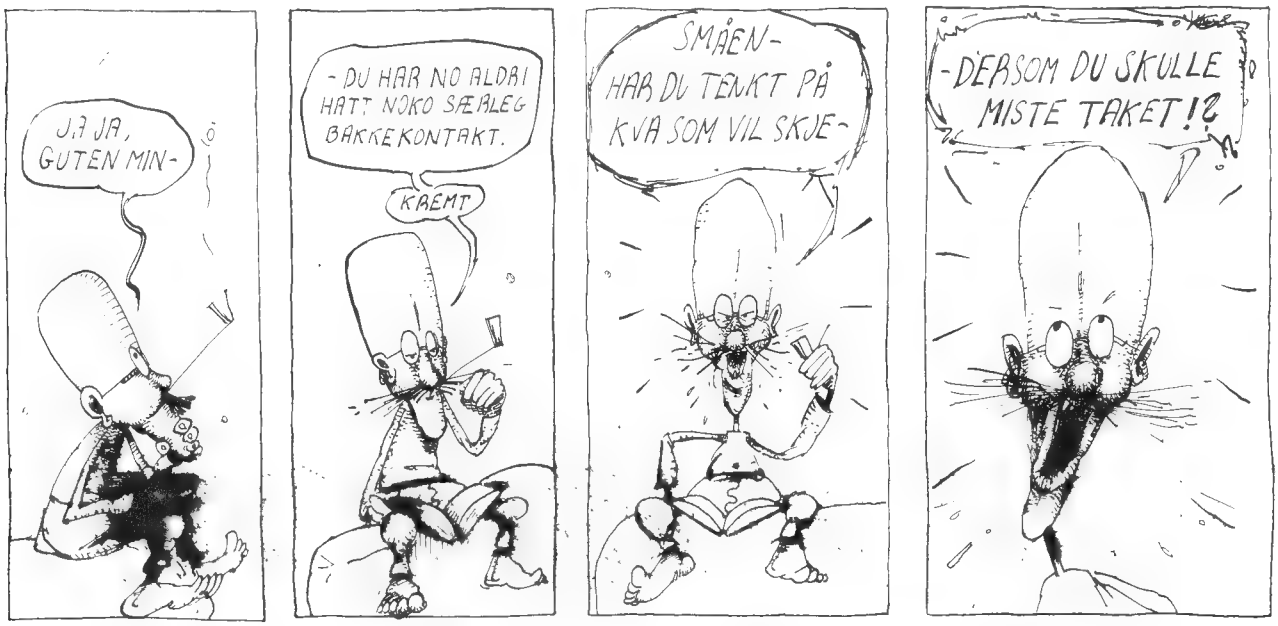
JÅ JA,
GUTEN MIN-
- DU HAR NO ALDRI HATT NÖKO SÆRLEG BAKKEKONTAKT.
KREMT
SMÅEN-
HAR DU TENKT PÅ KVA SOM VIL SKJE-
-DERSOM DU SKULLE MISTE TAKET!?

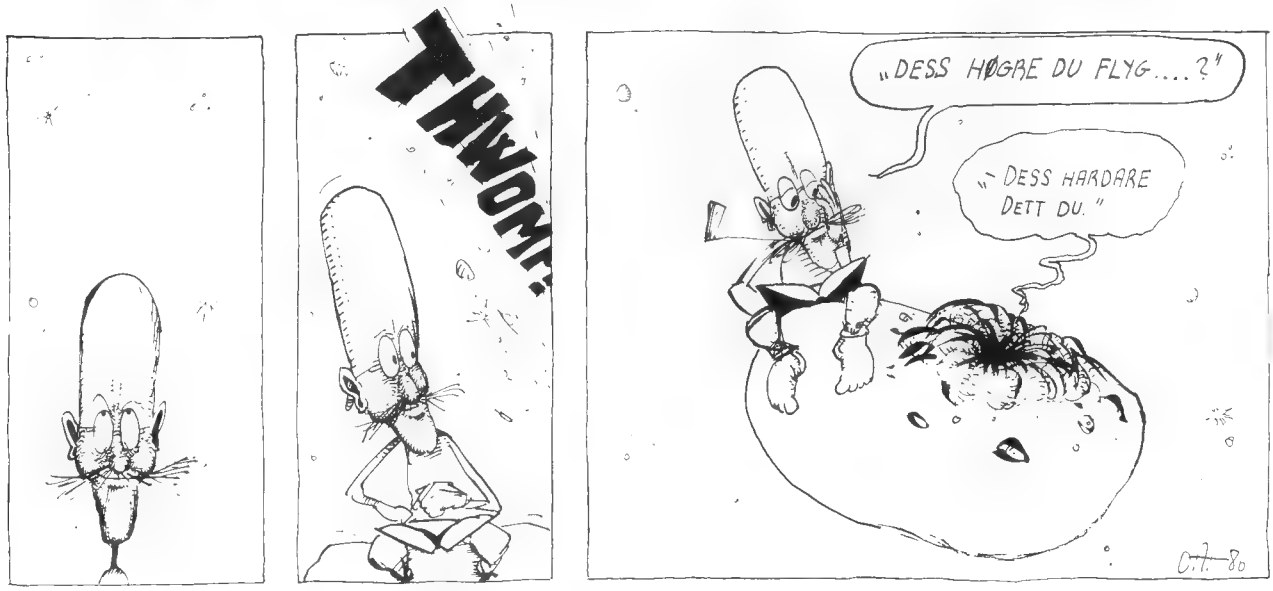
THWOMP!
„DESS HØGRE DU FLYG....?"
„- DESS HARDARE DETT DU."
O.T. 80

LINDA OG VALENTIN
– agenter i tid og rom

# VED GRENSENE

J.-C. Mezieres og P. Christin

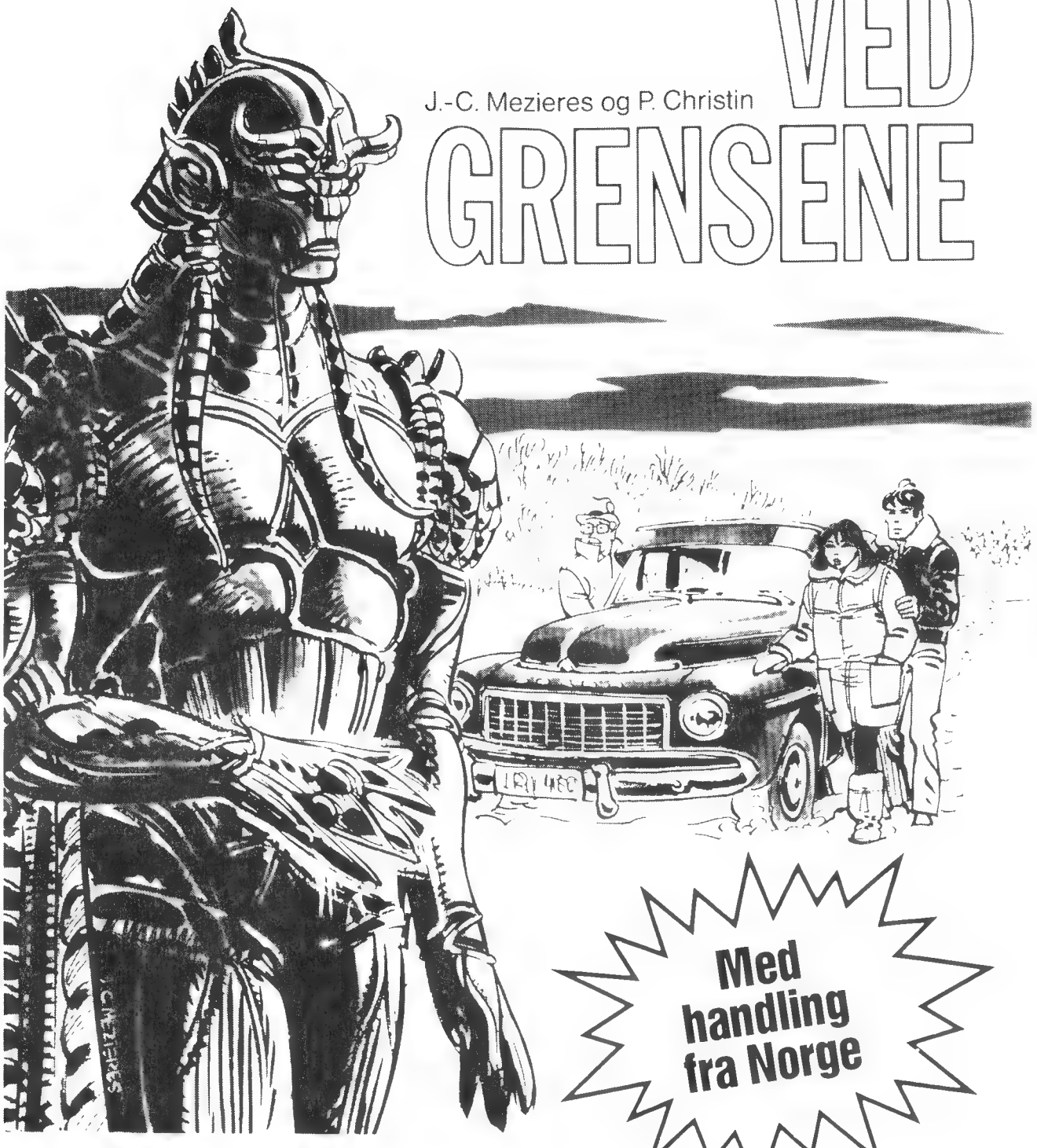

**Med handling fra Norge**

**I SALG NÅ – KR. 68,-**

**CAPPELEN**

# Tegneserier i kretsløp

**Tegneseriekulturen i Norge har stort sett vært preget av den tilsvarende amerikanske kulturen. Seriene har hatt hefteformat, og er blitt sett på som billige forbruksvarer, solgt i kiosker sammen med sigaretter, sjokolade og pocketbøker. Kulturelt har de hatt lav anseelse. Litteratur- og kunstanmeldere har til for få år siden ikke interessert seg for å skrive om serier.**

*Fantomet – en typisk deltaker i det populære kretsløpet.*

Annerledes med den fransk-belgiske tegneseriekulturen. Frankrike er seriealbumets hjemland. Seriene trykkes i større format enn de amerikanske, er mer påkostet, de syns rett og slett bedre. Oftest har de hardcover, som skjønnlitterære bøker. Det store formatet gir større spillerom med hensyn til layout. Seriene nyter anerkjennelse kulturelt. Når den årlige tegneseriefestivalen i Angoulême står for døra, er det ingen som ser noe rart i at den åpnes av kulturministeren. I Frankrike og Belgia er tegneseriene langt på vei en del av bokkulturen; i Norge står de – med få unntak – utenfor denne. Og apropos kulturministre: Den norske kulturminister har til nå bare befattet seg med tegneserier i to tilfeller i embets medfør. Det ene er når departementets årlige tegneseriepris blir delt ut. Denne tildelingen inngår i utdelingen av departementets priser til barnebøker; det er altså en av de få anledninger hvor tegneserier inngår i en tradisjonell og akseptert kulturell sammenheng. Den andre gangen var et spesialtilfelle: Det var kulturminister Bakke som foresto åpningen av tegneserieutstillingen på Det Norske Teatret i 1987, og det var typisk nok en utstilling av fransk-belgiske serier.

## Det populære og det dannede kretsløp

Den franske litteratursosiologen Robert Escarpit ser på litteraturformidling som et kretsløp. Litteraturen går så å si i sirkel fra forfatter via produksjon, distribusjon og leser tilbake til forfatteren. Escarpit skiller mellom et populært og et dannet kretsløp. Forfatterne i det populære kretsløpet er masseprodusenter som stort sett kopierer gamle strukturer uten å skape noe nytt. Forlagene utgir det som gir mest penger i kassa. Heller ikke de er interessert i nyskapning. Publikums rolle er å være forbrukere, og den eneste feedback forlagene får fra dem er omsetningstall. Det foregår altså ingen dialog mellom leser og forfatter.

Escarpits beskrivelse av det dannede kretsløpet er ganske annerledes. Forfatteren er en «dannet» person i den forstand at han eller hun har en intellektuell skolering og en personlig litterær oppfatning. De dannede forfatterne er orientert om hva som ellers skjer i det litterære miljøet, et miljø som er fraværende i det populære kretsløpet. Når en dannet forfatter skriver, er det ut fra en oppfatning av hva som er godt og hva som er dårlig. Forlagene ønsker også her å gi folk det de tror de vil kjøpe, men de prøver også å påvirke lesernes litterære smak. Forleggeren ser altså på seg selv som en oppdrager. De bøkene som går gjennom det dannede kretsløpet er dyrere og har finere utstyr enn de populære. De selges av bokhandlere som har direkte kontakt med publikum. Escarpit ser sogar på

bokhandlene som et utvekslingssted for litterære synspunkter, noe som vel vanskelig kan overføres fra hans hjemlige Frankrike til Norge sånn uten videre. Også litteraturkritikeren spiller en viktig rolle i det dannede kretsløpet. Han eller hun kommer fra samme miljø som leserne og gir derfor representative tilbakemeldinger til forlagene fra leserne. Disse tilbakemeldingene går på hva det dannede publikumet oppfatter som kvalitet.

## Tegneserienes kretsløp

Det som særpreger Escarpits teorier, er ikke i og for seg at han skiller mellom populærkultur og finkultur, men at han kopler dette skillet til ulike kretsløp. Det er også dette som er det interessante i Borghild Gramstads hovedoppgave *Teikneseriar – frå kiosk til bokhandel*, som nådde meg via det dannede kretsløpet rett før jul, og som er en av de meget få hovedoppgaver som er skrevet om tegneserier i Norge.

Som nevnt innledningsvis har tegneserier i Norge stort sett blitt betraktet som billige forbruksvarer. Men utover i 80-årene er det blitt vanlig å betrakte enkelte tegneserier som finkultur. Det gjelder særlig fransk-belgiske serier for voksne. Tegneseriene (eller enkelte av dem) har gjort sitt inntog i det dannede kretsløpet. Dermed blir det interessant ikke bare hva slags serier som fins på markedet, men også hva slags aktører som opptrer i kretsløpet, og som er med på å bestemme utvalget av tegneserier i Norge.

Ifølge Escarpit utgjør forfattere, forleggere, lesere og anmeldere i det dannede kretsløpet en og samme kultur. Den som er forfatter av én bok, kan være anmelder av en annen og leser av resten. Forleggerne kan av gode grunner ikke opptre som anmeldere, men de rekrutteres fra den samme kulturen. I Norge har tegneseriene i 1980-årene gjort sitt inntog i denne kulturen. Eller har vi fått en egen subkultur av tegneserie-feinschmeckere?

Jeg tror det siste er tilfellet. Vi har fått en liten gruppe yngre og middelaldrende menn som utgjør kultureliten på tegneserienes område i Norge. Denne eliten tilfredsstiller flere av de kriterier Escarpit ser på aktørene i det dannede kretsløpet. De har utdannelse og kunnskaper, og de har langt på vei et idealistisk syn på det å utgi tegneserier: Publikum og forlag skal «oppdras» i retning av den gode tegneserie.

Mange av dem som er toneangivende i dagens norske tegneseriemiljø, tilhører sekstiåtter-generasjonen, en av de mest dannede generasjoner i norgeshistorien. Ofte har de sin bakgrunn som aktive underground-tegnere for 15-20 år siden. De har store kunnskaper om serier, og brakte i sin tid kjennskapen til de fransk-belgiske seriene til vårt land. Flere har en akademisk utdannelse, og mange har en kulturell ballast i form av kunnskaper om kunst og litteratur. Det fins endog

*Will Eisner ble verdenskjent for* ***The Spirit,*** *som nok må regnes til det populære kretsløpet. Etter hvert har Eisner tatt skrittet over til det dannede kretsløpet, blant annet med* ***En kontrakt med Gud.***

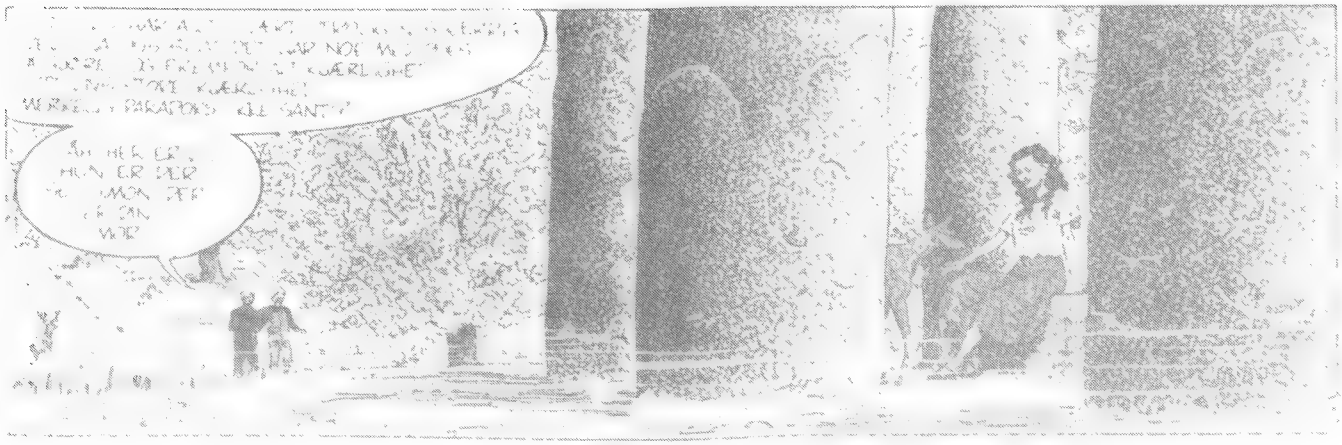

*Særlig i det franskspråklige området har tegneseriene gjort sitt inntog i finkulturen. En representant for de typiske voksenserietegnerne er Claude Auclair. Denne illustrasjonen er fra* ***Ogams veier****, bind 7 av* ***Simon fra floden.***

en stuntpoet blant dem.

Denne gruppen er dels fortsatt aktive som forfattere og tegnere av serier, men de er også toneangivende på andre måter. TEGNs redaktør og redaksjonssekretær er typiske representanter. Enda viktigere er det at gruppen – her som i våre naboland – har gjort sitt inntog i forlagenes redaksjoner, og de har her brakt med seg sin idealisme og entusiasme når det gjelder seriemediet. Borghild Gramstad sier at det er «eit skilje i forlaga mellom dei som er entusiastar når det gjeld mediet, og dei som er mest opptatte av forretningsdrifta. Kanskje ein kan kalla dei idealistar og økonomar?» Det er selvfølgelig blant idealistene vi finner de dannede tidligere underground-sekstiåttere, og de er et relativt nytt innslag i bransjen. Ifølge Gramstad gjør de dannede seg mest gjeldende i Semic og Cappelen. Et nytt trekk i 1980-årene er forøvrig avisenes anmeldelser av tegneserier, skrevet av folk som har samme kulturelle bakgrunn. Enkeltpersoner som markerer en tilknytning til det skjønnlitterære miljøet, er romanforfatteren Erling T. Gjelsvik, som har skrevet tegneserieanmeldelser i Dagbladet, og lyrikeren Jón Sveinbjørn Jónsson, som er redaktør av Cappelens tegneserier.

## Et kretsløpsskifte?

Gramstad drøfter om seriene har skiftet kretsløp i Norge, fra det populære til det dannede kretsløpet. Det er mange indikasjoner på dette, sier hun, og nevner som det viktigste at et bokforlag som Cappelen har begynt å utgi seriealbum. Som andre tegn på et kretsløpsskifte nevner hun anmeldelsene av tegneserier i avisene, endringene med hensyn til hvilke typer serier som fins på det norske markedet, det at flere og flere serier prissettes som bøker, og det at vi har fått mer påkostede seriealbum. («Du kastar ikkje ein A4-sak med stive permar i bosset når du har lese han.») Som tegn på at det *ikke* er skjedd noe kretsløpsskifte, framholder hun det faktum at de to største serieforlagene (Hjemmet og Semic) fremdeles distribuerer gjennom Narvesen og andre kiosker, og at mange (de fleste?) forhandlere fortsatt ser på tegneserier som engangsvarer. Brukerne reagerer ofte på de stive prisene på Cappelens like stive permer. «Og Cappelen, sjølve landemerket for kretsløpsskiftet, legg kanskje ned serieproduksjonen sin sommaren 1989.»

Gramstads svar på spørsmålet om det er skjedd et kretsløpsskifte, er et både og. «Meir enn eit tydeleg kretsløpsskifte har kanskje mediet brote opp grensene mellom dei to kretsløpa, vore ein blokadebrytar, som Escarpit seier.»

Jeg tror jeg vil si det på en annen måte. De aller fleste tegneserier som utgis i Norge, er fortsatt ren forbruksvare. Det er innstillingen både hos forlag, forhandlere og lesere. Det er, for å holde seg til Escarpits terminologi, det populære kretsløpet som dominerer innenfor tegneseriebransjen og tegneseriekulturen i Norge. Man kan neppe snakke om noe kretsløpsskifte fordi noen få serier nå er blitt en slags dannet kulturytring.

Men samtidig har vi fått et eget, dannet kretsløp som er spesielt for tegneseriene. I dette kretsløpet deltar de aktørene jeg nevnte ovenfor: enkelte forlagsfolk, enkelte tegnere, noen anmeldere og redaksjonen i TEGN. Vi er i ferd med å få en finkulturell, snever tegneserieelite i Norge. Jeg tror den største utfordringen for denne eliten er at vi ikke må distansere oss så meget fra den tradisjonelle, populære tegneseriekulturen at vi får to vidt forskjellige seriekulturer.

**Jon Gisle**

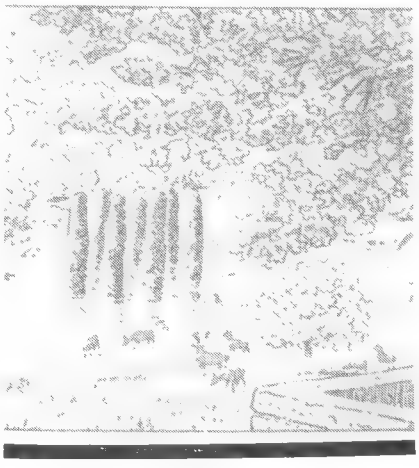

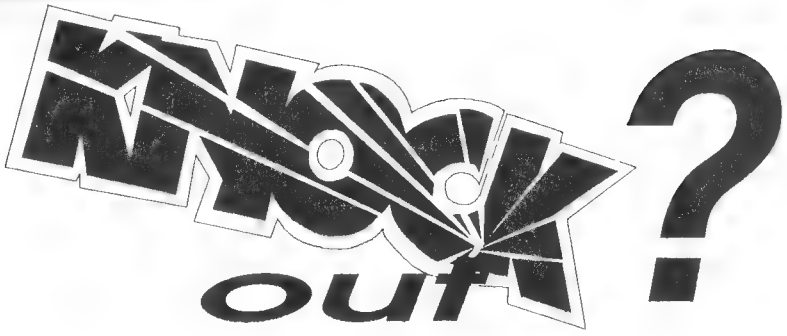


Selvfølgelig!***KNOCK•out...*** et månedlig festfyrverkeri av kvalitetsserier til den latterlige lave pris av kr. 21,-.
***KNOCK•out*** — enda et kvalitetsprodukt fra Se-bladene!

# Tegneserier – ikke lenger bare tegneserier?

**«Jeg skulle gjerne ha tatt ut noen dollar på Visa – kan De hjelpe meg med det?»**

**Damen bak skranken i den lille lokale banken i Fullerton, California tar imot kortet og ber meg vente et øyeblikk. Hun må bare ta en telefon til Visa-kontoret på stedet. Jeg blir litt nysgjerrig da jeg ser at det ikke er et vanlig telefonrør hun holder i hånden, og lener meg over skranken. Joda, ganske riktig, der står Mikke Mus, relativt tomhendt på grunn av telefonrøret han nettopp ble fratatt. Tegneseriefigurene har uten tvil markedsført seg bra i det amerikanske næringslivet.**

Ikke før har jeg kommet ut av banken og satt meg i bilen, før jeg gjenkjenner en kjent figur i bakvinduet på bilen foran oss – Garfield er i ferd med å klatre oppover vinduet, med et skrått blikk tilbake til oss, som om han aldri skulle ha gjort noe annet.

Knott's berry farm – en stor forlystelsespark i Los Angeles, totalt forskjellig fra Disneyland, men med sitt klare særpreg og atmosfære. Vi får et kart når vi kjøper billetter, «Camp Snoopy» er det første stedet jeg får øye på – tro om vi er kommet til «Schultzland»? Dette må utforskes. Vi legger i vei i retning «Camp Snoopy» og finner, ganske riktig, Snoopy selv, for anledningen på to ben, spankulerende rundt avbrutt av hyppige omfavnelser med ivrige turister. Far står og balanserer et kamera på kulemaven, mens det andre brukes til det er rødglødende, for å forevige mor og diverse små i nærkontakt med vår alles Snoopy.

Hvordan hadde egentlig denne verden sett ut uten tegneseriene? Hadde vi hatt så mange «venner» uten alle tegneseriefigurene? Hjemme i Norge går det sjelden en dag uten at de fleste av oss kommer i kontakt med seriene, på den ene eller andre måten. De seriene som har gjort suksess, og som med årene er blitt distribuert verden over, er blitt mer og mer brukt i den kommersielle reklamen, fra smørpakker til video. Spørsmålet er bare om dette skader eller gavner tegneseriene. Om kjøperne disse reklamene appellerer til, klarer å identifisere produktet de kjøper med det de har lest om figurene, vil det trolig ha sin effekt, men neppe så mye for serien som for det produktet de står med i hånden. Og skulle opplevelsen være negativ med hensyn til smørpakken eller cornflakes'en eller hva det nå enn er de har kjøpt, blir serien ytterligere skjøvet ned i underbevisstheten, urettferdig sammenlignet med harskt smør. Betyr det at tegneserier i reklame bør frarådes dersom reklamen fremhever andre ting enn serien?

Reklamen har fått en fremtredende plass i alle våre media, fra aviser og ukeblad til radio og fjernsyn. Og ikke sjelden er det serieassosierte reklamer der stemmer, bilder eller tegnet film viser oss et produkt skjøvet frem av en velkjent seriefigur. Det er en selvfølge at for skaperen av disse seriene betyr det et økonomisk løft, men jeg tviler på om det samtidig har den effekten at folk går til anskaffelse av serieheftet. Interessen for tegneserier vokser ikke på grunn av slik reklame, reklamen bare underbygger det faktum at seriene er der – at de finnes. Men TV-stasjonen legger selvsagt merke til reklamen, og hvilke figurer reklamen har kapret til formidling av sine produkter. Dermed vil reklamen ha den effekten at fjernsynsselskapene går til anskaffelse av tegnefilmer der de hyppigst brukte reklamefigurene er med.

Da vi i «Camp Snoopy» fikk anledningen til å hilse på Snoopy selv, var det på ingen måte noen banal opplevelse. For barn, som ofte har en meget velutviklet fantasi, er det fort gjort å identifisere denne karnevalsdrakten med den «virkelige» figuren i tegneseriene, og da er allerede det potensielle markedet nådd. Disneyland og Disney World formelig kryr av Disney-figurer, som har som hovedoppgave å eksponere seg foran tusenvis av kameraer sammen med lykkelige besøkende, som når de

kommer hjem viser frem bildene av sine kjære sammen med Mikke, Langbein, Donald og alle de andre, til naboer og venner. Hvor skal så naboer og venner kunne finne noe av det samme som våre venner med fotoalbumet har opplevd? Jo, gjennom tegneseriene. Plutselig har reklamen også fått en tilbakevirkende makt. Gjenkjennelseseffekten er alltid stor på mennesker. Jo mer man ser av en ting, jo mer blir man fiksert på det, og dermed tar underbevisstheten affære på en slik måte at om man går i butikken en mørk, regnfull høstkveld for å finne noe lett lesestoff, faller øynene automatisk på nettopp det bladet der figuren fra reklamen poserer på forsiden.

Det er en kjent sak at salget av tegneserier på globalt nivå har gått ned, selvom tegneseriene florerer i et utvalg som aldri før. Men figurene fra seriene har funnet andre veier å eksponere seg. Reklamen er nevnt, men så er det også den levende filmen. her kan nevnes i fleng: Supermann, Lyn Gordon, Tarzan, Skipper'n, Lynvingen, Snehvit (etter serien), Dick Tracy osv. osv. Felles for de fleste er at de er amerikanske, og reklamen og denne spesielle formen for eksponering er et typisk amerikansk fenomen. Men det er en selvfølge at disse filmene aldri ville ha blitt noe av uten at seriene på forhånd hadde skaffet seg en stor popularitet. Et av de siste skuddene på stammen av filmatiserte tegneserier er Howard the Duck. Faren ved det å presentere en såvidt spesiell figur som Howard i menneskeskikkelse og fremstilt av en skuespiller, ikke av en tegner, skremte ikke selskapet fra å forsøke. Om legemliggjørelsen ble vellykket eller ikke, overlater jeg til den enkelte å avgjøre, men en ellers for mange ukjent tegneseriefigur ble trukket frem i lyset med denne filmen. Og ubevisst trekkes folk inn i serienes verden, for neppe en eneste kritiker unnlater å nevne Howards opphav. Like ubevisst oppgraderes folks kjennskap til serier, og de erobrer stadig større plass i folks bevissthet. Men hvorvidt salget av tegneserier øker på lik linje med kjennskapen til dem, er ennå et åpent spørsmål.

Den plassen tegneseriene en gang hadde for barn og voksne, er i stor grad overtatt av fjernsyn og video i dag. Selvfølgelig produseres det en mengde gode TV-programmer og videofilmer, men det er gjerne ikke disse programmene og filmene man ser på. Tegnefilmene lider under de samme vilkårene. Innholdet i dag, motsvarende det som fantes for 40 år siden, har endret seg kraftig. Humoren er ofte som blåst bort. Om denne utviklingen fortsetter, er det fare for at latteren etterhvert helt forstummer. Det eneste vi sitter igjen med er tegnede reklamefilmer. La det ikke bli den veien vi går. Da er det bedre at tegneserien igjen blir det humoristiske og avslappende innslaget i folks tilværelse, fremfor ytterligere å påminne om den dystre verden vi i dag lever i. Nå er det ikke min mening å fremsette dystre profetier, men for en stakkar som er født i fiskenes tegn, og som meget lett lar seg forlede vekk fra virkeligheten og inn i fantasiens verden, er sannheten ofte den at han må grave i fortiden for å lete etter fremtiden.

En god, tegnet reklame, ja, en hvilken som helst tegnet reklame, er et produkt fra fantasien. Likeledes appellerer Snoopy, Mikke, Donald og alle de andre legemliggjorte figurene i fornøyelsesparkene til fantasien. La derfor ikke virkeligheten bli den eneste fantasien vi bærer med oss, men også en bekymringsløs verden med merkelige dyr og skikkelser som gjør de merkeligste ting og reiser til de merkeligste steder. Det er nettopp dette vi har behov for i dag. Tegneserier er ikke lenger bare tegneserier, men de er fremdeles fantasiprodukter, som jeg håper alltid vil nå frem til lattermusklene hos selv den mest bortgjemte eneboer i Langtvekkistan.

**Tor Ødemark**

# Sensur og død...

**En senil olding i Iran ved navn ayatollah Khomeini har sendt ut dødsdom på en forfatter i et annet land. Ene og alene fordi denne forfatteren, Salman Rushdie, har skrevet en bok, *Sataniske vers*.**

Alle muslimer skal føle seg forpliktet til å drepe Rushdie. En vanvittig belønning på fire millioner er satt opp som premie.

I Norge har muslimene ikke direkte sagt at de vil ta livet at av forfatteren. Nå er ikke *det* så veldig aktuelt, for hvor Rushdie enn ligger i skjul, så er det neppe i Norge. Ikke desto mindre ønsker de ham død. Og boken forbudt. På grunn av blasfemi. En sovende lovparagraf i Norge som ikke en gang Arnulf Øverland ble dømt for. Norsk kristne har gått inn i en tvilsom allianse med muslimene og sier seg enig i sensur og forbud. Uten tvil for å ha et eksempel å peke på neste gang *de* finner noe de ikke liker. Og vil sensurere. Forby.

Det er åndslivet som man forsøker å myrde. Som de små bokhandlerne i New York annonserte da de store bokhandler-kjedene ikke ønsket å selge boka:

**Frie mennesker skriver bøker.**
**Frie mennesker utgir bøker.**
**Frie mennesker selger bøker.**
**Frie mennesker kjøper bøker.**
**Frie mennesker leser bøker...**

Alt annet er fascisme.

Bare for at det er sagt: Det er ikke rasisme å være uenig med en totalitær religion. Det som bygger opp under rasismen er å la Arne Myrdal og brunskjortene hans beholde arenaen, fordi alle vi andre som dog ikke liker sensur, men tier stille fordi det er utlendinger som marsjerer i Oslos gater. Og det for en tapt sak. Tapt fordi *Sataniske vers* av Salman Rushdie ikke kan forbys. Den tilhører allerede verdenslitteraturen.

**Finn Bjørklid**

INGEN OVER - INGEN PÅ SIDEN

SPILL
spesialisten

*ROLLESPILL*
*KRIGSSPILL*
*TEGNESERIER*
*FANTASTISK LITTERATUR*
*FILMTIDSKRIFTER*
*GRATIS KATALOG*

**BERGEN:**
**Christies gt. 14**
**5015 Bergen**
**Tel (05) 31 20 29**

**OSLO:**
**Pilestredet 7**
**0180 OSLO 1**
**Tel (02) 41 43 36**

**STAVANGER:**
**Breigata 4**
**4006 Stavanger**
**Tel (04) 53 44 11**

**TRONDHEIM:**
**Olav Trygvasons gt 33**
**7011 Trondheim**
**Tel (07) 52 37 60**

## Tintin i kritisk lys

# Middelmådighetens suksess

**Tintin er en av de virkelig store tegneseriesuksessene. Med denne serien var Georges Remi, med psevdonymet Hergé (R.G.), med på å prege flere generasjoners oppfatning av hva en god tegneserie er, og hans innflytelse er ikke slutt ennå.**

Likeså har han preget generasjoner av tegneseriekunstnere, både innenfor det fransk-språklige området og andre steder. Sannsynligvis har ingen enkeltperson satt slike spor etter seg i tegneserienes historie, for ingen enkeltkunstner har hatt så stor innflytelse på senere forfattere og tegnere. Omsetningsmessig er Tintin også en formidabel suksess. Dette skjedde tidlig i Frankrike og i Hergés hjemland Belgia, mens det store internasjonale gjennombruddet kom i 1960-årene. I gjennomsnitt har hvert Tintinalbum solgt i minst 4 millioner eksemplarer.

Kommersiell suksess og kunstnerisk suksess faller ofte sammen i tegneseriene. Så også med Tintin, som iallfall blir *regnet for* en kunstnerisk suksess – om den virkelig er det, skal vi se nærmere på senere i denne artikkelen. Francois Rivière kaller ham et geni, og tillegger ham egenskaper som «verdighet, intelligens og besindighet». Bob de Moor, den medarbeider som jobbet lengst

*Første side av* ***Totor, oldenborrenes patruljefører*** *(1926), forløperen for Tintin.*

sammen med Hergé, framhevet hans tålmodighet og den tid han investerte i å løse et problem: «Hergé er av den typen som tenker utrolig grundig gjennom hva han gjør. Han tegner ikke bare med hånden, men også med hodet.» Og Hergé bidro til dette bildet av seg selv: «Målet er etter min mening å fortelle historien så klart som mulig, slik at leseren kan forstå den; enten den skal være sentimental, trist eller morsom, så skal den først og fremst ha en ryggrad. Hvis man sprenger alle rammer, er det ingen ryggrad igjen.»

Hva er det som er så spesielt med Tintin? Hvorfor er denne serien blitt en slik suksess? Og er den en slik genistrek som nær sagt alle vil ha det til?

## Litt historikk

Georges Remi ble født i Etterbeek utenfor Brussel i 1907. Som skolegutt laget han små tegneserier. Imidlertid fortelles det at da han gikk i videregående, var tegning det eneste fag hvor han ikke var den beste i klassen.

Han kom inn i speiderbevegelsen, og fra 1924 tegnet han serier for bevegelsens blad, *Le Boy-Scout Belge*. Samme år fant han på psevdonymet Hergé, som bare er initialene hans snudd om og uttalt på fransk. I 1926 skapte han *Totor, oldenborrenes patruljefører*. Totor var Tintins forløper, og serien gikk i fire år, altså til etter at Hergé var i gang med sitt hovedverk.

Parallelt med arbeidet for speiderbladet jobbet Hergé i dagsavisen *Le Vingtième Siécle* (Det 20. århundre) og dens uketillegg *Le Petit Vingtième*. Her debuterte Tintin 10. januar 1929. Den første historien het *Tintin i Sovjetunionen*. Hovedpersonen, en litt eldre variant av Totor, var journalist, og allerede fra starten av hadde han med seg sin

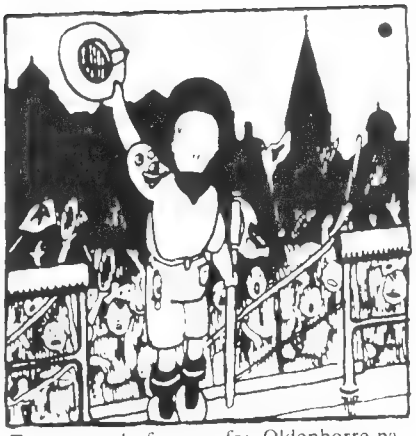

Totor, spejderføreren fra Oldenborre-patruljen, rejste en dag til Amerika for at møde sin onkel Pad Hatt, storfarmer i Texas (USA).

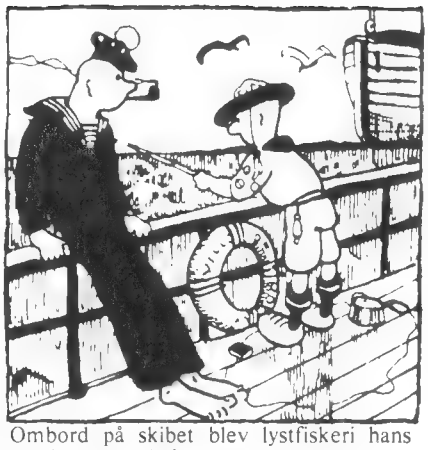

Ombord på skibet blev lystfiskeri hans yndlingssport, i så høj grad at ..

trofaste hund Milou (Terry). De neste to historiene brakte hovedpersonen til Kongo og Amerika.

Fra og med den fjerde historien, *Faraos sigarer*, begynte Hergé å gjøre grundigere undersøkelser av forholdene i de landene han sendte Tintin til, og de seriene som videre utkom, bærer preg av bedre forarbeid enn de tre første. Utover i annen halvdel av 30-årene utkom *Tintin* regelmessig ca. hver 15. måned, samtidig som Hergé også arbeidet på to andre serier, *Les Exploits de Quick et Flupke* og *Les Aventures de Jo, Zette et Jocko*. Altså en uhyre produktiv periode.

Under krigen fikk Hergé problemer fordi *Le Petit Vingtième* gikk inn. Hans nye Tintin-historie, *Krabben med de gylne klør*, måtte for en stor del gå som små striper i en dagsavis før den kom ut som album. Noen av hans førkrigsalbum ble forbudt av okkupasjonsmakten, og Hergé sørget derfor for å unngå henspillinger på begivenhetene i samtiden i de albumene han tegnet under krigen. Samtidig tegnet han om flere av sine eldre historier, som altså foreligger i to versjoner.

Etter hvert førte Hergé flere fargerike bipersoner inn i serien. De viktigste er de udugelige detektivene Dupond og Dupont, den døvhørte professor Tournesol og ikke minst den temperamentsfulle periodedranker kaptein Haddock.

I 1944 ble Brussel befridd. I likhet med alle andre som hadde drevet med avisarbeid under okkupasjonen, fikk Hergé inntil videre forbud mot å offentliggjøre sine arbeider, dette til tross for at han ikke hadde drevet noen form for politisk virksomhet under krigen. Men i 1946 ble bladet *Tintin* startet, og dermed var han i gang igjen. *Soltempelet* var den første historien han publiserte i det nye bladet. Ikke mye senere kom det berømte dobbeltalbumet der han sendte Tintin og vennene hans til Månen.

*Tintin konfronteres med Dupond og Dupont i* ***Faraos sigarer.***

Nei, pergamentene som lå i skrinet... Husker De?....Jeg har prøvet å restaurere dem ved å klebe opp småbitene ....Noen er uleselige .... men andre er lette å tyde....

*Pilen «bommer» på munnen fordi boblen er for stor. Bildet viser professor Tournesol i hans debuthistorie* ***Rackham den rødes skatt*** *(1943–44), som er Hergés mest solgte album.*

Etter hvert begynte Hergés publikum virkelig å bli internasjonalt. Mens albumene hans fram til 1940 gjennomsnittlig var solgt i 6000 eksemplarer, var snittet i 1949 oppe i 80 000, og samme år passerte han en million solgte Tintin-album totalt. I 1982 var de 22 albumene til sammen solgt i 80 millioner, og mer er det blitt senere.

I mellomtiden var det gått lenger og lenger tid mellom albumene. Nest siste album kom i 1968, det 22. og siste i 1976. Det er også laget flere tegne- og spillefilmer om Tintin. Hergé knyttet fra 40-årene av til seg medarbeidere som Edgar-Pierre Jacobs, Jacques Martin og Bob de Moor. Medarbeiderne hans og mange andre begynte å lage serier i hans stil. Tintin- tradisjonen, den dominerende tradisjon innen franskspråklige serier, var skapt, lenge før Hergé selv døde i 1983.

## Hva ville han?

Men ikke alle hyller Hergé. –Jeg liker ikke Tintin, erklærte Pierre Christin kategorisk i et intervju i TEGN nr. 7. Han tilføyde så: –Men Hergé gjorde en bemerkelsesverdig innsats likevel. Egentlig betyr det ikke noe om man liker Tintin eller ei.

Christin mener altså at Hergés innsats er av så stor betydning i tegneseriehistorisk sammenheng at dette er viktigere enn seriens eventuelle kvaliteter eller manglende sådanne. Jeg tror han har rett.

Hergé slet med flere grunnleggende problemer når det gjaldt historienes struktur og dramaturgi. Det ser ut til at han ikke alltid visste hva han ville. Særlig har han hatt vanskelig for å bestemme seg for om Tintin skulle være en kombinert humor- og spenningsserie, eller om den først og fremst var en av delene. Han har også hatt problemer med å bestemme seg for hva slags medium han arbeidet med, et overveiende litterært medium eller et billedmedium. Videre hadde han vanskelig for å holde styr på de etter hvert nokså tallrike bipersonene, som lokket ham ut i mange digresjoner.

## Spøk og spenning

Tintin er en eventyrserie. Opplegget er alltid at hovedpersonen reiser langt bort, til fremmede land, til månen eller langt ut i havet, ofte for å redde et menneske i nød, stundom i vitenskapens tjeneste. Underveis møter han forskjellige hindringer, og ofte kommer han i direkte livsfare. Men takket være dyktighet, gode hjelpere og litt flaks klarer han brasene.

Dette betyr at Tintin i utgangspunktet må betraktes som en spenningsserie. Men som alle som har lest et Tintin-album, vet, har den sterke innslag av humor. Disse innslagene er ofte knyttet til bifigurer som Dupond og Dupont eller Haddock. Som nevnt ble bifigurene ført inn gradvis, og serien ble da også gradvis mer og mer humoristisk.

Dette hadde ikke behøvd å være problematisk, og er det da heller ikke alltid. Noe av det vesentligste i albumene er som nevnt alle de hindringene personene møter underveis mot målet, hindringer som godt kan være av komisk art. Når kaptein Haddock nyser i stykker teltet under en ekspedisjon i Himalaya, er det utvilsomt morsomt, samtidig som uhellet gjør det mye vanskeligere for ham og Tintin å gjennomføre sin ekspedisjon opp i isødet (Tintin i Tibet). Det komiske innslaget fungerer altså i forhold til hovedhandlingen, og det fins en del slike innslag i Tintin.

Sista akten i affären Tintin spelas nu upp. För några dagar sedan försvann, som vi minns, den sympatiske unge journalisten från en bankett till hans ära. Nu har han kommit tillbaka och samtidigt har polisen kunnat anhålla 355 personer i Chicagogangsternas högkvarter. Man har också beslagtagit dokument som kan leda till ytterligare anhållanden. Det handlar alltså om en verkligt storstädning i staden Chicago. I uttalanden till press och radio har herr Tintin framhållit att bland de anhållna finns flera mycket kallhamrade och farliga typer. Han har upprepade gånger varit nära att med livet betala sin oräddhet. Idag är triumfens dag! Hela Amerika känner tacksamhet mot den unge journalisten och mot hans trogna kamrat Milou... Chicagogangsternas besegrare...

*Lang, smal replikk fra* ***Tintin i Amerika.***

Det som imidlertid ofte skjer i serien, er at de komiske opptrinnene ligger på siden av den dramatiske strukturen og ikke har noen forbindelse med hovedhandlingen. De får bare hovedhandlingen til å stoppe opp, og det er noe helt annet enn om de hadde skildret hindringer helten møter på sin vei. Så fortsetter hovedhandlingen igjen når det komiske opptrinnet er over.

Det fins ekstra mange eksempler på dette i *Månen tur-retur.* Man kan nesten si at det er alle digresjonene som gjør dette til et dobbeltalbum. Det hadde vært fullt mulig å fortelle historien i løpet av ett album, med en mye strammere struktur.

Dette gjelder særlig første del. Av og til kan det være ganske underholdende, som der Tintin skal undersøke et spionreir i en fjellside og blir omringet av en skokk med bjørner som vil ete opp matpakken hans. Det er riktig morsomme bjørner; det er bare det at de ikke har det fjerneste med handlingen å gjøre.

Hvad hulen er det for en facon at brase ind i ordentlige folks stuer på....?
Ork, det er en lang historie!
Nu kom lyset igen!
Jeg kom kørende i min bil, da BANG! forruden og alle de andre vinduer sprang i luften!... Mægtigt brusebad til far her! ... Så sagde jeg til mig selv..., Max!... Jeg hedder Max, Max Bjævermose, forsikringsagent
Glæder mig
Jeg sagde: "Max, hvad gør du nu, Max?"... I det samme så jeg Deres villa... "Der søger du husly, Max," sagde jeg til mig selv ...Tag dén, tjener.....
Kom så ind da, til det bliver tørvejr...

*Parallellhandlingene knyttes sammen mot slutten av* ***«Enhjørningen»s hemmelighet.***

---

Bjørnenes nærvær påvirker ikke Tintins undersøkelse av spionreiret.

Men bjørnene er iallfall et utslag av oppfinnsomhet. Det samme kan man ikke si om alle de scenene hvor samme banale gag gjentas utover i serien. Allerede på side 4 slår Haddock hodet i biltaket fordi man kjører på en dårlig vei. Denne første gangen kan dette uoriginale gaget passere fordi det forteller at Tintin og Haddock er i ferd med å bli bortført til et utilgjengelig sted. Når Haddock stanger hodet på nytt idet han går ut av bilen tre sider senere, er det derimot ikke motivert. Det måtte i så fall være som et bidrag til karakteristikken av kapteinen, men at han er hissig og derfor kan være uforsiktig, har vi allerede skjønt. Så blir han uforvarende stanget av Tournesol på siden etter, hvoretter hodet hans får være i fred helt til side 31, hvor han slår det i en bordplate mens han leter etter noe på gulvet. Og så fortsetter det: Tournesol drar til Haddock ved et uhell (s. 34). Haddock stanger hodet i en dørkarm (s. 39). Haddock får en antenne i hodet (s. 39). Haddock slår seg mot bilpanseret (s. 41). Tournesol stanger uforvarende til Haddock (s. 50). Haddock går på en dør (s. 51). Og to dører til (s. 52).

---

*Mange små bilder, ett og annet stort bilde, og ikke noe midt i mellom – fra* ***Kong Ottokars septer****, 1939.*

Denne opphopningen av klisjémessige og like morsomheter henger kanskje sammen med at hele første del av *Månen tur-retur* bare er en innledning til annet bind. Det første bindet skildrer stort sett bare reiseforberedelsene, og det i til dels minutiøse detaljer. Hovedkonflikten presenteres ikke; vi får bare antydninger om at det fins noen mystiske fiender et eller annet sted. Kanskje er innslagene av stumfilmhumor et forsøk fra Hergés side på å gjøre det mindre kjedelig, men det funker ikke. Det er for uoppfinnsomt.

Faktisk er annen del helt annerledes. De dumme gagene forsvinner nesten, og etter hvert utvikler historien seg til den reneste thriller om kampen om måneraketten, en skikkelig historie om kampen mellom det gode og det onde. Bind 2 løftes også av at det inneholder en nyansert og dypt tragisk skikkelse, ingeniør Wolff, som for så vidt står på de ondes side, men i virkeligheten er «snarere et offer enn en skurk i klassisk forstand», som Benoît Peeters skriver i sin store bok om Hergé.

Hergé viser altså i *Månen* bind 2 at han absolutt kunne dramaturgi, men samtidig viser bind 1 at det lett kunne flyte ut i digresjoner som ikke bare er irrelevante, men også uinteressante og hverken særlig morsomme eller spennende. Hans verk for øvrig gir samme inntrykk. Faktisk virker mange av de eldre albumene mer helhetlige enn de senere. I de eldre albumene mangler da også, som nevnt, mange av de bipersonene som senere trenger seg på og liksom insisterer på å gjøre seg gjeldende.

## Sidehandlinger og parallellhandlinger

Hergé klarer ikke helt å integrere humor og spenning. Han følger

Det ville være ganske utrolig, men.....
Hurra!
Tilhører Max Fügl stjålet d. 12.10.71
Og her er begge pergamentene! Kaptein, Røde Rackhams skatt er vår!

hovedhandlingen, som overveiende er spennende, inntil han plutselig lar den stoppe fullstendig opp. Så forteller han en liten humoristisk ekstrahandling, ikke lenger enn en tegneseriestripe i en avis, en sidehandling som ikke har noe med hovedhandlingen å gjøre. Når sidehandlingen er ferdig, tar Hergé opp hovedhandlingen igjen der han slapp. Etter en stund stopper den opp på nytt, det kommer en ny irrelevant sidehandling, hovedhandlingen tar til igjen, og slik fortsetter det. Det blir som en lang serie ispedd mange selvstendige små striper.

Nå er Hergé blitt spesielt berømt for sine parallellhandlinger, som er et framtredende trekk ved hans fortellerteknikk. Benoît Peeters legger vekt på dette i sin bok, men blander kortene. Med rette framhever han at Hergé kan følge flere lange handlinger gjennom et helt album, handlinger som tilsynelatende ikke har noe med hverandre å gjøre, men som knyttes sammen mot slutten. Et eksempel på det er *«Enhjørningen»s hemmelighet* (1942). Hovedhandlingen skildrer Tintins og Haddocks leting etter tre biter av et gammelt dokument som forteller hvor en skatt er gjemt. En bihandling dreier seg om Dupond og Duponts jakt på en lommetyv. Hva lommetyveriene har med historien å gjøre, skjønner vi ikke før litt før slutten. Da knyttes de to handlingene sammen ved at tyven blir tatt og to biter av pergamentet blir funnet blant tyvegodset.

Hergé hadde utvilsomt evnen til å følge flere handlingstråder parallelt for etter hvert å knytte dem sammen. På dette området behersket han dramaturgi på en måte som gjorde historiene mer variert, for eksempel ved at hovedhandlingen var spunnet over en spenningsintrige mens komikken ble tatt vare på i parallellhandlingen(e). Men parallellhandlinger og irrelevante sidehandlinger er to forskjellige ting. De første skaper helhet ut av noe som er komplisert, de andre ødelegger helheten. Derfor tar Benoît Peeters feil når han ser Hergés evne til å flette lange handlingstråder sammen og hans hang til digresjoner som to sider av samme sak.

## Bilde og tekst

I likhet med film består tegneserier av bilde og lyd, slo Eirik Ildahl fast i forrige nummer av TEGN. Tintin er ikke noe unntak. Her er det en mengde bilder og *masse* lyd, i form av mange og lange replikker.

Det er liten variasjon i Hergés billedspråk. Bildene er nesten alltid pent plassert i fire striper per side. En gang iblant brytes monotonien av et flott, detaljert halvsides bilde, som der Tintin og kaptein Haddock bryter inn i inkaens residens i *Soltempelet*, eller bildet av den store elefantparaden på slutten av *Faraos sigarer*. Helsidesbildet av måneraketten i *Månen tur–retur* er et klart unntak.

De fleste bildene i Tintin er altså små. Numa Sadoul har karakterisert Hergés bilder som «forbilledlige med hensyn til likevekt». Det er bare det at likevekten kan bli monoton inntil det kjedelige. Hergé tegner alltid sine personer i hel- eller halvfigur. Portrettutsnitt forekommer ikke. De enkelte bildene blir for like, unntatt de få store bildene. Disse er fine som enkeltbilder betraktet, men skiller seg så mye ut fra resten at de forstyrrer helheten.

Det sier seg selv at jo mindre et bilde er, jo mindre tekst blir det plass til. Det er bare det at Tintin er en av de mest ordrike tegneserier som er laget. Bilde og tekst slåss formelig om plassen. Ofte brer replikkene seg over det meste av bildet; det hender at personen som snakker, blir trengt ned i et hjørne, mens snakkeboblen fyller resten. Her kan vi ha en årsak til at Hergé ikke tegner portretter: Et portrett vil gjerne være fulgt av en replikk, og hos Hergé tar replikken slik overhånd at portrettet blir redusert til en klatt i et hjørne. Unntaket er igjen de store halvsides bildene, som stort sett mangler tekst. Hergé syntes formodentlig at tekst ville forstyrre helheten i disse bildene, som jo er kunstverker i seg selv.

Tekstmengden kan variere sterkt innenfor hvert album, men ikke så mye fra album til album. Allerede i *Tintin i Amerika* (1932) finnes det sekvenser hvor teksten tar fullstendig overhånd, men også partier som er nesten stumme. Denne tendensen holder seg med små nyanser gjennom hele Hergés livsverk. Han har tydeligvis selv vært klar over de problemer som følger av at teksten både er tekst og del av et bilde. I de eldste Tintin-historiene gikk snakkeboblene helt ut til kanten av bildet. I de virkelig ordrike sekvensene ble det nesten vanskelig å se hvor skillet mellom de enkelte bildene gikk. Fra og med *Rackham den rødes skatt* (1943) lot Hergé det være en smal stripe bilde mellom boblen og billedkanten. Dette markerte tydeligere at boblene er en del av bildet, og hvor skillet mellom boblene går.

Det kan diskuteres i det enkelte tilfelle om Hergé burde ha brukt flere bilder eller nøyd seg med mindre tekst. Noen ganger er det siste opplagt tilfelle, som når en person gjenforteller en handling leseren nettopp har lest. Bakgrunnen kan være at Tintin-historiene opprinnelig ble trykt som føljetonger og senere utgitt som album. Dette er imidlertid ikke noen unnskyldning for en serieskaper som var ekspert i å tegne om seriene sine, blant annet med tanke på ulike publiseringsformer. – Det er for øvrig tydelig at enkelte oversettere har hatt problemer med å fylle snakkeboblene med tilnærmet samme tekstmengde som i originalen. En annen pussighet er at boblene noen ganger er så store at pilen av plasshensyn ikke peker mot den talendes munn, men betydelig lengre ned.

## Research

Her har vi altså en tegneserie som lider av klare dramaturgiske svakheter og innebygde motsigelser i formspråket, med digresjoner som slåss med hovedhandlingen om lesernes oppmerksomhet, og med tekster som slåss med bildene om plassen innenfor rutenes snevre rammer. Samtidig har den også kvaliteter. Den kan være både spennende og morsom, den har et interessant persongalleri, av og til har den endog et budskap. Det er en

typisk middelmådig tegneserie, med sterke og svake sider.

Men hvorfor er den da blitt på populær? De som har skrevet om Tintin, har ikke gitt særlig mange gode svar på dette spørsmålet. Man nøyer seg med å konstatere *at* serien er populær, og viser ellers i generelle vendinger til Hergés genialitet. Man supplerer eventuelt dette ved å nevne eksempler på Hergés grundige research før hver albumproduksjon.

Det siste er riktig. Mens Hergé i de aller første historiene tegnet et nokså klisjépreget bilde av henholdsvis Sovjetunionen, Afrika og USA, begynte han fra den fjerde og særlig den femte historien (*Den blå lotus*, 1934-35) å legge større vekt på dokumentarisk nøyaktighet. Hvis handlingens krav og de faktiske forhold ikke lot seg forene, lot han historiene gå for seg i oppdiktede land. Etter hvert gikk han mer og mer i detalj i sin research. Haddocks residens Moulinsart er for eksempel en kopi av et slott som eksisterer i virkeligheten. Tilsvarende er «Enhjørningen» en kopi av et virkelig skip.

## Middelmådighetens suksess

Det er pussig at Hergés streben etter korrekthet er det mest konkrete argument som anføres for hans genialitet. Dokumentarisk nøyaktighet er dog ikke noe kriterium på kunstnerisk kvalitet. Hans nøyaktighet røper en samvittighetsfull og sympatisk holdning til det å formidle stoff; han vil ikke gi sine lesere et feilaktig inntrykk av andre deler av verden. Men dette har lite eller intet å si for bedømmelsen av Tintin som kunstverk, og det forklarer heller ikke seriens suksess.

Jeg tror ikke det er fordi den er et mesterverk at Tintin ble så populær. Jeg tror det finnes andre grunner.

For det første var Hergé tidlig ute. Tegneseriene var riktignok for lengst etablert i USA, og amerikanske tegneserier ble også oversatt til europeiske språk, men konkurransesituasjonen var tross alt mye lettere enn i dagens Frankrike og Belgia. Den som presenterte et noenlunde brukbart produkt hvor leserne kunne kjenne igjen sitt eget hjemland og sine fantasier om andre land, lå i utgangspunktet godt an.

*Krise i Himalaya: Kaptein Haddock nyser i filler teltet.*

For det andre var tittelpersonen i Tintin i overensstemmelse med et speiderguttideal som iallfall for en generasjon eller to siden sto meget sterkt. Tintin er modig og rettferdig. Han løser problemer, dels ved sin kløkt, dels ved sin fysiske styrke og dels ved sine praktiske ferdigheter (og dels ved flaks og hjelp fra andre – det hører med). Han har ingen laster. Han hverken røyker eller drikker, og står dermed i skarp kontrast til kaptein Haddock, som er temmelig alkoholisert, og til og med til sin hund Terry, som også tar seg en dram i ny og ne. Tintin er prektig inntil det kjedelige, men når den prektige råker opp i eventyr som er spennende, blir han attraktiv som forbilde. Iallfall var han nok det for 30- og 40-årenes lesere.

Dette forklarer at *Tintin* ble så populær for 30, 40 og 45 år siden, men hvorfor slår den fremdeles an?

Erfaringen viser at hvis en tegneserie først er blitt etablert og har fått en sikker plass i markedet, så beholder den denne plassen. Folk fortsetter å kjøpe serien i generasjoner. Det blir en vane som går i arv til lesernes barn og barnebarn. Tenk bare på Knoll og Tott.

Men det er et tredje moment som er viktig for at en tegneserie skal bli populær. *Middelmådigheten er i seg selv et konkurransefortrinn.* Avantgardistiske serier blir ikke kommersielle suksesser, uansett hvor mye de hylles av ekspertene. Vi kan saktens utnevne Philippe Druillet til Kunstneren par excellence blant franske serieskapere, men de store opplagstallene vil han neppe nå. På den annen side er det en fordel for en tegneserie om den har *visse* kvaliteter, for helt bak mål er publikum ikke. En serie med spennende intriger, morsomme gags, en idealisert helt og komiske bipersoner slår an, selv om den ikke alltid henger like godt sammen og forfatteren ikke alltid er like oppfinnsom. Middelmådigheten er en fellesnevner for publikums smak. Derfor gjør middelmådigheten suksess.

**Jon Gisle**

---

*I 1943 innførte Hergé en smal stripe med bilde mellom kanten av boblen og kanten av bildet. Eksempelet er fra* ***Det hemmelige våpen*** *(1956).*

Lynet? Ha, ha, ha... Og De har selvfølgelig ikke forsikret, vel?... Vær De glad for at Max Bjævermose kom forbi! Nu skriver vi to en finfin lille kontrakt....
Alt for meget...

# ANMELDELSER
## Kritikk, ros og slakt

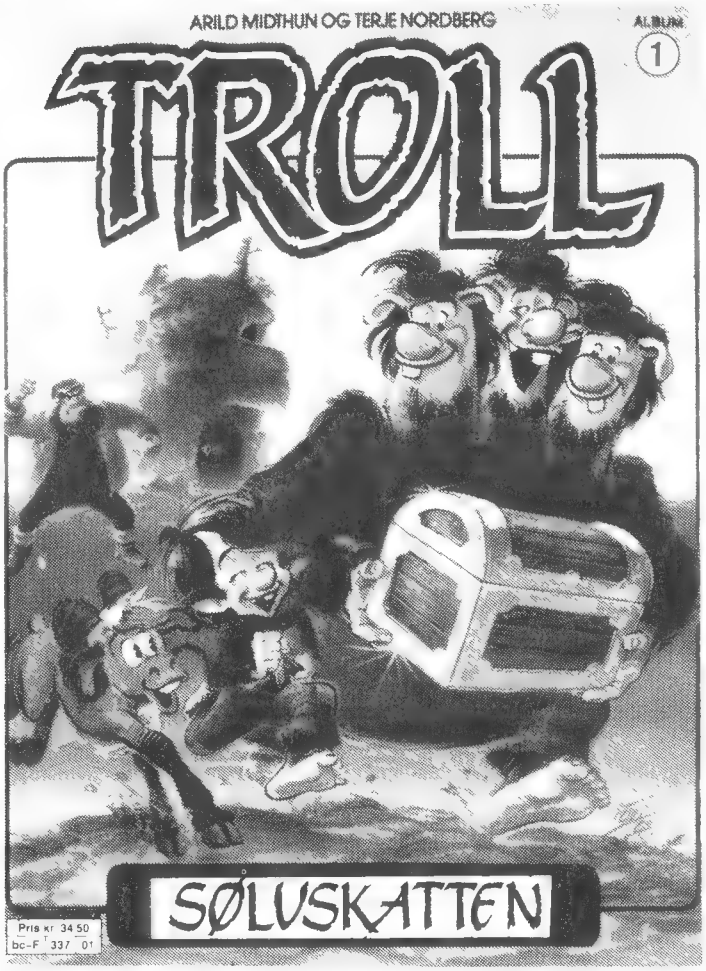


## Trollkrangel i kaffistova

Vedtatte sannheter står for fall. Siden tidenes morgen har alle trodd at det er et fysiologisk faktum at troll sprekker i sola. Dette har trollene rimelig nok rettet seg etter; de har beveget seg utendørs kun etter mørkets frambrudd. Og så viser det seg altså at dette ikke har med fysiologi å gjøre, men med *jus.* Trollenes forbud mot å sole seg er et resultat av en lite tidsmessig lukkelov som håndheves av kong Urgrim den gamle av Trolltoppen under trusler om streng straff for den som bryter loven.

At troll tåler sol, ble først bevist av lille Trollef, som av forskjellige grunner er bosatt på landet (hvor det er mye sol), og som ved en skjebnens tilskikkelse dumper inn i kaffistova til det trehodete trollet Tregrim, som ligger i nabokrangel med Ormgrim, som beklageligvis har stor innflytelse over Urgrim. Dette slås fast i *Sølvskatten,* som er første bind i Arild Midthuns og Terje Nordbergs nye albumserie *Troll,* en riktig familieserie med spenning i en humoristisk ramme og masse vanvittige detaljer, en serie som burde kunne bli en norsk Asterix. Den er like internasjonal i sin form som Asterix, samtidig som stoffet i Troll er like norsk som Asterix er fransk.

Så må TEGN bare beklage at vi er så sent ute med å anmelde et av de virkelig store norske tegneseriealbum i 1988. Dette lukter det fugl av, og vi venter spent på fortsettelsen.

**Jon Gisle**

Arild Midthun (tegner) og Terje Nordberg (forf.)
*Sølvskatten* (*Troll* bind 1)
Heftet, 47 s., kr 34,50
Bladkompaniet 1988
ISBN 82-509-2080-5

## Mors hus

Albumserien om Julius handler ikke om apekatter i dyreparken i Kristiansand, men om en yngre franskmann med en egen evne til å la seg involvere i psykologiske dramaer. Første gang vi ble kjent med ham, lot han seg lokke av den lille Lolita-typen *Lea,* som også ga navn til første album. Denne gangen trenger Le Tendre og Rossi enda dypere ned i Julius' psyke.

Det er ikke småtterier vi får innblikk i. Albumet heter *Huset,* og huset er Julius' barndomshjem i Lyon, der han og hans to søsken ble terrorisert av sin mor. Som den eneste av de tre klarte Julius å flykte fra moren og huset, men det grepet moren hadde på ham, er han aldri blitt kvitt. Også broren Francis og søsteren Céline er hver på sin måte preget av oppveksten. I *Huset* møtes de tre igjen i forbindelse med morens død, som skjer under mystiske omstendigheter; *Huset* er nemlig også en kriminalhistorie.

Dette er et album som beveger seg på flere tidsplan samtidig, og som derfor krever en del lesertrening. Man må dessuten avfinne seg med at slutten ikke gir svar på alt. Til gjengjeld lover forlaget at det kommer flere bind.

**Jon Gisle**

Le Tendre og Rossi
*Huset* (*Julius* bind 2)
Heftet, 48 s., kr 79,–
Cappelen 1988
ISBN 82-02-11238-9

## Voldsom Modesty

Det andre bindet av Modesty Blaises kronologiske eventyr inneholder to historier som begge har vært å lese på norsk tidligere. *Gabriel-prosjektet* ble publisert i Agent X9 nummer 4/1982. *Mister Sun* stod å lese i samme blad nummer 5/1978. Opprinnelig ble imidlertid begge seriene laget for britiske aviser i 1964.

Det er altså 25 år siden seriene først så dagens lys. Det bærer de til en viss grad preg av. I Gabriel-prosjektet blir vi konfrontert med en svært så psykedelisk (selv om dette vel var noen år før psykedeliaen satte inn for fullt) hypnosemaskin. I Mister Sun får vi nærmest inntrykk av at en god kommunist er en død kommunist. Imidlertid prøver miss Blaise å se saken fra begge sider, men bare til en viss grad, selvfølgelig. Selv om hun kan forstå kommunistenes sterke overbevisning, hindrer det henne ikke fra å drepe dem for fote. Volden er et sterkt utpreget virkemiddel i alle historiene om Modesty Blaise og hennes kampfelle Willie Garwin. Som Modesty selv svarer da hun blir spurt om hun vil ha dem levende eller døde: «Som det faller seg».

Tilbake til historiene. Gabriel-prosjektet inneholder hypnose, pengeutpressing og herr Garwin i toppform, både som kvinnebedårer og som drapsmaskin. I Mister Sun møter vi Hong Kongs forbryterkonge med gammel urett å hevne. Virkemiddelet blir en av Modestys protesjeer. Vi røper vel imidlertid ingen stor hemmelighet når vi forteller at det ikke er frøken Blaise som ender opp med brukket nakke i Vietnam.

Jim Holdaway hadde en stil som vel måtte tilfredsstille alle avislesere. Det er ikke lite spenning han er i stand til å skape på sine daglige tre ruter. Tegningene er hele tiden intense og spennende, og har han ikke noe annet å besnære leseren med, tar han i bruk miss Blaises meget fascinerende ansikt og kropp. Holdaways mange tynne streker krever imidlertid førsteklasses trykk. Det får vi til fulle i dette albumet.

Jens E. Røsåsen har håndtekstet verket. Han benytter noen ganske så spesielle fyndord til tider. Hva sa egentlig den engelsk-språklige herr Garwin når den norsk-språklige sier: «Dæsken»?

**Tor Sandberg**

Peter O'Donnell (forf.)
og Jim Holdaway (tegner)
*Modesty Blaise. Mister Sun*
Bd. 2
Heftet, 77 s.
Semic 1988

## Rapsodisk nytelse i hardcover

Første gang jeg leste «Ungarsk rapsodi» var for et par år siden. Da var det den danske utgaven av dette italienske verket jeg satte tennene (?) i. Senere tror jeg også at jeg har lest deler av serien i det norske tegneserieheftet «Serie-Spesial». Nå er imidlertid denne rapsodien (= dikt i fri rytme, eventuelt: musikalsk komposisjon bygd på motiver fra folkeviser) å få med stive permer og norsk håndteksting av Kåre Stensvold. Oversettelsen er gjort av Øystein Marmøy.

Serien har ikke tapt seg siden jeg forrige gang leste den i sin helhet. Det er en ren nytelse å lese denne knapt hundre sider lange innfløkte historien. Giardino er en svært rasjonell tegner. Selv om den enkelte tegning til tider nærmest flommer over av detaljer, virker hver eneste lille strek gjennomtenkt og nøye vurdert. Dessuten virker tegningene historisk korrekte, uansett om det er klær, bygninger eller biler som er avbildet. Giardino skaper en svært troverdig ramme rundt sine figurer. Det er nesten som å se på gamle fotografier.

Fargebruken er også vel verdt å nevne. Sjelden har jeg sett noen med en så sikker fargesans som denne italieneren. For det aller meste går det i duse, høstlige farger. Brunt dominerer til tider, sammen med rust, rødt og flekker av blått og grønt. Dessuten benytter Giardino flatene meget bevisst ved fargeleggingen. En blå kjole blir ensidig blå – uten sjatteringer eller skraveringer. Kropper og klær kan virke noe flate på denne måten, men samtidig står de på mystisk vis ut fra resten av siden og nærmest skriker om oppmerksomhet.

Historien foregår for det meste i Budapest. Året er 1938. Det franske etterretningsvesenets gruppe i byen blir én for én myrdet på blodigste måte. Som utenforstående amatør blir Max Fridman/Friedman (begge stavemåter benyttes) engasjert til å finne ut hva som egentlig er i ferd med å skje. Dette engasjementet er forøvrig ikke frivillig. Det må trusler til før Max F. havner på toget.

Vel framme i Budapest med allerede ett dødsfall i kjølvannet, havner hovedpersonen i en underlig floke av en sak hvor ingen stoler på noen. Imidlertid blir det nokså klart at tyskerne har mer enn én finger med i spillet. Mer skal vi ikke røpe her.

Det kan ellers være noe vanskelig å fatte alle de mange bipersonenes plass i historien. Først når slutten nærmer seg, begynner trådene å nøstes opp, men bare de fleste av dem. De løse trådene som fremdeles er igjen etter endt lesning, kan man finne endene på ved å lese albumet om igjen. Det tåler det nemlig.

På tross av de mange hendelsene med dødelige utfall i serien, hviler det en slags stille ro over den. Det kommer kanskje av at Giardino ikke sløser med sine onomatopoetika.

**Tor Sandberg**

Vittorio Giardino
*Ungarsk rapsodi*
Innbundet, 94 s.
Semic 1988
Kr 98,-

## Lengdesnitt gjennom et verk

Hermann har ennå ikke vunnet noen av de store tegneseriepriser på de europeiske tegneserie-festivaler og -messer. Dertil er hans verker nok for tradisjonelle og rommer få utfordringer. Til gjengjeld er det samlede verk etterhånden blitt så tungtveiende at Hermann har rikelig gjort seg fortjent en pris for den samlede produksjon. Like opp under 50 album har det hittil blitt. Og disse album står allerede nå som et urokkelig monument over en imponerende produktiv tegner, som har både utviklet og forfinet sin strek til henimot det perfekte. Hermann har ikke tilført tegneseriemediet nye impulser i form av grafiske eksperimenter eller lignende, men han har til gjengjeld bevist at en dyktig tegner ikke behøver å være stilfornyende for å frambringe mesterverker innenfor seriemediet.

Hermann siste album, som utkom samtidig i en rekke europeiske land, er et oppsamlingsalbum, hvor dens fire fortellinger stammer fra perioden 1975-86. "Hevnen" er ikke et tegneserie-album man sitter og tenker lenge over når man har lest det ferdig.

Historiene i albumet er små gysernoveller, som uten bruk av mange ord skaper en fortettet spenning, som gradvis leder fram mot det avsluttende klimaks. Som en følge av de meget suggestive bildene nærmest suges leseren gjennom albumet, slik at lesning er overstått nesten før den har begynt. Det er dog ingen grunn til å føle seg snytt over den kortvarige fornøyelsen. Etter endt lesning gjør man klokt i å bla gjennom albumet i et noe roligere tempo enn første gang for riktig å nyte Hermanns mesterlige beherskelse av komposisjonsteknikken og av det meget filmiske billedspråk.

Det er ikke minst tegnerens perfeksjonering av nettopp disse to områdene som gjør hans verker så lett-leselig: hvert bilde knytter seg tett til de omkringstående og fører uavvennelig leseren videre i handlingen uten å kaste bort noe tid til ettertanke. Innlevelse er et nøkkelord i forbindelsen med samtlige av Hermanns tegneserier - og det er også disse fire fortellingene glimrende eksempler på.

"Hevnen" er et album man sagtens kan lese for innholdets skyld - her er det tale om underholdning på et fornemt nivå. Men dessuten er albumet interessant på en rekke andre måter. For det første illustrerer det klart Hermanns tegnemessige utvikling fra Bernard Prince-tidens sterke konturstreker med en underliggende tendens til litt for strømlinjete persontegninger, og fram til,den nåværende meget tynne strek med et utall av fine skraveringer. Det er en utvikling som svarer utmerket til den øvrige finpussingen av utrykksformen hos Hermann, hva angår fortellerteknikk og sideoppbygning.

Men "Hevnen" er også spennende på en annen måte enn som illustrasjon av en tegnemessige utvikling. Albumets fire historier er innholdsmessige interessante, fordi de alle gjen-

speiler det gjennomgående tema i hele hans forfatterskap: vold og plutselig død som et av grunnvilkårene i menneskets tilværelse. Og ikke nok med at de på hver sin måte henviser til denne sentrale tanke i Hermanns produksjon. Flere av historiene gjør det enda på en måte slik at de nesten får karakter av små konsentrerte appendixer til utvalgte deler av forfatterskapet. For eksempel legger historien "Buret" fra 1982 seg så tett opp til Jeremiah-serien i såvel form som innhold, at den like godt kunne ha vært en del av serien. Men til forskjell fra temaframleggelsen i den lengre serie, hvor forfatteren har bedre plass til å anskueliggjøre sine ideer i praksis, uttales grunnholdning i den korte fortelling nærmest i programform: "Når en av dem ikke respekterer spillets regler, så slår de andre den hjel." ("Trolig fulgte hun ikke spillets regler. Derfor drepte de henne.") Eller med andre ord: lov og orden må være til - og du må selv sørge for å opprettholde denne lov og orden.

Noenlunde den samme selvtekts-ideologi en ligger bak den eldste av fortellingene, "Massakren" (opprinnelig publisert i fazinet Rantanplan i 1975-77), som angivelig skulle være inspirert av Manson-mordene i 1969. Jeg oppfatter likevel denne historien som nærmest et supplement til eller en videreutvikling av Bernard Prince-serien. Presis slik som fortellingens hovedperson handler, ville Prince (eller Red Kelly for den saks skyld) ha handlet, hvis han hadde kommet opp i samme situasjon - og han ville ha hatt Hermanns velsignelse til det!

Marerittsfortellingen "Flukten" (tegnet til bladet Aie i 1980) ligner vel ikke direkte på noen av Hermanns øvrige verker i det ytre, selv om den liksom Nic-serien foregår i grenselandet mellom drøm og virkelighet. Innholdet i fortellingen minner dog ikke meget om Lille Nics opplevelser, men den barske handlingens påpekning av at vi moderne mennesker i virkeligheten er kun primitive utmennesker like under overflaten, knytter smukt an til resten av forfatterskapet.

Tilbake å nevne er kun albumets eneste riktige gyser, spøkelsesfortellingen "Hevnen" (fra 1986), som også har gitt navn til hele utgivelsen. Tegnemessig viser historien en Hermann i toppform - men innholdet har jeg ærlig talt litt vanskelig for å ta alvorlig. Den gamle historie om forbandelser og hevngjerrige gjengangere er ganske visst rimelig effektivt servert i Hermanns versjon, men jeg synes at de elegante antydede bildene av forbannelsen virkning: hovedpersonens kvaler med hårvekst og utøy er langt mer uhyggeligere enn den direkte framvisningen av det blodtørstige spøkelse. Slike gespenster hører snarere hjemme i gutteladene enn i serier som også vil bli tatt på alvor

av voksne lesere.

Det er naturligvis ikke tilfeldig at tittelhistorien henvender seg til et langt yngre publikum enn de øvrige fortellinger. Historien ble tegnet til bladet Spirou, hvis lesere især skal finnes blant de store guttene. Det var derfor sterkt begrenset hva Hermann kunne tillate seg å vise av realistisk vold i sine tegninger. Historien markerte forøvrig Hermanns kontraktmessige skift fra Novedi forlaget til forlaget Dupuis (som blant annet utgir Spirou) for Jeremiah-seriens vedkommende. Det skal bli interessant å se om forlagsskiftet også kommer til å influere på innholdet i denne serien på lengre sikt.

**Steffen Kronborg**

Hermann:
*Hevnen*
*(4 fortellinger)*
Hf., 48 s., kr. 44.-
Semic 1989
ISBN 82-535-1103-5

## Linda og Valentin på nye eventyr

Cappelen er nå ute med to nye album i serien om romalderens heteste par, Linda og Valentin.

Bind 3 tar oss med til en ukjent planet, ukjent også for hovedpersonene. Zaher heter den, og det er krig mellom de to byene på planeten. Den ene regjeres av menn, den andre av kvinner. Kjønnskampen blir her tatt bokstavelig, menn og kvinner strides ikke bare verbalt. Og hva er vel mer naturlig enn at våre helter velger hver sin side.

Samtidig nærmer planeten seg utslettelse...

Albumet kan sees som et lite innlegg i likestillingsdebatten, som raste heftig i 70-åra, da det først kom ut på fransk.

Bind 4, *Velkommen til Alflolol,* er en krass kommentar til en annen virkelighet, utbyttingen av urinnvånerne som vi har bedrevet i århundrer på *vår* planet. Her er det teknokratene som nekter en planets egentlige innbyggere å få bosette seg på sin egen klode, etter at de har vært på reise i 4000 år.


TRONSMO har utvalget

Skriv etter tegneseriekatalogen

TRONSMO BOKHANDEL
KRISTIAN AUGUSTSGT. 19, POSTBOKS 6897,
ST. OLAVS PLASS, N-0130 OSLO 1 Tlf. 02-202509

Dette er det bindet hvor forholdet Linda og Valentin imellom begynner å utvikle seg, og hvor den underliggende atmosfæren for de senere albumene blir skapt. Her trer altså Linda fram som den moralsk sterke, reflekterende kvinnen hun er, og Valentin som den mer tradisjonelle actionhelt, litt ute av likevekt, men god på bunnen.

Alt i alt to album som fortjener at leseren har god tid, for i disse albumene er *alt* vesentlig. Det kan ikke sies for ofte: Velkommen til Linda og Valentins mangfoldige og spennende verden og et av århundrets triveligste kjærlighetshistorier!

**Tore Feiring**

Jean-Claude Mézières og Pierre Christin:
*Landet uten stjerner (Linda og Valentin* bind 3)
*Velkommen til Alflolol (Linda og Valentin* bind 4)
Heftet, 48 sider, kr 68
Cappelen 1988

# Norsk moralisme

Et heilnorsk blad er kommet i handelen. *Rødt, hvitt og rått* heter det, og navnet er jo tilnærmet genialt. Forsiden, med den atletiske djevelen som gafler til seg Børre Knudsen, er det ingenting i veien med. Skikkelig feite saker – for yngre lesere.

Men MAGASINFORLAGET ANS' nye publikasjon er ikke beregnet på de yngre lesere, noe prisen på kr 34,50 forteller tydelig. (At forsiden annonserer med «Norsk skrekk for voksne», legger jeg mindre vekt på!)

Det er sørgelig at bladet så tydelig er priset for voksne, for innholdet tåler knapt modne, kritiske lesere. Nå påstår riktignok mediafolk at «publikum kan ikke bare undervurderes åndelig – de kan rett og slett ikke undervurderes *nok*», men den påstanden bør vi ta med ei klype salt.

Underholdende å lese – ja, bevares. Men likevel satt jeg ikke igjen med den behagelige ettersmaken som karakteriserer den virkelig fine vin. Det ble rett og slett for tynt. Gjennomgående var poengene for forutsigelige, og humor var det dårlig med. Når jeg leser de beste amerikanske humorseriene, så sitter jeg og humrer ved de siste bildene. – Her blar man over til neste historie mer eller mindre med et mentalt skuldertrekk.

Dette hadde vel kunnet passere hvis ikke fortellingene, med få unntak, hadde vært så moralsk baktunge. Forfatterne har ikke nøyd seg med å sette «sakene» på spissen – de har regulært spiddet dem. I *Rødt, hvitt og rått* berøres viktige emner som abort, rasering av fornminner, AIDS, forurensning og koneplaging. Verst kom vel «(Made in Norway)» ut av det – en slik måte å omhandle en dødelig sykdom på, er i verste fall fordomsskapende og gagner ikke saken for de som er HIV-smittet.

Noe tilsvarende gjelder «Den ugudelige?» – tross nydelige tegninger og spennende layout. Her er det Børre Knudsen som får unngjelde (kom ikke og fortell meg annet!), og det er tydelig at det er abort*tilhengere* som har skrevet historien. Moralen i historien er enkel å definere: Enhver som kompromissløst forsvarer det ufødte liv, går Satans ærend og kommer ubehjelpelig i hans makt. Litt bakvendt i forhold til min barnelærdom.

Litt sær er også «Lett bytte», begått av Knut Westad. En notorisk koneplager blir tatt hånd om av en kirurggruppe, KOMA(!), som deretter forvandler han til en hjelpeløs kvinne. Helt fin! Men når koneplageren deretter blir tvangsgiftet med en enda verre koneplager, Bruno Barsk, da halter moralen litt. Med mindre da KOMA har planer om å forvandle Bruno Barsk til Brunetta Barsk...?

Den eneste fortellingen som er blottet for et mer eller mindre utapåklistret samfunnsengasjement, er «Varfisken». Et morsomt poeng – og en tegnestil som så avgjort skiller seg fra gjennomsnittet. Ola Hegdal har skapt noe interessant; faktisk minner han litt om Christopher Nielsen når denne sier: «Jeg *kan* tegne – godt eller dårlig!» Men Hegdal tegner og forteller *interessevekkende*, og dét er godt!

*Rødt, hvitt og rått* er tross alt et blad som kan ha framtiden for seg – for hvorfor skal ikke vi også ha et eget horror-blad, når «alle andre har det»? men jeg håper at tegnerne og fortellerne framover vil bestrebe seg på først å fortelle den gode historie, og heller la moralen og samfunnsengasjementet komme mer i undertekstene. Alle kan jo påvirkes, men ingen liker å preikes for.

**Sverre Årnes**

*Rødt, hvitt og rått*
Magasinforlaget 1988
Heftet, kr 34,50

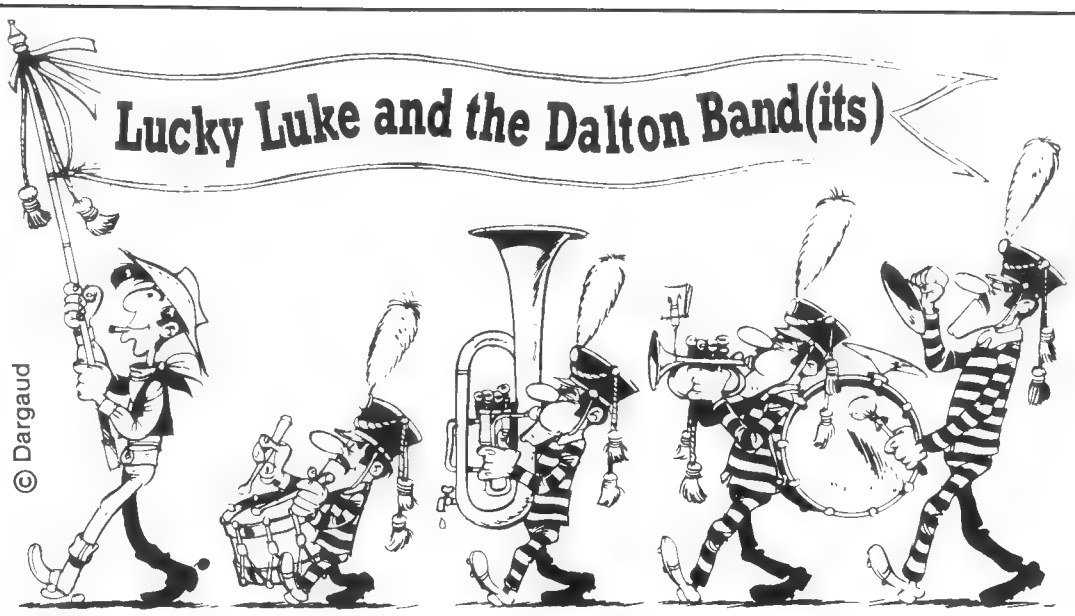


# Verdens kjappeste cowboy gir deg topp underholdning!

Lucky Luke er alle kjeltringers overmann!
Med hjelp fra den særdeles intelligente hesten Jolly Jumper, tar han innersvingen på de fleste.
De beryktede Dalton-brødrene, for eksempel, har opplevd det atskillige ganger...
**Dette er tegneseriehumor av første klasse. Har du Lucky Luke-album i din umiddelbare nærhet, er du reddet fra all kjedsommelighet!**

**LUCKY LUKE**
**Nr. 55**
**i salg nå!**

# LUCKY LUKE

**— Cowboyen som trekker raskere enn sin egen skygge...**

semic NORDISK FORLAG A/S

# KANSKJE VI VIL ENDE OPP SLIK SOM DETTE...

AV ROBERT "BOB" CRUMB

OK, HVA ER HISTORIEN BAK DISSE SØRGELIGE TYPENE?

EN TRIST FORSAMLING, IKKE SANT?

YAWP HAW!

WHA-ME WORRY

ORP

VI PLUKKET DEM OPP FRA EN ØDE PLANET OMLAG 200 LYSÅR FRA HER... STEDET HADDE SETT BEDRE DAGER..!

AH HM! DE SER VIRKELIG UT SOM DEGENERERTE UVESEN PÅ MEG!

DEN VAR JAMMEN ØDELAGT!

KLODEN DERES VAR DEKKET MED GAMLE BY-RUINER, MOTORVEGER OG RUSTENT MASKINERI... DISSE FOLKA KAN IKKE FORTELLE OSS NOE OM DET.. DE HAR SYNLIG INGEN KUNNSKAP OM SIN EGEN FORTID...

MEN DET ER ENKELT NOK Å ANTA HVA SOM HADDE SKJEDD MED PLANETEN DERES...

WUGG

DERES FORGJENGERE VAR HØYT INTELLIGENTE, MEN SVÆRT AGGRESSIVE OG EKSPANSIVE

PÅ ET GITT TIDSPUNKT, KANSKJE FOR TUSEN ÅR SIDEN, FYLTE DE OPP HELE PLANETEN... DE VAR SIKKERT BILLIONER PÅ DEN TIDEN!

ONE... TWO... THREE...

DERES INTELLIG OG KUNNSKAP HADDE NÅDD EN KRISE... DE VAR I STAND TIL Å DRASTISK MANIPULERE SINE OMGIVELSER, MEN UTEN TANKER FOR KONSEKVENSENE... SELV TRUSSELEN OM AT DERES EGNE GENER BLE ØDE-LAGT BEKYMRET DEM IKKE!

JAVISST... JEG VET OM ANDRE PLANETER MED LIGNENDE HIST-ORIE... DET HELE ER ALTFOR VELKJENT!

SE HVOR ØYNENE DERES RENNER HELE TIDEN

DET KAN SKJE NÅR INTELLIGENSEN ER NÅDD ET BESTEMT NIVÅ, DE ØDELEGGER TANKELØST BALANSEN I NATUREN! FORFERDELIGE GREIER...
JAVISST... DET SER NETTOPP UT TIL Å VÆRE DET SOM HAR SKJEDD!!
BEVISENE VISER AT EN HOVED-FAKTOR I TILBAKEGANGEN AV DET ORGANISKE LIV PÅ PLANETEN VAR Å SLIPPE LØS DØDLIGE SUB-STANSER I DET VARE ØKOLOGISKE SYSTEMET... SÆRLIG RUNDT ET STED KALT KIEV...
DISSE SUBSTANSENE UTRYDDET TIL SLUTT ALLE LEVENDE ORG-ANISMER.... FAKT-ISK ER KLODEN FORTSATT HØYT FORURENSET OG UTILGJENGELIG FOR BEBOELSE!
I WAS... ..... ....
DET SYNES SOM OM DERES SOSIALE FELLESSKAPEVNE ALDRI BLE UTVIKLET NOK TIL Å BALANSERE DERES TEKNISKE AGGRESJON!
I DENS NÅVÆRENDE TILSTAND HAR DERES PLANET LITE Å TILBY I FORM AV MAT, OG KLIMAET ER BRUTALT, HARDT OG ØDE...
MED ANDRE ORD, DE "DRITER I SIN EGEN AVFØRING"!
SNRK
AAEEE
DET ER OPPLAGT UTIFRA DE FORGAGNE GJENSTANDER AT KLIMAET EN GANG VAR ANDERLEDES... MILDT OG FYLT MED GRØNNE, VOKSENDE TING...
DA TILBAKE-GANGEN SATTE INN, DØDE ALT HURTIG UT... PÅ TUSEN ÅR VAR DE REDUSERT TIL DISSE FÅ PATETISKE VESEN... SØRGELIG, MEN SANT!
HEY!
PERSONLIG TROR JEG IKKE AT DE KAN KLARE SEG I ENDA EN GENE-RASJON... DERES OVER-LEVELSESEVNE SYNES Å HA NÅDD ABSOLUTT NULL..
SYND DE IKKE NÅDDE ET INTER-GALAKTISK BRØR-SKAP, MEN DE ER HELLER IKKE ET ISOLERT TILFELLE... MANGE INTELLIGENTE VESEN ER IKKE SÆRLIG SUKSESSFULLE! JEG TROR VI LIKE GODT KAN KVITTE OSS MED DEM...
WELL, VI KAN IKKE REDDE DEM UANSETT SIDEN DE ER FYLT AV DØDLIG RADIO-AKTIVITET... GI DEM ET NÅDESKUDD!
ATOM-IZEREN FIKSER DET! BORTE!
TZZT!
DENNE SAKEN ER AVSLUTTET, KARER! NÅ TAR VI LUNCH!!
END

# I KRISETIDER GJELDER DET Å SATSE PÅ RIKTIG PRODUKTER...

Det riktige produktet i riktige tider er et spørsmål om den rette varen. Realpoletikken krever det ytterste av alle nordmenn (og dansker og svensker...). 78 % av samtlige stortingsmenn (omtrent) tør ikke innrømme at det er TEGN de kriper til når det er solid kunnskap om de riktige tingene. Selv stortingskvinnene følger med.

Men hva med deg?
Er du fast abonnement av TEGN - Nordens største tidsskrift om og med tegneserier?

Møt krisa med å gå til sengs med TEGN (eller med en som allerede har fått et nummer)!

Et enkelt abonnement på TEGN koster kr 130.- og betales inn på postkontoret på denne adressen:

**TEGN, Postboks 130, 1473 Skårer , Postgiro 4 37 21 08**

# Hvor går elefantene hen?

**Foredrag og utstilling om tegneseriemediets virkemidler.**

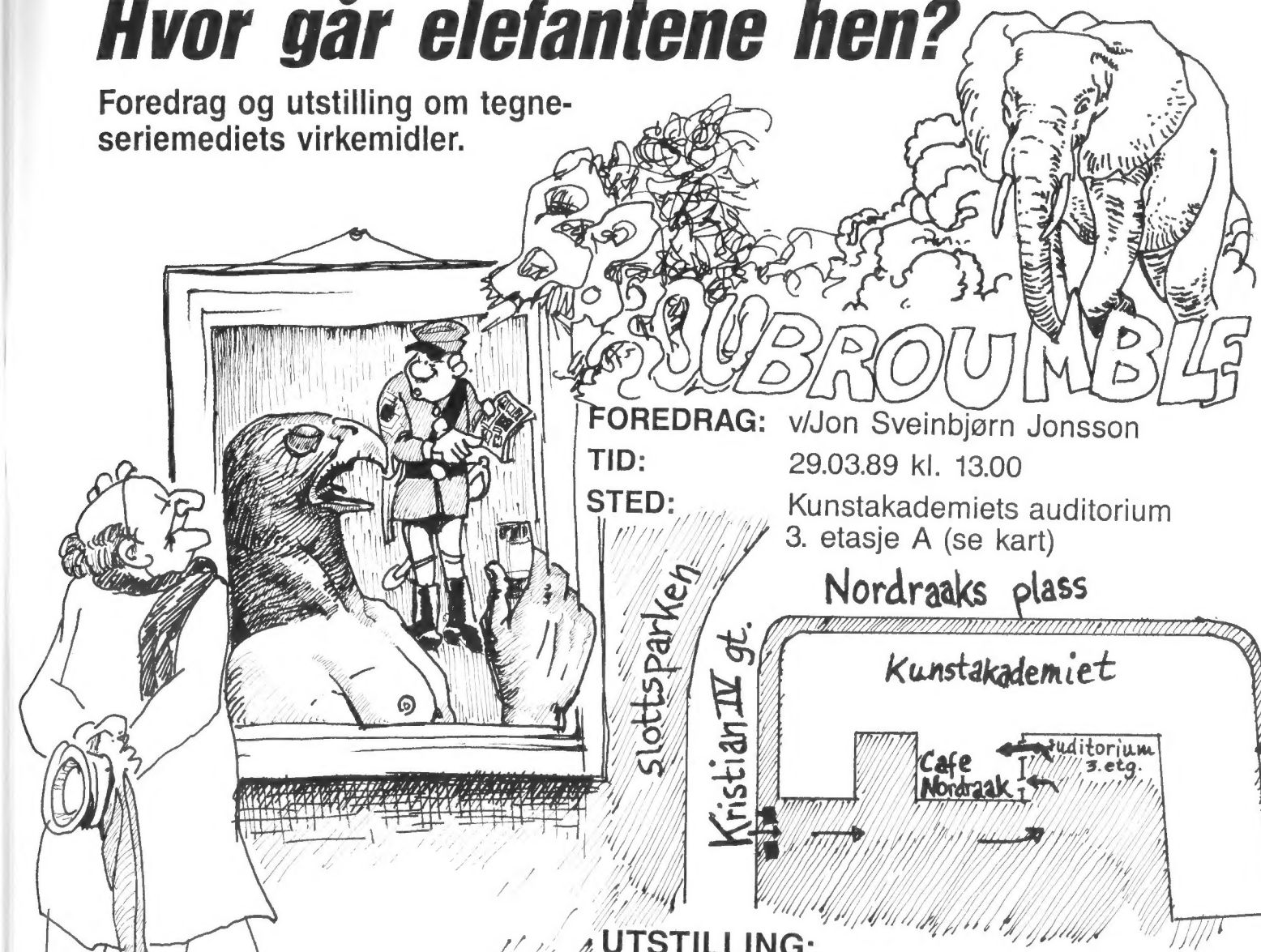


**FOREDRAG:** v/Jon Sveinbjørn Jonsson
**TID:** 29.03.89 kl. 13.00
**STED:** Kunstakademiets auditorium 3. etasje A (se kart)




**UTSTILLING:**
**TID:** 30.03.89 til 28.04.89
**STED:** Café Nordraak (se kart)
**Caféen er åpen:**
Hverdager 10.00 – 01.00
Søndag 14.00 – 01.00

*«Tegneserier er som en stor flokk med elefanter på vandring. Intet kan stoppe dem og ingen vet hvor de går hen, men alle hører bråket fra dem og ingen som har sett dem står upåvirket igjen».*

ROUMBLE ROUMBLER

**C-POST**

Retur: Tegn A/L
Postboks 162
1473 Skårer

# Går du med planer om å lage trykksaker?

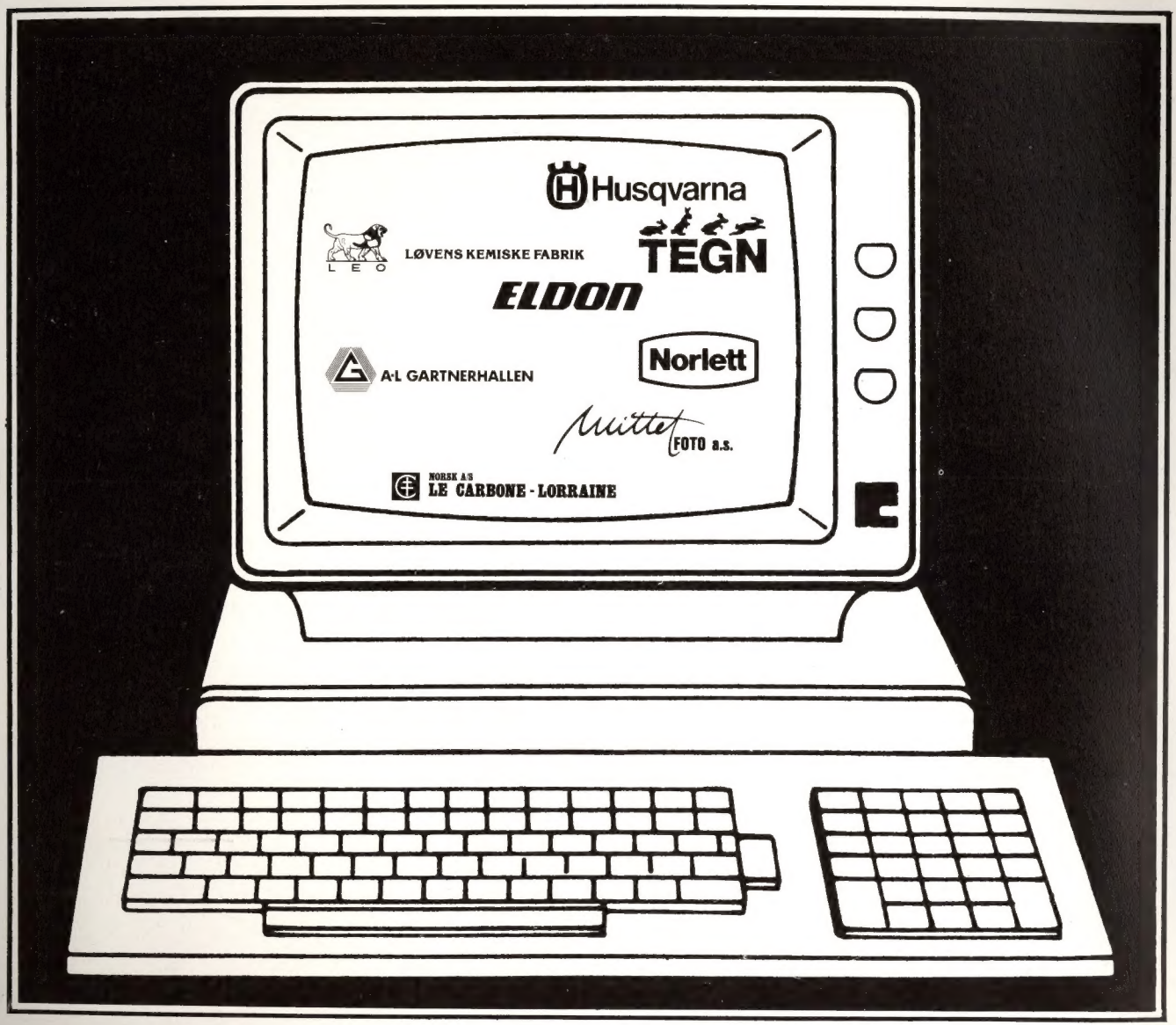


VI VINNER STADIG NYE MARKEDER SOM TOTALLEVERANDØR AV TRYKKSAKER

## Overlat det til oss, — vi vet hvordan!

SNAKK MED OSS
**SANDVIG A/S TRYKKERI**
DET KAN LØNNE SEG

GRAFISK TOTALLEVERANDØR — EN AV ØSTLANDETS STØRSTE INNEN SATS - REPRO - TRYKK. VESTRE RINGVEI 5 — 1800 ASKIM - TLF. 09-88 49 11

☐ Kontakt oss for nærmere informasjon.

Firma_____ Tlf._____ Kontaktperson_____

Adr._____ Postnr./sted_____

Kupongen sendes til: SANDVIG A/S TRYKKERI — VESTRE RINGVEI 5 - 1800 ASKIM